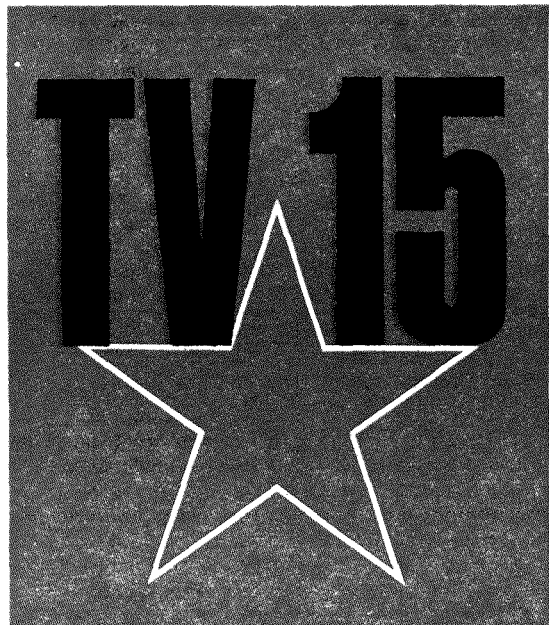

Št. 5 ● 10. februarja 1977 ● Leto XV

Do kam vse seže Prešernovo ime

V Slovenski filharmoniji je bila 7. februarja svečana podelitev letošnjih Prešernovih nagrad. Upravni odbor Prešernovega sklada je letos odbral sedem velikih Prešernovih nagrad in trinajst nagrad iz Prešernovega sklada. Predsedoval mu je predsednik Društva slovenskih pisateljev Ivan Potrč, ki je nagrade tudi podelil. Slavnostni govornik je bil predsednik SAZU dr. Janez Milčinski, ki je na izvirni način osvetlil tako dan, ko praznujemo obletnico smrti našega največjega umetniškega genija kot tudi odnos do njega.

V slovesnem ozračju Prešernovega dne, je nadaljeval govornik, se nam vrača misel k veličastni počastitvi njegovega spomina v okupirani Ljubljani, v dobi kulturnega molka, pa k brigadi, ki je nosila pesnikovo ime, pa k prisrčni slavnosti v globoko zasneženi partizanski bolnišnici leta 1943, pa k bibliografski izdaji »Zdravljice« z osvobojenega ozemlja iz leta 1944, pa še k proslavitvi praznika v zori zmage leta 1945, na predvečer vseh hudih bojov za osvoboditev še zasedenih delov slovenskega ozemlja. Z veseljem danes tudi ugotavljamo, kako so se razmahnile najrazličnejše kulturne in kulturno-vzgojne dejavnosti, v spomin in spodbudo poimenovane po Prešernu.

Knjige Prešernove družbe so našle pot skoraj v vsak dom v Sloveniji in zunaj nje, gibanje za bralne značke, med njimi je tudi Prešernova, zajema vse širši krog šolske mladine. Gorenjske občine nagrajujejo s Prešernovimi nagradami občane zaslužne za kulturo, pesnikovo rojstno hišo v Vrbi radi obiskujejo stari in mladi. Likovniki, glasbeniki in pisatelji vežejo svoja dela za njegovo osebnost in življenje. Prešernovo poezijo beremo v izvirnih ponatisih, njegovo delo je doživelo doslej 52 izdaj. Krst pri Savici je bil kot posebna izdaja tiskan devetkrat, Prešernove pesmi pa so bile objavljene v 37 izdajah v trinajstih drugih jezikih.

Slovenska akademija znanosti in umetnosti je Prešernu na čast imenovala po njem dvorano za pomembne kulturne dogodke iz domače, zamejske in inozemske zgodovine, za razstave dosežkov raziskovalne dejavnosti in dela ter življenja osebnosti iz jugoslovanske kulturne zgodovine. Univerza vsako leto podeli svoje Prešernove nagrade študentom za njihova izvirna raziskovalna in ustvarjalna dela, v zaupanju, da bo iz vrst Prešernovcev izšel marsikateri univerzitetni učitelj, raziskovalec ali umetniški ustvarjalec. In Prešernove nagrade, ali niso najvišje odlikovanje za slovenskega kulturnega ustvarjalca? Malokateremu svojemu članu je kdaj kakšen narod naklonil tolikšno čast kot Slovenci svojemu velikemu pesniku Francetu Prešernu.

Po poteh Štirinajste

Str. 5

Izvidnice, patrulje, zasede, obkoljevanje, opravljanje stražarske službe, ravnanje z orožjem, streljanje v bojne tarče in tudi malce »strojeve«, vse to so spremljevalne aktivnosti vseh teh pohodov. Torej pot po stopinjah očetov, pot po borbeni sledi legendarne Štirinajste divizije ni samo oživljanje tradicij. Je vsakič tudi vojaška vaja v izredno zahtevnih in težavnih pogojih. Cilj prostovoljcev namreč ni samo, biti domovini na voljo, če bi bilo treba — cilj je tudi svojo dolžnost čim bolje opraviti ... Ne vem, ali jim je kdo povedal tisto vojaško modrost, da znoj vojaka v miru preprečuje, da bi pretakal kri v vojni? Nič hudega če ni! Njim tega ni treba več dopovedovati. Ko so se priglasili med prostovoljce, so vedeli, kaj hočejo, in ob koncu vsakega pohoda vedo, da bodo tudi to zmogli.

Pisma Geliki

Str. 4

Plamen spomina

Str. 14

Letošnji Prešernovi nagrajenci na slavnostni akademiji v Slovenski filharmoniji.

od torka
do torka

Sreda, 2. februarja 1977

Zvezni sekretar za zunanje zadeve Miloš Minić se je v Budimpešti pogovarjal s predsednikom vlade Lazarom.

★

V Beogradu se je končal neformalni sestanek devetih evropskih nevtralnih in neuvrščenih držav.

★

Zvezni zbor Skupščine SFRJ se je sestel na prvi letošnji seji.

Četrtek, 3. februarja 1977

Zvezni odbor za proslavo dneva mladosti je sklenil, da bo štafeta krenila na pot 27. marca iz Niša.

★

Rimska univerzitetna četrt je že drugi dan prizorišče neofašističnih napadov na študente.

★

Miloš Minić se je vrnil z obiska na Madžarskem.

★

Rimski senat je začel obravnavati osimski sporazum.

Petek, 4. februarja 1977

V okolici Makedonskega Broda se je smrtno ponesrečil poveljnik skopskega armadnega območja general Vasko Karangeljski.

★

V Etiopiji je prišlo do državnega udara, v katerem je bil ubit predsednik Tafari Bente in šest članov vojaškega sveta.

★

Španska vlada je odpovedala gostoljubje vsem tujim državljanom, ki so povezani z mednarodnimi ekstremističnimi organizacijami.

★

V Beogradu se je že sedmič začela naša največja filmska prireditev beograjski Fest.

Sobota, 5. februarja 1977

Generalni sekretar Organizacije združenih narodov Kurt Waldheim je odpotoval iz Kaira v Damask.

★

Tovariš Tito, ki se še vedno mudi v Hercegovnem, je z ženo Jovanko obiskal razstavo cvetja.

★

V ZDA so začeli soditi ustaškim ugrabiteljem boeinga 727.

★

V Moskvi so zaprli štiridesetletnega sovjetskega disidenta Aleksandra Ginzburga.

Ponedeljek, 7. februarja 1977

Armadni general Nikola Ljubičić je začel pogovore v Kuvaftu.

★

Generalni sekretar OZN se je v Riadu pogovarjal s kraljem Halidom o možnostih za obnovo ženevske konference o Bližnjem vzhodu.

Torek, 8. februarja 1977

Slovenski kulturni praznik — v Ljubljani so podelili vsakoletne Prešernove nagrade.

★

V Ženevi se je začelo 33. zasedanje komisije OZN za človekove pravice.

★

Generalni sekretar OZN Kurt Waldheim je na obisku v Libanonu.

Občinski
konferenci SZDL
Ljubljana-Šiška

Najlepše se zahvaljujem za pozornost, nagrado pa podarjam tiskovnemu skladu TV 15

Prijetno ste me presenetili s pozornostjo in z nagrado 700 dinarjev, ki ste mi jo določili kot predsedniku krajevnih konferenc SZDL Bukovica-Senkov turn, nagrado pa podarjam tiskovnemu skladu TV 15.

Anton Jez leta 1945 kot član SKOJ in mladinski funkcionar

Svojo odločitev takole pojasnjujem:

Aktivist sem že trideset let in sem v tem času, ki ni bil vedno lahek, opravljal razne odgovorne dolžnosti v SKOJ, LMS, OF in partiji, vključno dolžnost sekretarja občinskega komiteja KPS itd. Zato tudi ta znesek z veseljem podarjam socialistični skupnosti. Mislim, da je to stabilizacijsko in solidarnostno! Pojem solidarnosti so me začeli učiti delavci — neposredni proizvajalci, med katerimi sem bil kar petindvajset let.

Pozivam vse predsednike, sekretarje, tajnike oziroma vse zavestne borce za socializem, da čim več takšnih nagrad nakažejo v razne sklade!

ANTON JEZ
Utik 29
p. Vodice

Pismo iz Tbilisija

Moj topli pozdrav iz gruzinske dežele jugoslovanskemu ljudstvu, zlasti pa Sloveniji, kjer sem se boril proti podivjanim fašistom — zaslužnjalcem

Med Veliko domovinsko vojno leta 1942 sem bil kot rdečearmejec ujet na Poljskem, odkoder so v začetku leta 1943 naše ujetniško taborišče premestili v Jugoslavijo, mesto Bihać na hrvaškem ozemlju in v vas Pokovino, kjer smo bili do decembra istega leta, nakar so nas odpeljali v mestce Šentpeter v Beli krajini. V prvih dneh marca leta 1944 se nam je devetnajstim ujetnikom (vsi smo bili Gruzinci!) posrečilo uničiti fašistično stražo osmih ljudi ter pobegniti. Kmalu smo se pridružili partizanskemu odredu 7. korpusa v Beli krajini. Od tod so nas premestili v 18. divizijo in sprejeli v Ruski bataljon. Julija so Ruski bataljon razformirali, nas pa porazdelili po enotah 18. divizije narodnoosvobodilne vojske. Jaz in moj tovariš Severjan Gergetave sva izrazila željo, da naju sprejmejo v Jurišni bataljon, ki se je prav tam organiziral, v vrstah narodnoosvobodilne vojske pa sem bil do marca leta 1945.

Sodeloval sem v bojih za osvoboditev Ribnice v Suhi krajini, kjer sem bil ranjen v hrbet in desno roko. Iz teh bojev se spominjam komandanta brigade Tička. Petnajst dni sem se zdravil v neki bolnišnici blizu Ribnice. Sodeloval sem tudi v bojih v Žužemberku, Velikih Laščah in drugih slovenskih krajih. Tedaj so se z menoj borili drugi moji rojaki, in sicer: Gergedava, Gabatadze Ivan, Arčil Kurdadze in drugi. V Jurišnem bataljonu so bili moji komandan-

Razmadze Dimitrij Davidovič

ti: komandant 18. divizije Daki, komandant brigade Tičko, komandant Jurišnega bataljona Jurišič in komisar bataljona Ciril. V bojih sem bil tudi huje ranjen, nakar so me prepeljali v bolnišnico, ki je bila v vasi Zumberg in kjer sem ostal do konca leta 1944.

Skupaj pa sem bil ranjen osemkrat!

Ko sem bil med izpolnjevanjem posebne naloge v zelo težavnih pogojih spet hudo ranjen (šest ran), bilo je to 15. novembra leta 1944, se mi je kljub temu posrečilo priti do odreda. Ko je poveljstvo to zvedelo, je komandant divizije (pritička se ne spominjam) javno pohvalil moja junaška dejanja in dejal, da so mene, Razmadzeja Dimitrija Davidoviča, predložili za najvišje odlikovanje jugoslovanske osvobodilne vojske. Tej razglasitvi so poleg komandanta divizije prisostvovali tudi: komandant Jurišnega bataljona Jurišič, komisar bataljona Ciril, komandant brigade Tičko in drugi.

Nazadnje sem bil v Zadru, iz Dalmacije pa so nas premestili v osvobojeni Beograd, kjer sem se pridružil Rdeči armadi in sodeloval pri osvoboditvi Avstrije, Madžarske in Češkoslovaške.

Moj topli pozdrav iz gruzinske dežele vsemu jugoslovanskemu ljudstvu, zlasti pa Sloveniji, kjer sem se boril proti podivjanim fašistom — zaslužnjalcem!

DIMITRIJ RAZMADZE DAVIDOVIC
GSSR
g. Tbilisi
Poselok Tbilisskogo
Elektrovozostroiteljnogo zavoda
im.
V. I. Lenina
II-j mikrorajon, II-j kvartal,
25-korpus, kv. 21

Je bila to mladost

Takrat sem hodila v šolo v Griže, poučeval pa me je nemški učitelj Julius

Ko sem ondan gledala televizijsko dramo »Vrnitev«, sem se v spominu vrnila mnogo let nazaj, v tisti čas, ko sem hodila v šolo v Griže in me je poučeval nemški učitelj Julius.

Nikdar ne bom pozabila teh svojih žalostnih šolskih let med vojno!

Ni minil dan, da bi nas ne pretepal z ravnilom in zmerjal s svinjami. Enkrat je eno izmed sošolk obrnil na glavo in jo tako hudo pretepal z metrom med nogami, da je kričala! Kaj je bilo povod temu? Eden izmed sošolcev je bil zadolžen, da je zapisal vsakogar, ki se je obrnil ali nagajal, včasih tudi samo zaradi pogleda v napačno smer. Če pa ni nikogar zapisal, je bil sam kaznovan in jih je dobil toliko, kolikor nas je bilo v razredu. Tako se je zgodilo tudi moji sošolki.

»V Jasenovac, Banjaluko bi vas morali poslati!« je kričal.

Morda se vam bo zdel to nepomemben spomin na vojne dni, ko pa so se dogajale še veliko bolj grozne stvari. Pa vendar je morda prav, da mladi svet zve, kakšno mladost smo preživljali v teh letih! Mogoče se bo ob branju teh vrstic javil oziroma javila tudi moj sošolec oziroma sošolka, da dopolnijo moj zapis.

PAVLA GREGOROVIC
Brestanica 34, p. Brestanica

Vsa pohvala
mladim

Odmev na sestavke, objavljene v TV-15 za mladino

Ko od tedna do tedna prebiram TV 15, si pogosto ne morem kaj, da ne bi občudoval prispevkov njegovih najmlajših sodelavcev na mladinski strani lista. Ti prispevki, ki so neredko napisani s skorajda moštrosko veščino, kažejo na še vedno zanimanje mladih za pisano slovensko besedo in — kar je še vzpodbudnejše — za našo polpreteklo zgodovino in nje veliki zgodovinski pomen. Posebno spodbudni so prispevki učencev osnovnih šol. Le-ti v pisanju bržčas ne vidijo zgolj razvijanja pisateljskih sposobnosti, temveč tudi koristno razširjanje znanja o naši oboroženi revoluciji, ki jim lahko koristi tako v šoli, kakor tudi v kasnejšem življenju. Tu bi navedel, na primer, učenko Metko Maček iz Polhovca Gradca in Darjo Osolnik iz Novega mesta, ki se poleg pravcate časnikarske veščine odlikujeta tudi z izvirnostjo, pa tudi številni drugi učenci, ki sodelujejo v »TV 15 za mladino«, bi za svoj trud zaslužili vse priznanje.

Nad vse koristna se mi zdi nenazadnje tudi rubrika »kramljanje«, kajti v le-tej mladi dopisniki ne vidijo zgolj odsev svojega dela, ampak dobijo v njej tudi koristne napotke in nasvete za svoje nadaljnje sodelovanje. To pa je — kot vemo iz vsakdanjih izkušenj — ne le dobra orientacija za izbiro novih, še neobdelanih tem, ampak tudi jamstvo za še marljivejšo in kvalitetnejšo delo.

Mladim dopisnikom TV 15 ob tej priložnosti še naprej želim veliko uspeha!

BRANKO VRHOVEC
Horjul

Borci so zdravstveno vedno bolj ogroženi

Ob obisku predsednice Zveznega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov tovarišice Mara Radič v Sloveniji, je bil 2. februarja v Izvršnem svetu Skupščine SR Slovenije pogovor o nekaterih nerešenih vprašanjih s področja materialne in socialne varnosti borcev NOV in vojaških invalidov. Pogovora so se udeležili predstavniki vseh forumov, ki posredno ali neposredno urejajo borčevska vprašanja in predstavniki interesnih skupnosti s tega področja.

Na začetku seje, ki jo je vodil predsednik Republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov tovariš Marjan Lenarčič, je tovarišica Mara Radič postavila štiri vprašanja, ki jo še posebej zanimajo. To je reševanje pokojninskega in invalidskega zavarovanja, povezano z minulim delom, vloga samoupravnih interesnih skupnosti pri reševanju borčevskih vprašanj, zdravstveno varstvo borcev NOV in vojaških invalidov ter dodeljevanje priznavačin.

Na prvo vprašanje je odgovoril republiški sekretar za delo tovariš Pavle Gantar in poudaril, da se v državi pripravlja enoten pokojninski sistem, po katerem borci ne bodo več obravnavali ločeno od drugih zavarovancev, ampak bodo izenačeni z drugimi delavci v združenem delu, kamor zaradi svoje družbenopolitične in druge dejavnosti tudi spadajo. V zvezi s temi pripravi je bila pri Skupščini SRS ustanovljena posebna komisija, ki naj bi našla poti, kako rešiti vprašanja borcev v načrtovanem smislu. Za izplačevanje pokojnin naj bi bil ustanovljen poseben fond, ki naj bi bil gibljiv v tem smislu, da bi lahko denarne rezerve, če bi jih imel, posojal tudi gospodarstvu. Način dotekanja sredstev v fond še ni rešen, kot še ni določena pokojninska osnova. Pokojnina naj bi tako bila v prihodnje izraz širše družbene skrbi za borce.

Samoupravne interesne skupnosti, je bilo povedano na seji, lahko v skrbi za borce in vojaške invalide veliko naredijo. Samoupravne interesne skupnosti za zdravstveno varstvo naj bi skrbele za vse socialne in materialne potrebe delavcev in borcev, osrednja SIS za zdravstveno varstvo pa naj bi koordinirala delo skupnosti in borčevskih organizacij. Nekatere SIS za zdravstveno varstvo so o tem predlogu že razpravljale, formirale določene organe in že začele reševati nekatera vprašanja, kot je na primer, pokojnina borcev pred 9. 9. oziroma 13. 10. 1943, ki naj bi se približale vsoti 4000 dinarjev.

Ko je beseda stekla o skrbi za zdravje borcev in vojaških invalidov, so razpravljali ugotovili, da je zaradi stanja borčevske populacije vsako leto več zdravstvenih problemov. Zato je treba še razširiti delo dispanzerjev za borce, ki po nekaterih krajih že zelo dobro delajo, več denarja pa bo treba nameniti za rekreacijsko in klimatsko zdravljenje, saj tovrstno zdravljenje ni več le »dobro«, ampak, že nujno. Ob materialni in socialni skrbi za borce in vojaške invalide je v delo treba čimbolje vključiti krajevne skupnosti, kjer borci delajo in živijo. S takšnim načinom dela bi lažje ugotovili potrebe vsakega borca kot posameznika in mu temu primerno tudi pomagali, je poudarila tovarišica Zofka Stojanovič, predsednica izvršnega odbora samoupravne interesne skupnosti za socialno varstvo.

Na sestanku s tovarišico Radičevo so se pogovarjali tudi o podelovanju enotnih občinskih priznavačin v vsej Sloveniji, o čemer že dalj časa tečejo razne razprave.

Predsednica Zveznega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov je na koncu sestanka seznanila prisotne z načinom odpravljanja nekaterih pomanjkljivosti, ki so se nakopičile v delu tega zveznega organa in posebej pohvalila uspehe, ki smo jih imeli v Sloveniji pri ustanavljanju dispanzerjev za borce pri zdravstvenih domovih ali pri drugih zdravstvenih organizacijah.

MILAN VOGEL

Prejšnji teden se je mudila v Sloveniji predsednica Zveznega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov tovarišica Mara Radič. Prvi dan se je v Izvršnem svetu Slovenije udeležila sestanka o reševanju nekaterih materialnih in socialnih vprašanj borcev in vojaških invalidov. Sprejel jo je tudi predsednik Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije tovariš Janko Rudolf. Naslednji dan je obiskala Trst in Strunjan, v petek pa se je v skupščini Slovenije udeležila pogovora o urejanju grobov in grobišč pri nas in v zamejstvu. Na sliki: sprejem na RO ZZB NOV Slovenije.

FOTO: TONE URBAS

Partizanski grobovi v tujini

Skrb za grobove naših protifašističnih in protinacističnih borcev, ki so padli zunaj naših meja, je naša dožnost in pravica. Obvezuje nas in seveda tudi druge države, ženevska konvencija in ne nazadnje tudi helsinkiški dokumenti.

Podpredsednik Skupščine SRS tovariš Beno Zupančič je minuli petek sklical pogovor o nekaterih aktualnih vprašanjih pri urejanju grobišč in grobnic ter spomenikov NOB v Italiji in Avstriji ter o nekaterih drugih sorodnih vprašanjih. Poleg gostov iz Beograda, predsednice Zveznega komiteja za vprašanja borcev in vojaških invalidov Mara Radič, njenega pomočnika tovariša Smiljanica in tovariša Boža Pavloviča iz Skupščine SFRJ, so v pogovoru sodelovali še podpredsednik Izvršnega sveta Slovenije tovariš Rudi Čačinovič, republiški sekretar za mednarodne odnose Marjan Osolnik, sekretar RO ZZB NOV Slovenije tovariš Tone Turnher, Marjan Lenarčič s strokovnimi sodelavci Republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov ter drugi.

Uvodne besede je tovarišica Radičeva navezala na pogovor, ki ga je imela ob obisku na generalnem konzulatu SFRJ v Trstu in na pogovor s predstavniki družbenopolitičnega življenja in strokovnih služb za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov v Kopru. V zvezi s tem je povedala, da je Zvezni komitej za vprašanja borcev NOV in VI v mandatnem obdobju o spominskih obeležjih veliko razpravljal. Za pomoč se je obračal na mednarodna predstavništva in Rdeči križ, saj imamo Jugoslovani grobove in grobišča iz 1. in 2. svetovne vojne kar v štirinajdesetih državah. Največ jih je v Italiji in Avstriji, zato je tam tudi največ težav. Z Italijo se stvari precej dobro urejajo, še posebej po podpisu osimskega sporazuma, veliko težje pa je z Avstrijo, ki kljub ženevski konvenciji in helsinkiškim dokumentom za partizanske grobove in spomenike na svojem ozemlju ne skrbi, niti ne poišče storilcev, ki jih rušijo in oskrunjujejo. Zvezni komitej za vprašanja borcev NOV in VI je uspel, da je ZIS posvetil temu področju več pozornosti in formiral posebno komisijo, ki ima tudi politični značaj.

Ob določanju mesta grobov in grobišč se je ZIS odločil, da ostanejo na

mestih, kjer so borci padli ali bili pokopani, le izredno se dovoli prenos, vendar morajo biti ta mesta dostojno obeležena in oskrbovana. Ob obisku v Italiji se je tovarišica Radičeva tudi sama prepričala, da so bili pogovori uspešni in da je precej grobov in grobišč, dobro urejenih in oskrbovanih. Ostalo je še nekaj odprtih vprašanj, kot sta gradnja kostnice v Rimu in Gorici, a upajo, da bodo tudi to kmalu rešili.

Precej drugače je položaj grobov in partizanskih spomenikov v Avstriji. Kot smo že omenili, je bila pri ZIS ustanovljena posebna komisija, katere predsednik je Boško Siljegović. Ta komisija naj bi v kratkem obiskala Koroško, kjer naj bi s predstavniki koroških Slovencev pregledala teren, evidentirala spominske kraje, grobove in spomenike, nato pa naj bi se lotila sanacije. V poštevek pridejo spominska obeležja iz obeh vojn, poudarek pa bo seveda na drugi svetovni vojni. V pogovoru so se dotaknili tudi želje Zvezne republike Nemčije za evidentiranje njihovih grobov pri nas, vendar to vprašanje ostane še naprej odprto.

V nadaljevanju pogovora so poudarili, da bi morali pri urejanju grobov italijanskih antifašistov še več sodelovati z AMPI, s katerimi imajo že sedaj dobre stike. Tako na primer Garibaldijevi borci, ki so delovali v okviru naših partizanskih enot, še nimajo ustreznega spomenika.

Tovariš Marjan Osolnik se je še enkrat dotaknil koroškega vprašanja in poudaril, da komisija, ki je bila ustanovljena pri ZIS, ne bo le podpora manjšini, ampak vsem naprednim silam. Prepričala naj bi revizijo avstrijske državne pogodbe. Grobove naj ne bi samo obšla, ampak poiskala tudi vsa tista mesta, kjer so avstrijske oblasti prepovedale postavljati spomenike ali spominske plošče. Morala bo biti v stalnih stikih z avstrijsko zvezno in koroško deželno vlado. Odpor bo verjetno velik, a treba ga bo premagati.

MILAN VOGEL

Kako daleč smo z evidencami

Na podlagi Zakona o evidencah borcev NOV, vojaških invalidov in družin padlih borcev (Uradni list SFRJ, št. 33/76, je Zvezni komitej za vprašanja borbe in vojaških invalidov s sodelovanjem Zveznega zavoda za statistiko sestavil pravilnik o načinu vodenja teh evidenc. Vprašalnike izpolnjujejo referenti za vprašanja borcev in vojaških invalidov pri občinskih skupščinah, ki so bili dolžni uvesti evidenco po tem pravilniku do 30. novembra, po en izvod vseh vprašalnikov pa poslati pristojnemu statističnemu uradu do 28. febr. 1977. Povprašali smo na nekatere referente, kako daleč so z delom prišli. Zvedeli smo, da so po prejetih navodilih doslej evidentirali le vojne invalide in borce, ki prejemajo zvezni borčevski dodatek, ter družinske upravičence.

Za občino Kranj nam je tovarišica Anuška Sokličeva povedala, da so doslej opravili že tri četrtine dela, ostale obrazce pa bodo izpolnili do konca meseca. Evidentirali morajo okrog osemsto ljudi, vendar pri delu niso imeli prevelikih težav, ker so se na raznih posvetovanjih dobro pripravili in tudi postavljeni

rok je bil dovolj dolg. Seveda pa je to za delavce občinskega organa še dodatna obremenitev.

V občini Ljubljana—Center so po besedah tovarišice Žužek delo praktično že končali. Evidentirali so enainštirideset družinskih upravičencev, tristo šestdeset osebnih invalidov in devetinpetdeset borcev, ki prejemajo zvezni dodatek.

Nekoliko drugačno je stanje v Postojni. Po pripovedovanju tovarišice Lidije Kovačič, referentke za vprašanja borcev in vojaških invalidov pri občinski skupščini v Postojni, vprašalnikov še niso začeli izpolnjevati, ker imajo težave z delovnimi močmi (bolezen). Izdelali pa so si nekakšen interni vprašalnik, v katerega vpisujejo podatke o vojaških invalidih, ki jih dobivajo pri izdajanju invalidskih knjižic, a bi jih drugače težko dobili. Pravi, da se bodo dela kmalu lotili.

Takšno je stanje v treh občinah. Upamo, da je tudi v drugih slovenskih občinah tako in da bodo evidenco borcev, vojaških invalidov in družin padlih kmalu urejene.

MILAN VOGEL

Ernest Adamič je našemu uredništvu poslal nekaj prepisov pisem, ki jih je med vojno dobivala družina Marš. Pisma so bila poslana iz Prlekije, od koder se je umaknila družina Marš pred Nemci. Med vojno, v Ljubljani je bil Ernest Adamič zaposlen pri Rdečem križu, ki je imel svoj sedež v današnji Nazorjevi ulici, tam kjer je do nedavnega bila tiskarna »Jože Moškrič«. Adamič je bil pri Rdečem križu od jeseni leta 1941 pa vse dokler Italijani te organizacije niso razpustili, kajti preveč jih je bodla v oči. To se je, kolikor se Adamič spomni, zgodilo konec leta 1942 ali v začetku leta 1943. Takrat se je Rdeči križ ukvarjal tudi z begunci, jim iskal primerna stanovanja in zaposlitev ter jim dajal drugo pomoč. In tako je Adamič prišel tudi v stik z Marševimi. Sicer pa naj o tem raje sam pove.

★

»V eni od sobic etažnih hodnikov v medvojnem poslopu ljubljanskega Mestnega gledališča, v pasazi, sem spoznal zdaj že pokojnega urarja Marša, begunca iz Ljutomer. Prijazen in zgovoren možak mi je zaupal in zato mi je dal prebrati nekaj pisem, ki jih je najbrž po kaki znani osebi poslal znanka iz Ljutomera Geliki, tudi begunki. Gelika je bila bržkone kakšna Marševa sorodnica, če pa se ne motim celo žena.

Nekaj pisem se mi je takrat zdelo zaradi vsebinskega tveganja in dvomne šegavosti ter izrazne klenosti tako enkratnih, da mi jih je Marš dovolil prepisati.

Gotovo je podobnih, vsebinsko seveda različnih pisem ohranjenih še precej in so dovolj zanimiva, da bi jih zaradi pestrosti usod bilo vredno objaviti. S tem bi se obogatila široka freska življenjskih usod naših ljudi v težkih dneh okupacije,« pravi Adamič.

Mi pa smo ga poprosili, naj bi nekatera pisma, oziroma odlomke (pri tem velja omeniti, da smo izbrali le dele pisem) tudi komentiral. Ernest Adamič meni, da gre sicer za povsem običajna pisma, ki poročajo o vsakovrstnih vsakdanjostih v domačih krajih Marševih, vendar so pisana tako, da bi jih cenzura ne zadržala. Zato je preneka- tero stvar treba brati med vrsticami, in prav zaradi tega so ta pisma tudi tako zanimiva.

Prvo pismo, 27. jan. 1942

»V nedeljo smo pokopali Podplatnika, tako bodo umirali vsi, ki so mislili, ko se vi odstranite, lepo ži- veti in uživati raj... Le veselite se vsi, ki ste odšli daleč od nas, ste vsaj pomilovani od tisočev in v ti- hi zavesti, da ste po nedolžnem izgnani in se gotovo še enkrat vrnete. Res je, da ne boste od svojega pre- moženja nič našli, toda v srcu boste nosili zavest, da ste za svoj materinski jezik in za grudo, na kate- ri vam je tekla zibel, nekaj prestali...

Mi docela dajemo cesarju kar je cesarjevega, sa- mo bogu ne kar je božjega. Sedaj se nam zopet po- stavljajo fantje, ki so rojeni 1926 in rečejo, da noben možki ne bo ostal — do aprila pridejo vsi in odide- jo, ki so do petdeset let stari...

Nedelj in marijinih praznikov ne poznamo več in še v nedeljo moramo čisto tiho moliti, da nas nih- če ne sliši. Pri zorni maši sem jaz prišla enkrat ob petih zjutraj, še kakih deset nas je bilo in jaz poti- ho lepo molim rožni venec, g. župnik, pa so spove- dovali. En čas poslušajo in v strahu za nas, ker smo seveda slovensko molili, so mi iz spovednice na uho prišli praviti: »Liza, tiho molite zdaj.« Bilo je že tri- četrt na šest in ljudje so prihajali v cerkev.

V nedeljo pri maši smo tiho kak v grobu, ali pa mežnarica in še ena ali dve, na sredi cerkve po nem- ško bere. Vse cerkve pri nas so prazne. Veš kaj so v Veržetu v kapeli napravili. Vse so razdeljali, vse oltarje razmetali vse iznosili iz nje, iz cerkvenih rjuh in plaščev pa so plenice in srajčke šivati mo- rale naše punce. Iz talarjev gojencev pa hlače za telovadbo...

V tem sem uverjena, da naš rod ne bo končal in da že vstajamo, pa četudi smo Nemci. Korenjaki smo! Lujzek nam je danes pisal, da se jim tam vsi čudijo, kako so brihtni, ne razumejo nemški, pa v vseh vežbah prekašajo Nemce...

Do zdaj so še v Franciji, nekateri nam že pišejo iz Rusije. Eni so pisali iz Amerike, eni iz Anglije, tako so razkajeni, kakor veš, vojska je...

★

Ko v pismu govori domačinka o tem, da »cesarju dajejo kar je cesarjevega, bogu pa ne kar je bož- jega« hoče seveda povedati, da je okupator neusmi- ljen, ko molze naše ljudi, pri tem pa jim niti moliti po slovensko ne dovoli. Sicer pa iz vsega pisma veje močna nacionalna zavest in bi cenzor, če bi pismo skrbneje prebral, le-tega prav gotovo zaplenil. V de- lu pisma, kjer odpošiljateljica govori, da »že vstajamo, pa če prav smo Nemci« je čutiti skoraj norčevanje iz hitlerjanskih prizadevanj, narediti to deželo nem- ško. Seveda pa si lahko besedici »že vstajamo« po- jasnimo tudi kot kratko obvestilo o partizanskih bo- jih.

Težko je razložiti konec pisma, češ da so nekate- ri naši fantje, »že pisali iz Amerike in Anglije«. Ali gre za nepoznavanje zemljepisa ali pa morda za ubežnike, vendar je oboje malo verjetno, saj takrat Nemci in Angleži niso imeli druge fronte, kot v sever- ni Afriki.

Drugo pismo julija 1942

»Vse tak mora biti in enkrat bo vesel konec, ker za dežjem tudi vsikdar sonce sije. Tudi mi — kaj

smo. Rodile so nas matere, ki jih moramo zatajiti in tista lepa pesem se ne sme glasiti: »Slovenec sem, tako je mater d'jala, ko dete me je pestovala.«

Kako živimo ste radovedni. Naši fantje in dekle- ta so po svetu raztepeni, po celi državi (naše velike Nemčije), ker dela je povsod ogromno. Vendar ni da bi klonili glave in tarnali. Po končani vojski pa vidite, kako lepo bo vse urejeno. Tudi vi ne obupa- te; pride čas, ko bo konec vašega trpljenja, in po končani vojski bo tem lepše snidenje za ene, za dru- ge pa zopet tem slabše. Naša edina prošnja pa naj bo vseh: srečno, do končne zmage.

Pa veste, odšli smo se učiti rokodelstva, in ko bomo izučeni — zdaj nam je hudo — takrat bomo sami svoji, narejeno delo pa bomo računali po svo- je. Vi boste imeli vselej in povsod lepo žetev, ker bo lepše urejeno... Na našem polju pa še mnogo je plevela in lepo klasje je začelo pozno, prepozno rasti, če razumete, tudi vreme ni ugodno...

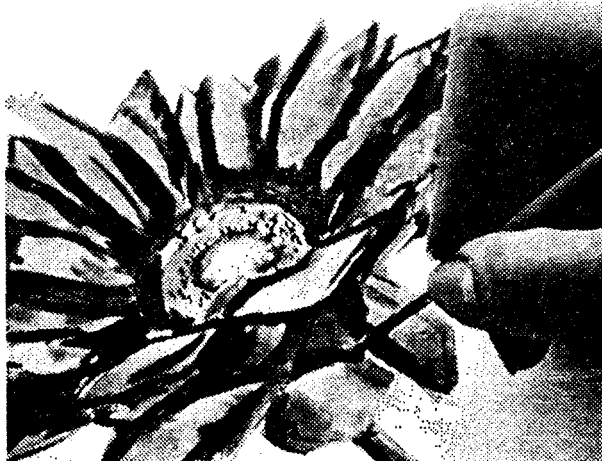
★

Odpošiljateljica cenzorjem maha pred očmi z »ve- liko Nemčijo« in uporablja frazo »do končne zmage«, ki je zrasla v nabuhlem rastlinjaku nacistične fraze- ologije. Seveda pa je pisateljica tega pisma mislila povsem drugačno zmago in že napoveduje čas obra- čuna z domačimi izdajalci, oziroma okupatorjevimi hlapci. Konec pisma, ki govori o plevlu in polju in neugodnem vremenu za lepo klasje, pa najbrž ni tre- ba pojasnjevati, saj govori sam zase.

Tretje pismo 13. decembra 1942

»Pri nas ne dobiš flanele, ne barhenta na deželi ... Solne imam že od junija pri čevljarju, a ima sa- mo svinjsko usnje. Na ta hudičev bezugschen do- biš ali strassenschuhe ali arbeitsschuhe. Če imaš prve, potem za doma nič nimaš. Nova moda bo zdaj, ko bomo bosi hodili na občino, v mesto...

PISMA GELIKI

(V nadaljevanju pisma govori odpošiljateljica, da ne ve, kje je bela moka, ker jedo le otrobe in da jo je strah, kdo bo spomladi okopaval vinograde, ker da je le malo ljudi ostalo doma...)

Orožnik, mladi Kuharič, ki je vzel Sršenovo Ma- ričko za ženo, je mrtev. Vozil je z avtom iz Hrvat- skega. Nekdo je iz šume streljal nanje s strojnico, in tak je on padel, drugi nihče. Res, je, da so Kuha- riča pokopali že drugega decembra v Ormožu. Tu tiči neka skrivnost...

★

Tega pisma ni treba posebej komentirati. Po jed- kem tarnanju o težkem življenju, je ob koncu jas- no napisano, da gre za enega od partizanskih napa- dov. Omenjena »skrivnost« pa je bržkone le nespre- ten okupatorjev poskus, da bi preprečil govorice o smrti orožnika Kuhariča.

Cenzurirano pismo številka 1190, brez datuma

»... veš naših sosedov fantje so še dlje kot vi in kaj vse pripovedujejo, kako delajo z njimi. Še z zve- rino ne bi tako ravnali... Vprašaj za Lujzekom. On je v Rusiji. Ko bo pisal, ti pišem, če ne bo prej pa- del za domovino... ki jo tako ljubi...

Koliko potov je sedaj, pa to večno sekiranje po uradih. No sedaj je že veliko bolje, ker so naši Slo- venci pozabili nemški in Nemci so se že naučili slo- venski. Hvala bogu (kurs ist kurs). Od naše Ive fan- ta ni glasu. Prišli so že oktobra z avtom po njega, pa jim je srečno pobrisal. Pozneje je še enkrat pi- sal, da pride ob vstajenju...

★

V odstavku o Lujzku sporoča o hudih nemških izgubah v Sovjetski zvezi. Hkrati pa spet, bržkone namenoma, zmeša pojma domovina, ki jo Lujzek ta- ko ljubi. Pisateljica pisma pa se spet ponorčuje iz hitrih tečajev za nemški jezik (kurs ist kurs), saj

so se očitno sprevrgli v popolno nasprotje. Hkrati pa sporoča o nekem fantu, ki je ušel k partizanom in ki se bo vrnil z osvoboditvijo (ob vstajenju).

Peto pismo, 12. januarja 1943

»... Pa kaj za to, mi smo Nemci rojeni, to uči zgodovina in nemški moramo znati. Če zdaj ne ve- mo, so krivi naši pradedje, zakaj nas niso učili... Saj naše mladine tudi veliko ne bo... V tujini vzdu- hujejo lačni trpini po domovini...«

Kratki izseki spet v zafrkljivem tonu z ugotovit- vijo, da če bo šlo tako naprej, priučene nemščine sploh ne bodo imeli koga učiti.

Šesto pismo, 7. februarja

»... V naših razmerah bi jaz lahko veliko pisala, če bi smela resnico govoriti. Pravijo, da bomo dobi- li v kratkem, snajder karte in te hudičeve pike... Kateri se po pikah oblači, tisti je nag... Ako hočeš imeti kakšni, kakor mi pri Nemcih pravimo, becug- šajn, moraš dati mast, meso, gosko... Eden je naro- čil peč železno, moral je dati 2 kilograma zabele za eizenšajn, 1 kilogram onemu gospodu, ki je za njega posredoval, 1 kilogram tistemu, ki je peč pakoval in odposlal, za peč samo 98 mark in potem računaj, zabel plačajo 50 do 80 mark, kaj je stala ta peč...«

Tega pisma ni potrebno komentirati.

Sedmo pismo 10. 2. 1943

»... Znano vam je kako se je žalostno odigrala voj- ska proti Stalingradu, da je cela 6. armada končala, to je 50.000 mož. In dragi mi, danes sem slišala, da bodo naši fantje prišli na njih mesto...

Dobila sem pismo od Lujzka... Pripeljali so se v neki kraj, od koder bodo odšli čez sedem dni. Ne vedo, v kateri kraj. Opisuje, kako so nekateri jokali, ko so jim zaigrali odhodnico. Piše, gremo v tisto ne- srečno Rusijo, iz katere se ne vrnemo več nikoli...

Tudi Franček je dobil v soboto poziv za vojaško službo. Moštvo trumoma odhaja. Mladeničev od 16 let ni več... V vasi je že 28 fantov od doma, izmed katerih sta že dva mrtva.

Razen fantov je samo iz naše vasi v tujini še 25 možkih, po železnicah, fabrikah...

Pred pardnevi sem prejela pismo od Tončka, v katerem piše: Bliža se čas, v katerem bodo samo malokateri čakali konec in veselje, o katerem se bo pisalo stoletja, o vseh grozotah pa tisočletja...

Wir sprechen deutsch Unser Gruss ist heil Hitler...

(Govorimo nemško. Naš pozdrav je heil Hitler)...

O Gelika, kako mi je pri srcu, ko pri svojem 54. letu moram hoditi vsak teden dvakrat v šolo in pisa- ti doma naloge kakor petletni otrok...

Osmo pismo, cenzurirano, številka 221354, datum neznan

»Vsako nedeljo pripovedujejo nam, da bi bila lah- ko ponosna, če mi pade sin. To je največja čast... Boš videla Gelika, zakaj sem se mučila jaz in vse matere velike Nemčije z rojstvom otrok in z odgo- jo, zato da imamo danes več mučenikov, za kateri- mi krvavijo naša materinska srca...«

Iz tega pisma veje obup matere, ki ne ve ali se bo njen sin vrnil iz Rusije.

Deveto pismo po marcu 1943

»Zdaj pa nekaj novega! Cuj naši mladini so se pljuča vnela in rebna mrena. Ne bo več dugo, zdrav- niki vsaj tak trdijo. Samo mali prehlad še in šla bo za vsek vek v krtovo luknjo. Pa naj le gre, mi deca nič zanjo ne jočemo, ker smo pač le prvo mater rajši imeli. Te, pa na kola z njo. Pa ajde! Vsi smo zdaj že veliki in živimo lahko brez tote babe, ki nas je tak samo sekirala. Dugo pa joj po smrti tudi ne bomo dali zvoniti.

Pišeh: »Zakaj je vsa ta vojska«. Zato, ker se je pred njo vsak kregal, da mu gre hudo. Jaz sem šinfala Jugoslavijo, d a niso hoteli dati mojega de- narja, ata, da nič ne zasluži... Prej ni bilo denarja in je bilo strašno, zdaj pa ga je veliko, pa zanj nič ne dobiš... Kar danes zaslužiš, če le moreš, da še danes poješ, ker jutri ne veš, kje in kako boš... Papir je tudi zanič. Tinta se razlije, ne vem kak boše le-to čitali...«

★

Z mladino, ki so se ji pljuča vnela, pismo očitno meri na Nemčijo in na takratno prepričanje, da bo Nemce »mali prehlad« pobral.

S tem pismom se pisma neznanke iz Prlekije Geli- ki prenehajo, oziroma jih Ernest Adamič ni več pre- pisal. Brez dvoma pa takšnih orumenelih pisem ob- staja še precej. Na njih so opisane drobne usode in razmišljanja o težkih časih, ki so jih morali preživ- ljati naši ljudje. In misel Ernesta Adamiča, da bi takšna pisma izhajala v periodičnem tisku ali celo v knjigi, je prav zapeljiva.

T. V.

»Ponovljena« epopeja legendarne Štirinajste

PO POTEH SLAVNE ŠTIRINAJSTE

● Štiri leta je trajala »repriza«

Ob tridesetletnici pohoda XIV. divizije je bila ob Gračnici podobna slovesnost. Tudi takrat so bili na kraju »živega zidu« zbrani borci Štirinajste in tudi takrat so s hribov prikorakali mladi, ki so dva dni poprej krenili iz Senovega ter po isti poti kot letos prikorakali v dolino Gračnice, od tu pa do Olešča, na meji domače občine.

Ob letu gremo naprej, so takrat sklenili. Skoraj vsi so se takrat ob koncu dvodnevne pohoda priglasi kot prostovoljci v enote teritorialne obrambe, med vsemi tretjina deklet.

Februarja leta 1975 so krenili iz Laškega do Olešča, čez Javornik, Resevno, mimo štor v Dramlje, čez Konjiško goro, Lindek, Kozjek do Dobrne v podnožju Paškega Kozjaka.

In lani so se v visokem snegu, prav tako februarja, zagnali v strmine Paškega Kozjaka, jurišali na Basališču, se spustili pri Doliču k Paki in od tu spet gazili sneg do kolen in do pasu čez Graško goro, Bele vode do Mozirskih planin.

Kakšen naj bo konec, če manjka začetek? Tako so si rekli in letos začeli pri začetku... Od Sotle do Gračnice. Na vsaki etapi so z mladimi korakali stari borci. Največkrat so bili z njimi Viktor Cvelbar, Franci Štrle, Franc Mavc in Branko Defar. Le-ti vedo povedati o tej mladini le najboljše. Res niso svinčenke žvižgale mimo glav, res jih je povsod čakala kuhinja, toda na pohodih je bila potrebna volja, potrebno je bilo tovarništvo, zavest. Kaj bi hoteli v sedanjih okoliščinah od njih več?

● Nočni pohod čez Bohor

Začeli smo v sredo popoldne, pod večer so prikorakali od Sedlarjevega čez Buče v Kozje. Tu so prenočili in priredili miting. Zjutraj so si pretegnili noge od Sentvida, kjer so imeli učne ure iz vojaških veščin, ter se posvetili politični in kulturni dejavnosti. Zvečer so namesto k počitku odšli na pohod. Strnjena kolona je krenila v gozdove Bohorja. Bila je polna luna in razkazovala je zimsko pravljico, ki sta jo sneg in led stkala na vejah košatih bukev in smrek. Pa je mesec srebril pokrajino samo prve ure pohoda, ko so bili še vsi pri močeh. Toda ko so se spustili pri Žagi k cesti in se onstran spet zagrizli v breg, so prvim začele klecati noge. Toda odnehal ni nihče. Pač! Dva so zaradi krvavih žuljev pustili pri neki hiši. Potem je svinček lezel v meča, nahrbtniki so bili vse težji in težji, noč vse daljša, a potuhneni mesec se je skril kdo ve kje.

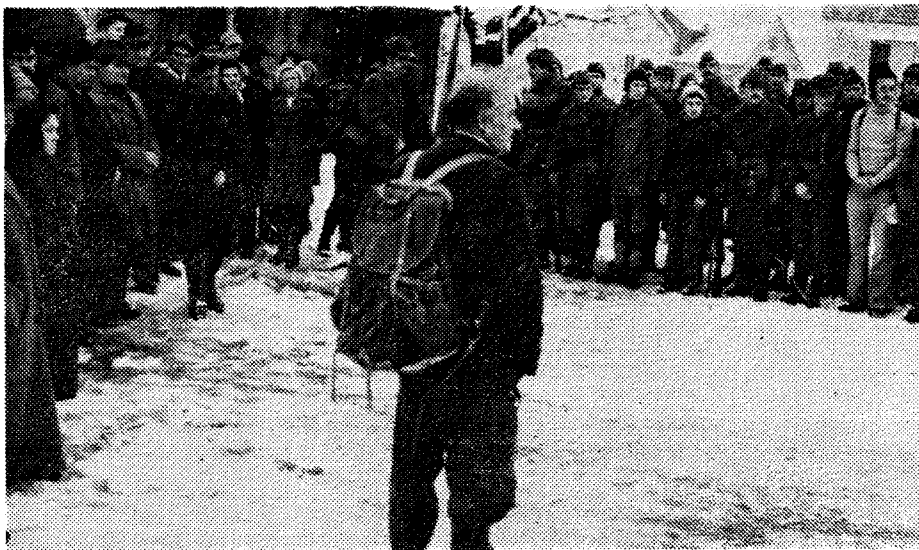
Tam nekje pri Podgorju je omahnila Zdenka. Enostavno jo je spodrezalo, v mišicah so jo zgrabili krči, zvilo jo je v želodcu. Že poprej jo je zmagovalo, a je mislila, da bo kriza prešla, saj ni bila prvič na pohodu.

Prostovoljci naprej! Naredite iz ponjav in plašcev nosila! Kdor je pri močeh, naj oslabelem pomaga nositi orožje, nahrbtnike! Komisarji, poskrbite, da kdo ne zaostane v snegu!

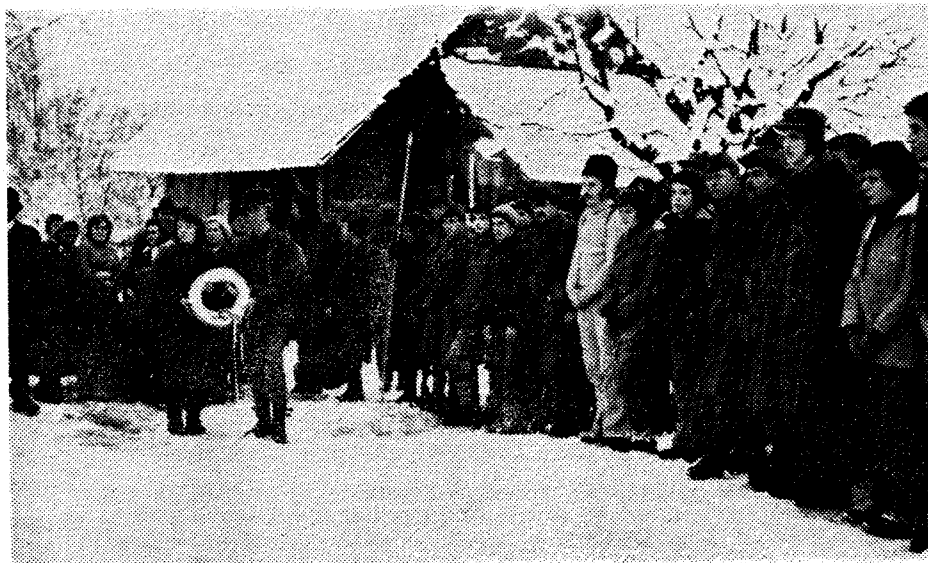
Povelja so od ust do ust hitela od

Ko je v nedeljo dopoldne pri spomeniku in grobu narodnega heroja Ilije Badovinca v Zagračnici pri Rimskih Toplicah komandant pohodne enote mladih iz laške občine Andrej Mavri pred udeleženci resničnega pohoda pred 33. leti raportiral generalu Mihi Butari, je bil presneto kratek. Pa kaj bi tudi vlekel stavke, ko pa so le strumno vzravnan fantje in dekleta za njegovim hrbtom in borci proslavljene Štirinajste pred njim dodobra razumeli kaj pomeni prehoditi bojno stezo od Zagorskih Sel onkraj Sotle, preko Bohorja, Zabukovja, Podgorja, Zdol in Polja do Okroglice in v dolino Gračnice.

Slavnostni govornik pri spomeniku ob Gračnici divizijski zdravnik dr. Jože Beniger je medtem ko je opisal junaštvo, napore in trpljenje borcev v hudi februarjski zimi 1944, poudaril tudi to, kako ponosni so borci štirinajste, da mladina na tako izviren način oživlja tradicije NOV, borbena pot partizanske divizije, ki je namučeno in zasluženo Štajersko pomagala dvigniti na noge, v množičen odpor in v zmago.

Na začetku pohoda je v Sedlarjevem, kjer so domačini mladim pohodnikom postregli z vročim čajem, pred domačini in mladino govoril udeleženec pohoda XIV. divizije, partizanski pisatelj Franci Štrle.

Kjerkoli so šli mimo spominskih obeležij, so mladi pohodniki počastili spomin padlih in položili vence.

čela kolone do začelja, pa od začelja do čela. Komandirji in komisarji so tekali sem in tja, bodrili, pomagali, zadolževali krepkejšje... Polni dve uri so Zdenko nosili. Iz Polja pa jo je sredi noči nek domačin odpeljal v Sevnico v ambulantno.

Zarana zjutraj so se čete namestile v Razborju, Okroglici in na Henini. Vzšlo je novo jutro. Pred štiriindvajsetimi urami so bili še v Kozju. Od tam do Henine je bilo za njimi 18 ur marša.

Pa naj reče kdo, da niso hoteli biti vsaj po volji in vztrajnosti podobni svojim vzornikom?

● In vsaka pot kam pelje

Vem. Tale pripoved je pomanjkljiva. Premalo imen. Toda izgubili bi se med njimi, kajti na vsakem od štirih pohodov je bilo veliko novih imen. Precej jih je vmes manjkalo, da bi se nekatera spet vrnila. In tako so med pohodniki iz leta 1974 bili mladinci, ki so bili danes komandirji s po eno zlato zvezdico na ramenih.

Med enim in drugim pohodom so »skočili« malce v JLA, v šole za rezervne vojaške starešine in se vrnili z znanjem, ki ga zdaj prenašajo na svoje mlajše tovariše.

A tudi drugi se vračajo, čeravno so »uradno« kot vojaški obvezniki razporejeni drugam. Lani je bil, recimo, nek fant iz Sedraža na dopustu med služnjem vojaškega roka. Ni si pustil dvakrat reči. Šel je s tovariši na pohod... Ni jih ravno malo, ki so bili udeleženi na vseh štirih etapah, med temi so večinoma dekleta. Le-tem ni bilo treba vmes skočiti v JLA, pa so kot prostovoljke postale »stari vojaki«.

Izvidnice, patrulje, zasede, obkoljevanje, opravljanje stražarske službe, ravnanje z orožjem, streljanje v bojne tarče in tudi malce »strojevek«, vse to so spremljevalne aktivnosti vseh teh pohodov. Torej pot po stopinjah očetov, pot po borbeni sledi legendarne Štirinajste divizije ni samo oživljanje tradicij. Je vsakič tudi vojaška vaja v izredno zahtevnih in težkih pogojih. Cilj prostovoljcev namreč ni sanje, biti domovini na voljo, če bi bilo treba — cilj je tudi svojo dolžnost čim boljše opraviti... Ne vem, ali jim je kdo povedal tisto vojaško modrost, da znoj vojaka v miru preprečuje, da bi pretakal kri v vojni? Nič hudega, če ni! Njim tega ni treba več dopovedovati. Ko so se priglasi med prostovoljce, so vedeli, kaj hočejo, in ob koncu vsakega pohoda vedo, da bodo to tudi zmogli.

☆

Prihodnje leto pojdejo spet. Z njimi kot doslej tudi vojaki iz postojnske garnizije, ki nadaljujejo tradicije XIV. divizije, vojaki iz sosesčine — celjske garnizije, ter mladi iz pobratenih občin Vrbovec in Trstenik. Cilj večine udeležencev pohoda Po poteh XIV. divizije je prehoditi vso njeno pot po Štajerskem. Štiri leta torej! Ali ni tudi v tem nekaj simbolike?

JURE KRAŠOVEC,
Fotografije: TONE KOŠIR

V spomin na 6. januar 1944, ko je Štirinajsta divizija po enomesečnem pohodu iz Bele krajine prek Hrvaške pri Sedlarjevem prišla na Štajersko in ko je tudi tritedenska sovražnikova ofenziva ter strupen mrz mraz nista mogla uničiti, se zbirajo nekdanji borci Tomšičeve, Šerčerjeve in Bračičeve brigade na vsakoletnih tovariških srečanjih. V soboto so se zbrali v ljubljanskem domu JLA in prisrčno v svoji sredi pozdravili člane sveta federacije: Franca Leskoška-Luko, Miha Marinka, Ivana Mačka-Matijo in Viktorja Avblja-Rudija. Z besedo in mislijo so podoživljali bojno pot svoje slovite divizije in spomin na žrtve, ki so bile potrebne za našo svobodo. Svoje tovariško srečanje, udeležili so se ga tudi predstavniki enot JLA, ki nadaljujejo tradicije brigad Štirinajste, pa so povezali z dvojnim jubilejem tovariša Tita.

STAŠ

Vas se imenuje Danijel. Hrib, na katerem so posejane hiše te vasice tudi. Po svetniku, morda je tudi Danijel, nisem vpraševal. — Vpraševal pa sem po Tonetu Koratu z Danijela. S predsednikom občinskega odbora ZZB NOV v Dravogradu Jožetom Gostenčnikom sva ga iskala že dopoldan. Nisva imela sreče. Šele popoldne sem ga našel doma.

Predsednik občinskega odbora ZZB NOV Dravograd JOŽE GOSTENČNIK

„KAJ RES Z MITRALJEZOM FIZOL SADITE?“

Stal sem na strmi cesti, ki vodi iz Dravograda v Danijel, natančno tam, kjer se poleti vije preko ceste žica električnega pastirja gospodarja Korata. Fotoaparat mi je skoraj primrznil v dlani in lica. Mraz mi je že dodobra osvojil skelet. Brade nisem več mogel krotiti. Ob šklepetu zobovja se je z neverjetno naglico premikala gor in dol, levo in desno, sem in tja, kamorkoli. Mimo jo je pridrsal starejši možakar in vprašal kaj želim, po čem da vprašujem in da naj to povem bolj na glas, češ da že od lanske jeseni nekoliko slabše sliši. Ja, še to! Naj bolj počasi govorim, je še dodal!

Prisežem, da nisem po ničemer vprašal. Vsaj do takrat ne. Šele, ko sva skupaj za nekaj minut sedla v avto, kjer sem se odtajal, sem vprašal o tem in onem.

Drava je tekla pod nama, midva pa sva sedela v avtu na Danijelu in Danijel je bil nad nama. Kamor je seglo oko, si videl samo Danijel. Danijel vas, Danijel hrib. V hrib pa so bile zarezane steze in poti, ki so vodile k hišam, k posameznim hišam, iz katerih se je kadil belkast dim in naznjal, da tudi visoko tam gori ljudje še vedno kljubujejo in vztrajajo.

Skoraj sleherna kmetija je prislonjena v strmino, kot klobuk drvarja na sosednjem Pohorju ali Kozjaku, ki si ga pritisne globoko na stran in na teme, kadar mu znoj sili na lica.

Tone Korat je gospodar kmetije na Danijelu 11. Borec in kmet, družbenopolitični delavec in oče treh otrok. Skoraj deset kilometrov je dolga ta vas Danijel. Kdo ve koliko meri v širino? Menda toliko kot je širok hrbet hriba Danijela. Cel dan bi potreboval, pa še ga menda ne bi uspel prehoditi po dolgem in počez. Še okoli 80 hiš je na plečah Danijela.

»Kmetija pri nas brez gozda ni kmetija, čeprav imaš še toliko repov v hlevu,« pripoveduje gospodar Tone. »Sicer pa so si kmetije tu na Danijelu dokaj podobne. Tam, kjer ni delovnih rok, tam ni živine. V vasi skoraj ni njive, ki bi bila v ravnini. Vse moramo zvleči s strmin na plečih, z živino ali stroji. Kakor kdo zmore.

Včasih so stari ljudje dejali, da je kmetija dobro zaživela takrat, ko so mladi ostajali doma na kmetiji. Zdaj pa vidimo, da je prav nasprotno.

Naša organizacija ZB šteje še 38 članov. Iz leta v leto nas je manj. Najmlajši sem menda med vsemi! V večini primerov smo vsi kmetje. Žal pa nimamo niti enega svojega prostora, kjer bi se sestajali ali imeli svoj arhiv. Saj ne rečem, da nam v šoli neradi odstopijo za tisto uro ali dve razred, kadar imamo sestanke, vendar svoj prostor, eno skromno sobico, bi pa res naj- no potrebovali, mar ne?!

Predsednik občinskega odbora ZZB NOV v Dravogradu Jože Gostenčnik je v svojem poročilu za delovno konferenco ZZB NOV Dravograd med drugim zapisal tudi tole:

»Če ocenjujemo delo naše organizacije v lanskem letu po vsem tem, kar je bilo storjenega, lahko trdim, da je odbor in skupaj z njim vsi člani ZZB NOV Dravograd, zadovoljivo opravil vse naloge, ki jih ni bilo malo in tudi lahke niso bile. Glede na to, da se v krajevnih skupnostih in organizacijah ZB odvíja in rešuje cela vrsta vprašanj, ki zahtevajo čimprejšnje rešitve, imajo tu krajevne organizacije ZB zelo pomembno vlogo, saj so borci tudi nosilci odgovornosti, da se nastale težave kar najbolj uspešno in zadovoljivo rešijo.

Tudi na področju SLO, kamor moramo vključiti še več mladih, imamo mi borci še veliko nalogo, da svoje izkušnje iz NOV v kar največji meri prenesemo na mlada pokolenja. Seveda pa ne smemo zanemariti še tesnejšega povezovanja z našimi rojaki v sosednji Avstriji.

Opozoriti velja tudi na zdravstveno stanje kmetov-borcev, ra njihov gospodarski položaj, posebno še tam, kjer kmetje-borci povsem še ne izpolnjujejo vseh pogojev za pridobitev starostne pokojnine, medtem ko za delo na kmetiji skoraj niso več sposobni...!«

Doli v dolini so mi pravili, da so kmetije na Danijelu prislonjene na tako strmino, da morajo biti gospodinjice privezane za štedilnik, da imajo kokoši posebne »bremze«, zadaj pa vrečke, v katere znesejo jajce, da se ne zvali v dolino. Zemlja pa da je tako trda in skopa, da morajo ljudje fizol kar z mitraljezom saditi! No, gospodarja Toneta sem v šali približno tako tudi vprašal, pa je kar hitro odgovoril, da ravno tako hudo ni, da pa je bližu resnice. Posebno tisto, kar zadeva strmino!

Kako kruto je življenje in kako kleni ljudje živijo v teh strminah!

»Poglejte,« pravi gospodar in se nekoliko presede, »pravijo, da je moja kmetija v dolini. Saj je, nič ne rečem, če jo primerjam z onimi tam gori nad mano, vendar imam med vsemi osmimi hektari, kolikor imam zemlje, le komaj pol hektarja v ravnini.

Temu primerno smo si morali kmetje nakupiti tudi mehanizacijo, če jo hočemo s pridom uporabljati. Mrzlično nakupovanje vseh vrst kosilnic je že za nami. Zdaj so na vrsti traktorji. Pa ne več tisti stari in odsluženi, s katerimi kmetje v sosednji državi niso več vedeli, kaj bi z njimi, pa so jih nam prodajali. Pa še drago povrh! Kmetje smo si preskrbeli kredite za nakup kmetijske mehanizacije, za preureditev ali novogradnjo hlevov, bivalnih prostorov itd. S krediti, moram reči, smo si veliko pomagali. Pa tudi dela se ne ustrašimo tako hitro. Vsaj zdaj ne, ko nam zdravje še kar služi in nam leta še ne silijo tako v kosti, kot je vam mraz tu gori na Danijelu!«

TONE URBAS

Gospodinja pleče, njena mama JULIJANA NARSNIK pa pozimi kaj rada sede za kolovrat

TONE KORAT, gospodar kmetije na Danijelu 11

Gospodinja VIDLOVE kmetije, kakor se po domače reče kmetiji Toneta Korata, ima kaj malo prostih trenutkov. Pa še te izkoristi s pletenjem, samo da ne sedi praznih rok.

FRIDERIK ROPOTEC, ki naj bi bil rojen 1908. leta je ostal na stara leta na Vidlovi kmetiji. Prej je pasel živino, zdaj to delo opravlja električni pastir. Friderik pa skupaj z domačo mačko in psom dremucka v toplem zapečku.

Prešernove nagrade kot spomin in spodbuda

Podelitev je bila v dvorani Slovenske filharmonije

Letos je odbor za Prešernove nagrade podelil sedem velikih Prešernovih nagrad in trinajst nagrad iz Prešernovega sklada. Nagrade je na odru Slovenske filharmonije nagrajencem predal predsednik Društva slovenskih pisateljev Ivan Potrč, slavnostni govornik pa je bil predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti dr. Janez Milčinski.

V svojem govoru je poudaril veličino Prešernovega genija na prav poseben in izviran način, saj je opozoril, da gre pravzaprav za praznovanje pesnikove smrti, pa nam to dejstvo vendarle ne kali slovesnega razpoloženja ob 8. februarju. Ta dan je poimenoval kot slovensko »kulturno Novo leto«, ob katerem pregledamo bero dosežkov kulture in umetnosti za minulo leto, počastimo uspehe in življenjska dela, čestitamo nagrajencem in nagrajencem, hkrati pa razgrnemo načrte in želje za prihodnost in znjimi vred tudi svoje skrbi in težave, ne da bi si zaradi njih pustili kaliti zaupanje in trdo vero, da bomo dosegli, kar smo si zadali.

Malokateremu svojemu članu je kdaj kakšen narod naklonil tolikšno čast, kot smo jo mi po smrti in potem, ko je narodnoosvobodilna revolucija na široko odprla vrata vsestranskemu kulturnemu uveljavljanju, velikemu pesniku Francetu Prešernu, je nadaljeval dr. Milčinski. Po drugi strani pa je v svojem uvodnem govoru poudaril tudi pomen ne le kulture, ampak tudi jezika kot sredstva za sporazumevanje in bratsko enotnost med narodi v svetu in ne nazadnje tudi v Jugoslaviji. Na tem področju bi morali pričeti s pravilno usmeritvijo našega človeka že v rani mladosti, se pravi v osnovni šoli, saj visoko šolstvo in znanstvene ustanove kasneje ne morejo storiti in nadoknaditi zamujenega.

Prav vsakoletna podelitev Prešernovih nagrad za uspehe v ustvarjalnem in poustvarjalnem delu, nam sproti dokazuje in potrjuje misel, da v naši družbi ne gre za naloge od danes na jutri, ampak za dolgotrajen proces k enemu samemu cilju, tokrat v luči kulturnega poslanstva. Jezik je pri tem lahko posredovalec med kulturami narodov in narodnosti ter ustvarjalec strokovnih in znanstvenih, pa še posebej človeških vezi med ljudmi iz raznih jezikovnih in kulturnih območij.

Na koncu je dr. Milčinski poudaril, da bi morali vsi skupaj dajati teh ten prispevek k humanim smotrom naše družbe, k bratstvu in enotnosti naših narodov in narodnosti in s tem tudi prijateljstvu in bratstvu vseh narodov v Evropi in v svetu, tej dragoceni vrednosti našega obstoja in naše in svetovne prihodnosti, o kateri je pel Prešeren in ki jo tako zavzeto poudarja naš veliki dobri človek — predsednik Tito.

PREŠERNOVE NAGRADE

Letošnji nagrajenci:

BORIS KOBE, univerzitetni profesor, za arhitekturo, slikarstvo, oblikovanje spomenikov, knjižno ilustracijo in pedagoško delo.

BRANKO in IVAN KOČMUT, arhitekta, za arhitektonske in urbanistične rešitve mariborske regije

LOJZE KRAKAR za pesniško zbirko »Nekje tam čisto na robu«

MIHA MALES za grafični, slikarski in ilustracijski opus

IGOR PRETNAR za režijo filma »Idealist« in za celotni filmski opus naslonjen na izkušnje slovite Einsteinove filmske šole in slovensko literarno klasiko.

TATJANA REMŠKAR za baletno in umetniško ustvarjalnost

skupina: **JOŽE BABIČ, POLDE BİBİĆ, DARJAN BOŽIĆ, BENO HVALA, PRIMOŽ KOZAK, PETER SKALAR, MATJAŽ VIPOČNIK**, za izvedbo Hlapca Jerneja na osrednji proslavi ob 100-letnici Cankarjevega rojstva.

Nagrajenci sklada:

HUBERT BERGANT za izvedbo J. S. Bachovih orgelskih del

VLADO HABJAN za roman Trota-mora

TONE LAPAJNE za samostojno razstavo v Ljubljani 1976

JANEZ MARINSEK in KONI STEINBAHER za ustvarjalne dosežke risanega filma

VALENTIN POLANSEK za pesniške zbirke v zadnjih letih

MAJDA POTOKAR za vlogo Rachel v drami »Živite kot svinje«

MILAN STIBILJ za skladbo

XYSTUS

ZVONE SEDLBAUER za režijo Vede-kindovega »Pomladnega prebujenja« in za Ardenovo delo »Živite kot svinje«

ANTON TOMASIČ za TV režijo »Vr-nitev«

JANEZ VIDIC za samostojno raz-

stavo v Mariboru 1976

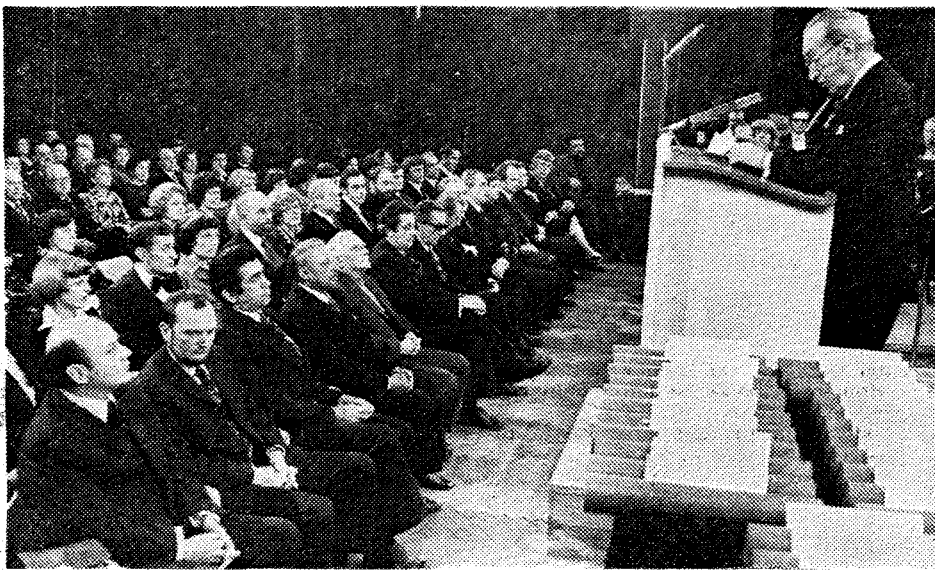
RADOJKA VRANCIČ za prevod Pro-ustovega romana »V senci cvetočih de-klet«

JOCO ZNIDARSIČ za umetniško fo-tografijo

skupina: **ZALA DOBNIK, HUGO PO-RENTA, MILAN STRUKELJ, ALENKA VELKAVRH in JOŽE DOBRIN** za ar-hitektonske rešitve v vzgojno varstve-nih zavodih.

Prešernove nagrade je podelil Up-ravni odbor Prešernovega sklada na temelju člena 2 Zakona o Prešernovem skladu ter člena 1. in 6. statuta Prešernovega sklada na seji, dne 27. janu-erja 1977. Predsednik upravnega odbo-ra je bil pisatelj Ivan Potrč.

Pripravila: NEVA MUZIČ

Dr. Janez Milčinski med slavnostnim govorom ob podelitvi Prešernovih nagrad.

Foto: Janez Zrnec

Dva pomembna ponatisa

Partizanska pesmarica in zbirka karikatur

Odbor centralne tehnike KPS je ponatisnil dve publikaciji, ki sta izšli že julija in avgusta leta 1943 in ju pokloni dvema pomembnima obletnicama, 35-letnici vstaje jugoslovanskih narodov in 30-letnici osvoboditve.

Se posebno kvalitetno razsežnost pa ta ponatis pridobiva v letošnjem letu praznovanj 40-letnice ustanovnega kongresa KPS, 40-letnice prihoda tovariša Tita na čelo KPJ in ob njegovem 85. rojstnem dnevu. V tem kontekstu pomenita Pesmarica partizanskih pesmi in zbirka letakov, risb in linorezov pod naslovom »V Kristusovem imenu« ti-sto snov narodnoosvobodilne borbe, ki pomeni visoko kulturno in narodno za-vest slovenskih umetnikov in ljudstva, hkrati pa kažeta partizansko centralno tehniko s svojimi ilegalnimi tiskarnami ciklostilnimi delavnicami in drugimi pripomočki kot tisti široki in nevidni prodor med ljudi, ki je hkrati lahko ši-ril tudi ideje in pisano besedo marksistične literature.

Posebno vrednost pisani besedi pa dajejo ilustracije k pesmim in seveda cela zbirka karikatur, usmerjenih v raz-krinkavanje belogardistične izdajalske miselnosti. Če pomislimo, da je bilo treba ustvariti možnosti za tisk in ris-bo praktično iz nič in da so bile na-vadno delavnice v neposredni nevarno-sti, si lahko vsaj malo predstavljamo, kaj je med vojno izdajanje obeh publi-kacij pomenilo in kolikšno vrednost je imelo tudi v očeh sovražnika.

Prav to preprosto človeško žrtvo-

vanje je poudarila na tiskovni konfe-renci ob izidu obeh publikacij predse-dnica komisije za proučevanje zgo-dovine ZKS Lidija Šentjunc. O razme-rah takratnega dela pa sta spregovorila grafik v centralni tehniki Zlatko Močnik ter risar in grafik v centralni tehniki KPS Vlasto Kopač.

Zbirka »V Kristusovem imenu« vse-buje 36 risb in linorezov ter nekaj le-takov, njihovi avtorji pa so slikarji Stane Kumar, France Mihelič, Nikolaj

vanje je poudarila na tiskovni konfe-renci ob izidu obeh publikacij predse-dnica komisije za proučevanje zgo-dovine ZKS Lidija Šentjunc. O razme-rah takratnega dela pa sta spregovorila grafik v centralni tehniki Zlatko Močnik ter risar in grafik v centralni tehniki KPS Vlasto Kopač.

Zbirka »V Kristusovem imenu« vse-buje 36 risb in linorezov ter nekaj le-takov, njihovi avtorji pa so slikarji Stane Kumar, France Mihelič, Nikolaj

Zbirka »V Kristusovem imenu« vse-buje 36 risb in linorezov ter nekaj le-takov, njihovi avtorji pa so slikarji Stane Kumar, France Mihelič, Nikolaj

Zbirka »V Kristusovem imenu« vse-buje 36 risb in linorezov ter nekaj le-takov, njihovi avtorji pa so slikarji Stane Kumar, France Mihelič, Nikolaj

Zbirka »V Kristusovem imenu« vse-buje 36 risb in linorezov ter nekaj le-takov, njihovi avtorji pa so slikarji Stane Kumar, France Mihelič, Nikolaj

Zbirka »V Kristusovem imenu« vse-buje 36 risb in linorezov ter nekaj le-takov, njihovi avtorji pa so slikarji Stane Kumar, France Mihelič, Nikolaj

Zbirka »V Kristusovem imenu« vse-buje 36 risb in linorezov ter nekaj le-takov, njihovi avtorji pa so slikarji Stane Kumar, France Mihelič, Nikolaj

Zbirka »V Kristusovem imenu« vse-buje 36 risb in linorezov ter nekaj le-takov, njihovi avtorji pa so slikarji Stane Kumar, France Mihelič, Nikolaj

Zbirka »V Kristusovem imenu« vse-buje 36 risb in linorezov ter nekaj le-takov, njihovi avtorji pa so slikarji Stane Kumar, France Mihelič, Nikolaj

Zbirka »V Kristusovem imenu« vse-buje 36 risb in linorezov ter nekaj le-takov, njihovi avtorji pa so slikarji Stane Kumar, France Mihelič, Nikolaj

Zbirka »V Kristusovem imenu« vse-buje 36 risb in linorezov ter nekaj le-takov, njihovi avtorji pa so slikarji Stane Kumar, France Mihelič, Nikolaj

beležke

● Tri desetletja mladinskih delovnih akcij

Republiška konferenca ZSMS je že jeseni lani izdala posebno spominsko brošuro o pomenu delovnih akcij in njihovem nadaljnjem razvoju, ki so primeren pripomoček za pregled tega dela po vsej ožji in širši domovini. Po-leg uvodnih besed predsednika organi-zacije Ljuba Jasniča, je še posebej dra-gocen prispevek iz govora tovariša Ti-ta aprila 1976, odboru za proslavo 30. obletnice mladinskih delovnih akcij v Brčkem.

Brošura očitno kaže, da je zanima-nje za delovne akcije med mladino iz-redno živo. Te akcije ne smemo gle-dati le s stališča materialnih učinkov, marveč je potrebno imeti pred očmi njih vsestranski in neprecenljiv pomen za mlado generacijo in našo deželo v celoti.

Glede na množičnost in tridesetlet-no dobo mladinskih akcij, ne moremo pričakovati, da bi brošura zajela vse akcije. Tudi zbiranje gradiva o lokal-nih akcijah v Sloveniji še poteka. Na-men brošure, ki jo lahko dobi vsak za-interesirani je, predstaviti delovne ak-cije, njihove uspehe in vsebino. Z njo pa želi izdajatelj spodbuditi tudi vse veterane in druge, da se oglašajo z la-stnimi spomini in slikovnim gradivom.

N. M.

Pesmarica zajema 36 revolucionar-nih pesmi, tudi tujega izvora, obliko in dodatne risbe pa je prispeval ponov-no Vlasto Kopač. Dodati je treba, da je bilo potrebno risbe tudi stilno nekoliko spremeniti, da ne bi sovražnik identi-ficiral pravih avtorjev. Kljub strogi konspiraciji pa vendarle niso ušli pre-gonom in taboriščem, celo smrti ne. Tako je bilo tudi s Hinkom Smrekar-jem, z njim vred pa je okupator uni-čil vse njegovo delo, ki se je nanašalo na sočasno tematiko.

V sklopu letošnjih proslav in v smi-slu pravilnega ovrednotenja tako cen-tralne tehnike kot tudi kulturnega de-lovanja med NOB, bi morda veljalo organizirati v letošnjem letu tudi sre-čanje vseh preživelih sodelavcev, kar bi nemalo vplivalo na kulturne toko-ve in kulturno politiko danes, kot je bilo poudarjeno tudi na omenjeni ti-skovni konferenci.

Oba ponatisa sta lep kulturni praz-nik še danes in nadvse primerni darili ob slovesnih političnih in drugih mani-festacijah. Še posebno zanimivi pa sta deli za tiste, ki se poklicno bavijo z našo polpreteklo zgodovino.

Za distribucijo obeh publikacij, Pe-smarice in »V Kristusovem imenu«, bo poskrbela založba »Borec« v Ljubljani. Izid pa je omogočilo več gospodarskih organizacij, kar daje slutiti, da bosta knjižici našli pot med najširši krog bralcev.

NEVA MUZIČ

Izviri moralne moči splošnega ljudskega odpora

Moč našega ljudskega odpora izvira iz našega samoupravnega socialističnega sistema, iz enotnosti naših narodov in narodnosti, zbratenih in prekaljenih v narodnoosvobodilnem boju, revoluciji in povojni izgradnji ter iz odločenosti, da ne bomo nikomur dopustili, da bi razbil našo skupnost, da bi ogrožal našo svobodo, neodvisnost, ozemeljsko celovitost in oviral naš samoupravni socialistični razvoj.

Ko je predsednik Tito leta 1970 govoril na ljubljanski Univerzi, je med drugim rekel: »Ljudska obramba je danes sestavni in neločljivi del naše samoupravne socialistične družbe. Razvija se v pogojih mirne socialistične graditve, v pogojih močne ekonomske rasti, ko je samoupravljanje močno razvilo družbeno zavest, odgovornost in pripravljenost, da branimo pridobitve naše revolucije in samoupravne družbe. Samoupravni socialistični sistem omogoča, da združeni proizvajalci in občani organizirajo obrambne sile kot svoje lastne moči. To je podružbljanje obrambe, kar nam je porok za ohranitev neodvisnosti in enotnosti naše skupnosti.«

To pomeni, da je ljudski odpor danes v bistvu vtikan v vse strukture naše družbe in je postal stvar vsakega posameznika kot pomemben splošni in osebni interes. Visoka motiviranost za ohranitev neodvisnosti naše skupnosti predstavlja veliko moralno moč v odporu morebitnemu napadalcu.

Moralno moč vseh struktur splošnega ljudskega odpora predstavljajo tudi bogate izkušnje našega narodnoosvobodilnega boja. Številni borci in partizanske enote so se v boju proti mnogo številnejšemu sovražniku globoko prekalile in občutile, da je svoboda največja vrednost, ki jo uživamo. In prav to danes doprinaša k moralni moči vseh naših ljudi. Revolucionarne tradicije naših narodov in narodnosti so vir in bogata zakladnica za vzgojo naše mlade generacije. Uči nas, kako je treba braniti težko izbojevano svobodo

in je jasen primer, da lahko narod, ki je enoten in zaveden, premaga mnogo močnejšega in bolj oboroženega sovražnika.

Moč naše ljudske obrambe leži v pravičnem boju proti agresorju. V primeru, da bi do takšne vojne prišlo, bi bila obramba dežele skupna naloga nas vseh, tako JLA kot redne vojske kot občanov, delovnih in drugih organizacij, federacije, republike in pokrajin kot občine in drugih družbenopolitičnih skupnosti. V svoji knjigi »Dok-

trina zmage« piše pokojni generalpolkovnik Viktor Buban naslednje:

»Visoka in trajna morala ne nastane sama po sebi in ne deluje avtomatsko samo zato, ker živimo v socialistični družbi in zato, ker so naši cilji boja upravičeni in ideje napredne. To je samo podlaga borbene morale, ki postane polnovredna in trajna le takrat, če ideje postanejo stvarnost, če obstoji znanje in sposobnost v celotni strukturi družbe, tudi v oboroženih silah, ki bodo to potencialno moralo in razpo-

loženje ljudi spremenile v moč obrambe, v močno dejavnost proti agresorju, v udarno moč revolucije.«

Za našo obrambo je nadalje pomembno, kako smo oboroženi, kako so opremljene naše oborožene sile in kako so ljudje za obrambo pripravljeni. Danes so naše oborožene sile opremljene z modernim sodobnim orožjem, imajo pa tudi druge pogoje, ki zagotavljajo uspešno vodenje obrambne vojne proti agresorju, pa naj bi prišel s katerekoli strani. Ljudje vidijo v JLA odred, ki je vedno pripravljen, da na vsak napad odgovori z učinkovitimi in nezlomljivimi protitudarci. Tako visoka pripravljenost naše armade je pomemben vir moralno in psihološke moči celotne družbe. Jugoslovanska ljudska armada se kot enotna udarna moč delavskega razreda in naših narodov in narodnosti po svoji organiziranosti, oborožitvi in opremljenosti lahko prišteva med najsodobnejše armade z visokimi bojnimi kvaliteta. Povezana s teritorialno obrambo in z ostalimi obrambnimi strukturami je sposobna voditi oborožen odpor v vseh oblikah in pogojih.

Naša država je v svetu poznana kot aktivni pobudnik miru in miroljubnega sožitja. Zelimo mir, prijateljstvo, enakopravno sodelovanje, medsebojno spoštovanje in nevmešavanje v notranje zadeve drugih držav. Prepričani smo, da so moč, sposobnost in zavest naprednih in miroljubnih dežel v stalnem vzponu. To krepi naše samozaupanje, a nas hkrati obvezuje, da se v obrambi opiramo na lastne moči. Vsakega napadalca bi se odločno uprli. Borili bi se za svojo svobodo, obstanek in pridobitve revolucije, hkrati pa bi bil to tudi boj za mir v svetu. Prepričanje v pravičnost našega boja bi bilo neprenehni izvir naše moralne moči. Nadalje bi bil pomemben vir naš delovni človek-samoupravljelec, saj ima pravico in dolžnost, da brani neodvisnost svoje zemlje in kot samoupravljelec aktivno sodeluje pri krepitvi in razvijanju njenih obrambnih moči. Tako organiziran vseljudski odpor kot je naš, je svetel primer mnogim naprednim silam in narodom v svetu.

SVETISLAV NIKOLIĆ

Generalpolkovnik Franc Poglajen-Kranjc v slovenjegraškem šolskem centru

Mladina mora prevzeti odgovorne naloge

Na povabilo zgodovinskega krožka in komisije za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij NOB pri občinskem odboru ZZB NOV Slovenj Gradec je bil sredi januarja gost ŠC Slovenj Gradec generalpolkovnik Franc Poglajen-Kranjc.

Srečanje in pogovor z narodnim herojem, tovarišem Kranjcem, je bilo za dijake in učitelje pravo doživetje. V uvodnem delu je mentor zgodovinskega krožka v avli nove šole z diapozitivi prikazal usodo jugoslovanskih narodov leta 1941, okupacijske režime na Slovenskem in začetek vstaje na Štajerskem. Generalpolkovnik tovariš Kranjc je v nadaljevanju poudaril, da se je KPS, IO OF in glavno poveljstvo slovenskih vojaških čet zavedalo, v kakšnih razmerah je bila Štajerska med NOB. Z izseljevanjem naprednih izobražencev, raznarodovanjem, nasiljem, pritiski, smrtnimi obsodbami in streljanjem, okupator ni dosegel svojega namena — priključiti Štajersko k tretjemu rajhu. Tovariš Kranjc je poudaril, da so politični aktivisti na Štajerskem delali v izredno težkih pogojih. In okupator je z vso brutalnostjo in s pomočjo vojnega iskal organizatorje NOB na Štajerskem. Zato je bilo potrebno temu delu razkosane Slovenije vojaško, politično in moralno pomagati. Med te pomoči sodita legendarna pohoda II. grupe odredov poleti 1942 in pohod 14. divizije v začetku leta 1944. leta.

Generalpolkovnik je zlasti obudil spomine, na pohod »Kranjčevega bataljona«, ki je zavil na pot iz Dolenjske preko Gorenjske, Koroške

na Štajersko. Učenci so z zanimanjem spremljali generalove spomine in boje po Gorenjski, na Robežu, onstran Karavank, kjer smo lani oktobra postavili nov spomenik. Narodni heroj tovariš Kranjc je na številna vprašanja dijakov odgovarjal in poudaril, da se je od borcev težko ločil, ko so odšli na Pohorje. Poudariti velja, da je bil tovariš Kranjc prvi komandant Pohorskega bataljona, ven-

dar je prevzel novo dolžnost. In prav iz njegovega bataljona so izšli borci Pohorskega bataljona: zdravnik dr. Dušan Mravljak-dr. Mrož, komandant Rudolf Mede-Groga, politkomisar Jože Mernik-Rajko, politkomisar 3. čete Zdravko Čebular-Rado in drugi, ki so 8. januarja 1943 junško padli na Osankarici. Tovariš Kranjc je s trpkostjo poudaril, da je tragedija Pohorskega bataljona moč-

no prizadela komandanta Franca Rozmana-Staneta, njega in druge tovariše. Iz te tragedije ni izšel obup; zrasle so nove partizanske enote na Pohorju (8. 1. 1944 XI. SNOB Miloša Zidanška ali Pohorska brigada) in druge enote na Štajerskem.

Generalpolkovnik tovariš Kranjc je poudaril, da je bil Hitlerjev načrt priključiti Štajersko k tretjemu rajhu in da je prav na tem ozemlju moral nemški stroj kapitulirati.

Ob zaključku je podčrtal, da si danes želimo mir. Vendar moramo biti pripravljeni, da čuvamo svobodo in neodvisnost ob vsakem času. Zato posvečamo vso skrb splošnemu ljudskemu odporu. In tudi mladina mora prevzemati odgovorne naloge v teh naših prizadevanjih in pri rasti naše samoupravne socialistične in neuvrščene Jugoslavije.

»Pri vašemu delu, pri študiju, vam želim, draga mladina, veliko uspeha!«

Sproščeno in zanimivo srečanje z generalpolkovnikom, narodnim herojem, ki je bil tudi komandant 4. operativne cone, nato komandant 7. korpusa, nam bo ostalo v prijetnem, živem in trajnem spominu, saj smo pogovor z njim zabeležili v interno šolsko televizijo.

Predavanje narodnega heroja, tovariša Kranjca, je ena izmed priraditev iz programa zgodovinskega krožka, ki ga je sprejel za leto dvojnega jubileja predsednika Josipa Broza Tita, ob 40. obletnici njegovega prihoda na čelo partije, ob njegovem 85. rojstnem dnevu in ob 40. obletnici KPS.

JOŽE POTOČNIK

Generalpolkovnik Franc Poglajen-Kranjc med člani zgodovinskega krožka v šolskem centru v Slovenjgradu.

Narodna zavest nas je družila

Slovenci smo v stari Avstroogrski državi morali pogosto poslušati psovke na račun naše narodnostne zavesti. To je bilo pri vojakihi še poudarjeno, še posebej pri kakšnem nadutem nemškem oficirju. In tako smo se 22. februarja leta 1917 znašli v graških vojaških zaporih štirje slovenski vojaki, ker nismo hoteli ostati »slovenski psi« in »slovenske svinje«, to smo seveda slišali v nemščini, ampak smo na psovke primerno reagirali.

Ko je maja leta 1915 Italija napovedala vojno Avstroogrski, sem s starši pribežal v Cerkno. Tamkajšnji orožniški stražmojster me je napotil v Gradec. Bil sem mlad, komaj šestnajstletni poba, ko sem se junija istega leta znašel v tem avstrijskem mestu. Zaposlil sem se v neki vojaški delavnici, ki je bila v »dreihaken kasarni« ob kanalu Mure. V enem delu te velike kasarne so bili vojaki sedeminindvajsetega pešpolka, imenovani »kanarčki«, ker so imeli na ovratniku prišite rumene našitke. V drugem delu je bilo skladišče in kuhinja, v tretjem pa so bile v pritličju in prvem nadstropju vojaške delavnice, v drugem nadstropju pa spalnice za zaposlene, umivalniki in sanitarije. Delavnice so bile pod vojaškim nadzorstvom. Komandant je bil nadporočnik Huber, izredno zagrižen Nemec. Pomagala sta mu še dva narednika in štirje podčastniki; med njimi je bil tudi neki Slovenec iz Cerknega. V delavnicah je bilo zaposlenih okrog stopetdeset delavcev, ki so izdelovali tornistre, opasače, torbice za municijo, torbice za kruh in podobno.

Delavci so bili v glavnem nemške narodnosti, bilo pa nas je tudi okrog štirideset Slovencev, največ iz Stajerske in Koroške, dva sva bila s Primorske, štirje pa z Gorenjske in Dolenjske. Vsi, razen mene, so že bili na naboru in potrjeni za služenje vojske, vendar so bili oproščeni služenja za nedoločen čas. K vojakom so pošiljali le tiste, ki so se kaj pregrešili, kasneje pa so prišli na vrsto tudi drugi, ker so v delavnicah zaposlili invalide in za vojaško službo nesposobne moške.

Skoraj vsi moji rojaki so bili zavedni Slovenci. Bile pa so tudi nekatere redke izjeme. Povezali smo se v manjši skupini in naša povezanost se je še posebej pokazala ob raznih priložnostih. Naročene smo imeli tudi nekatere slo-

venske časopise in revije, posojali pa smo si tudi knjige, ki jih je vsak nekaj imel. Ko so pripadniki nemške narodnosti leta 1916 obnovili pevski zbor, se je nekdo iz naše skupine domislil, da bi tudi mi vadili petje. Ni bilo lahko, saj so nas ovirali številni nestraneži, ker so bili mnenja, da bi lahko peli z Nemci. Seveda bi ob njih slovensko lahko le mislili! Poskušal nas je prepričati tudi neki narednik, a mu ni uspelo, čeprav nas je tožil pri nadporočniku Huberju, da kalimo nočni mir. Zahajali smo v gostilno Pšeničnik, kjer je bil lastnik zaveden Slovenec. Nekoč smo domov grede zapeli na ulici, ko smo se vračali iz mestnega kopališča, kjer smo se vsak petek kopali. Ze omenjeni podčastnik je hotel to prepovedati, zato je prišlo na ulici do prerivanja in je morala posredovati policija. Čeprav uradno ni bilo prepovedano peti po mestu slovenske pesmi, nas je že naslednji dan poklical nadporočnik Huber, nas pošteno

Srečko Šorl (četrti z leve zgoraj) s skupino slovenskih delavcev v Gradcu leta 1916.

ozmerjal in tudi sam uporabil besedo »slovenski psi«. Tega nismo mogli nikoli pozabiti in Huber je ostal med nami zasovražen za zmeraj.

Dvajsetega februarja sem bil tudi jaz poklican na nabor in seveda potrjen, čeprav sem računal, da bom, kakor mnogi drugi, oproščen. Zvečer smo se pogovarjali, kako bo, če bomo morali na fronto in padla je marsikatera beseda, ki je bila po avstrijskih vojaških zakonih kazniva. Dejal sem, da bom v primeru, če pridem na rusko fronto, čimprej pobegnili k Rusom, kjer sta že bila moja brata. Brat Tomo, ki je bil pred vojno notar v Podgradu v Istri, je bil ujet že avgusta 1914. leta, brat Janez pa le tri mesece kasneje. Oba sta bila v Galiciji. Nihče ni pomislil, da imamo med seboj tudi izdajalca, ki je še isti večer povedal naredniku vse, kar smo se pogovarjali. Naslednje jutro je vse zvedel nadporočnik. Štiri od nas je dal takoj zapreti v zapor, ki je bil v isti zgradbi, in začel preiskavo. Druge tri so čez dan ali dva izpustili, mene pa so zadržali še kakšnih štirinajst dni. Vso zadevo je nekako rešil narednik Pleschko, ki je bil doma iz Zgornje Stajerske. Kakor sem kasneje zvedel, je dejal majorju, ki je primer raziskoval, da sem jaz pač mladoletni naivnež, nepremišljen fant, ki ni nič slabega mislil, ampak se je hotel le postaviti pred tovariši. To mi je kasneje pripovedoval podoficir iz Cerknega.

Tako se je zame vse srečno končalo. Edina posledica je bila ta, da sem moral že 10. marca 1917. leta k vojakom. Če ne bi prišlo do opisanega spora, bi bil morda le še kakšen mesec oproščen.

SREČKO ŠORL

Zakriž med vojno in danes

Uspešen napad partizanov na karabinjersko postojanko v Zakrižu pri Cerknem 26. januarja leta 1943 je vpisan v zgodovino NOB kot pomemben dogodek. Napadli so prostovoljci pod poveljstvom Toneta Bavca-Ceneta. Med njimi so bili tudi trije domačini. Napad je bil tako dobro pripravljen in izveden, da nihče od partizanov ni bil niti ranjen. Tega dne se Julka Špik iz Zakriža, ena prvih terenok, spominja takole:

»Tisti dan, že pozno popoldne, sem dobila pošto iz Cerkna, ki sem jo morala takoj odnesti v vas Ravne. Da ne bi bila preveč sumljiva, sem povabila še Julko Planinc. Pismo sva oddali terencu v Ravnah še pred nočjo in hiteli domov, da sva se vrnili še pred mrakom, ker ponoči nismo smeli biti zunaj doma.

Ko sem nekaj ur pozneje slišala strele na drugi strani vasi, kjer so imeli karabinjerji postojanko, sem takoj pomislila, da je bil v pismu, ki sem ga nesla v Ravne, znak, da je teren pripravljen. To so mi pozneje tudi potrdili. Za napad je že prej vedel vaščan Simon Ortar, ki je v pripravah tudi sodeloval. Zanj nismo vedele, čeprav smo posredno sodelovale v pripravah tudi tri terenke.

Kasneje so pridivljali v vas fašisti iz Jesenic in preiskali hiše, da bi našli kaj sumljivega. Doma so našli vse vaščane in nikjer ni bilo nič sumljivega. Tudi karabinjerji so zatrjevali, da vaščani ne sodelujejo z »banditi«, zato niso izvedli nobenih represalij.

Resnica je bila seveda drugačna. Le nekaj dni pred tem je že pozno zvečer prišel v našo hišo neki karabinjer po mleko, a le nekaj minut pred njim je iz hiše odšlo šest partizanov. Enkrat so se dekleta, ko so nesla hrano partizanom, komaj izognila italijanskemu ovaduhu. Prav tisti večer so bili nekateri fantje pripravljeni za odhod med partizane, a so potem odšli nekaj dni kasneje. To je sicer le drobec narodnoosvobodilnega gibanja v Zakrižu pred razpadom Italije.

V spomin na ta dogodek praznujejo krajanje skupnosti Zakriža-Ravne svoj krajevni praznik.

Po razpadu Italije so bile v Zakrižu, kot po vseh vaseh na Crkljanskem, razne partizanske enote in ustanove. Na Pastirjevi hiši sta spominski plošči, na katerih piše, da so tu pričeli tiskati »Partizanski dnevnik« in da je bila v njej komanda italijanskih partizanov, ki so se bojevali v enotah 9. korpusa.

Zunanost Zakriža se do danes ni spremenila, čeprav tudi v njem utripa drugačno življenje. Tu in tam je le obnovljena kakšna hiša ali hlev. Sicer pa imajo nekatere hiše v Zakrižu častljivo starost. Klavžarjeva hiša na primer nosi letnico 1736, vendar je lanski potres ni poškodoval. Nove hiše rasejo ob cesti iz Cerkna proti Zakrižu. Pred vojno je bil tu le kolovoz, sedaj pa teče tod tranzitna cesta proti Bukovem. Lani so skupaj s krajanji še dveh krajevnih skupnost podpisali samoprispevek za gradnjo ceste, ki bo zajela še druge vasi in bo po njej tekla krožna avtobusna proga. Graditi jo bodo začeli letošnjo pomlad. Vsi mladi so danes zaposleni v industriji v Cerknem, popoldne pa se nekateri ukvarjajo še s kmetijstvom. Napredek kmetijstva ovira razdrobljena zemlja.

Starejši vaščani ponosni povedo, da so tudi oni veliko prispevali, da danes živijo boljše življenje.

JANEZ JERAM

Požig Mirna pri Novi Gorici

Drugega februarja 1977 je minilo že trintrideset let, od kar so Nemci drugič požigali Miren pri Gorici. Prvič je zagorel 25. septembra leta 1943, ko so Nemci prebili goriško fronto. Znano je, da je po kapitulaciji Italije bil v spodnjem delu Mirna del goriške fronte, ki je tekla jugozahodno od Doherdoba preko spodnjega Mirna do mostu v Orehovljah, preko Biljenskih gričev, Vrtojbe, Marka in solkanski višin do Sabotina in Goriških Brd.

Miren delimo na spodnji in zgornji zato, ker je bil lesen most, ki je oba dela povezoval, po kapitulaciji Italije porušen. Zvezo z gornjim delom smo imeli le s čolnom preko Vipave ali preko Rupe in Orehovlj. Nemci so v Miren večkrat prišli, da bi nas preganili s položajem, vendar smo jih z našim mitraljezom »breda« vedno odbili. Izgube smo imeli seveda oboji. Spominjam se, kako so se Nemci nekajkrat poskušili prebiti v Spodnji Miren po poti iz Rupe oziroma Gabrij, vendar smo jih vedno odbili. Večkrat so imeli precej izgub in žrtev niti niso uspeli odpeljati s seboj. Da bi pred domačini prekrili sramoto, so padle pometali v vodnjak pri Grapcu. V bojih na tem delu goriške fronte so poleg naših sodelovali še Garibaldijevi borci ter delavci iz Tržiča in Furlanije. Dne 25. septembra 1943 nas je premočan sovražnik pregnal, da smo se morali umakniti v zaledje Trnovskega gozda. Takrat so Nemci prvič požgali vas.

Skušal bom na kratko opisati, kako je prišlo do drugega požiga. Dne 1. fe-

bruarja leta 1944 je bil poslan v mirenko trgovino Mermolja agent »gestapa«. Odkrili so ga naši člani VDV, ga ugrabili in z njim obračunali. Še istega dne so izginulega agenta pričele iskati nemške enote. Iskanje je bilo zaman, zato so Nemci že za naslednji dan napovedali popolno racijo prebivalcev Mirna.

Drugi februar 1944-dan, še strašnejši kot ob prvem požigu. Pred cerkvijo v Gornjem Mirnu so Nemci zbrali vse vaščane, tudi ženske, starčke in otroke. Po strašnem zasliševanju so na posredovanje mirenkega župnika prebivalce izpustili, vendar so se odločili spodnji del Mirna spet spremeniti v pepel. Popoldne, nekje med 16. in 17. uro, je nemška drhal vkorakala v Miren in drugič požgala vse hiše do mirenkega mostu.

Tega dne se še posebej spominjam zato, ker so Nemci ujeli mene in moja tovariša Binika in Špinčiča. Tovariša so kmalu izpustili, ker sta imela pri sebi neke dokumente, ki so jih prepričali, da nista kriva.

Jaz sem bil brez dokumentov, pri meni pa so našli še žepni nož, v katerega so bile vrezane zvezde. Zadržali so me, pretepli in odpeljali kot ujetega bandita. Nemcem sem moral nositi nakradene salame, pršut in drugo, zato so me tudi domačini grdo gledali. Naloženo breme sem moral nositi do mostu. Neki Nemec je zahteval, da moram preplaviti Vipavo. Pojasnjeval sem, da ne znam plavati. Zavedal sem se, da bi me v vodi ustrelili in zato sem se uprl. Pomagal mi je neki Ne-

mec, ki je svoje pajdaše prepričeval, da sem še otrok, zato me naj pustijo pri miru.

Preko reke pri požganem mostu so me peljali s čolnom. Takoj ko smo prišli na nasprotni breg, sem moral dvigniti roke. Tu so bili Nemci z ujetimi borci in aktivisti. Spoznal sem sedaj že pokojnega Ivana Zigona in Richarda Mermolja, drugih treh borcev pa nisem poznal. Ob pogledu na ujete tovariše me je obšel strah in groza, saj so jih Nemci tako zdelali, da so bili črni in jim je izpod kože tekla kri. Mislim, da je bil najbolj pretepen tovariš Zigon. Močno so nas zastražili, saj je vsakega ujetnika stražil en puškomitraljezec, da o drugih Nemcih ne govorim. Okrog šestih zvečer so nas strpali v kamion in odpeljali proti Gorici. Ustavili smo se pri mirenkem pokopališču. Mislim, da je prišel konec, a so nas le odpeljali naprej v goriške zapore.

Po zasliševanju sem ostal v zaporu še nekaj dni, nato pa so nas odpeljali v Celovec in od tam v Sentvid. V taborišču sem bil nekaj mesecev, nato pa mi je uspelo pobegniti in vrniti sem se med partizane.

☆

Zgodbo bi verjetno lahko še kdo dopolnil. Sledi prvega in drugega požiga so v Mirnu še vidne in nas še vedno spominjajo na grozote vojne pred trintridesetimi leti.

RUDI KUZMIN

Za nami je še eno srečanje s dopisniki TV 15. Tokrat smo se pogovarjali v Novi Gorici, srečanju pa so prisostvovali tudi: FRANC TOMAŽIČ, sekretar občinske konference ZKS Ajdovščina, FRANC VIDIC, tajnik ZZB NOV Nova Gorica in FRANC HREPEVNIK, član ZZB NOV Ajdovščina.

Naj iz pogovora, ki je bil kot vedno delaven in ploden, izvzamemo nekaj misli.

Tako je CIRIL ZUPANČ iz Nove Gorice poudaril pomen TV 15 kot edinega »partizanskega časnika« v Sloveniji in se zavzel za to, da borčevske organizacije in organizacije ZRVS store vse, kar je v njihovi moči, da organizirajo redno dopisovanje v svoje glasilo, da opozarjajo na tiskovni sklad TV 15, vanj po možnosti tudi prispevajo, in ne nazadnje store vse, da bi se povečalo število naročnikov. »Ne gre pozabiti, da število naročnikov in s tem ugled TV 15 krepi tudi družbenopolitično moč ZZB NOV Slovenije!« je dejal tovariš Zupanc. MILE GOJKOVIČ, prav tako iz Nove Gorice, je poudaril, da TV 15 že dolgo ni več zgolj časnik za informiranje, marveč je tudi strokovni časopis. BORIS KEBE iz Ljubljane je pohvalil novo tehnično ureditev časnika in dejal, da ga je veselje ne le prebrati, ampak tudi pogledati. Zabeležili smo tudi besede LEOPOLDA KOTARJA iz Sempeterja, ki je povedal, da je njihovi organizaciji uspelo pridobiti sedemdeset novih naročnikov. »Le deset manj, kot smo obljubili na lanskoletnem srečanju v Novi Gorici!« Razumljivo je, da smo slišali tudi kritične pripombe, ki jih nismo nič manj veselili, saj so nam pokazale, kaj je potrebno še storiti, da bodo bralci z našim časnikom še bolj zadovoljni. Tako je FRANC TOMAŽIČ iz Vipave dejal, da bralci pogrešajo roman s tematiko narodnoosvobodilnega boja in da gre mimo TV 15 marsikateri pomemben dogodek. »Tako je bilo na primer, s spominsko slovesnostjo v Gonarsu!« je poudaril tovariš Tomažič. Kritiko smo seveda sprejeli, čeprav nismo edini krivci, da ne spremljamo vseh dogajanj, ki sodijo v naš časnik. Povedali smo še enkrat to, kar stalno ponavljamo: Organizatorji nas, tako je bilo tudi s prireditvijo v Gonarsu, tako je bilo z nedavno spominsko slovesnostjo v Rožu na Koroškem, enostavno prezrejo! Tudi pripomba, da premalo pozorno spremljamo socialno in zdravstveno varstvo borcev, je bila povsem na mestu. Kadrovsko vprašanje, ki nam ga je končno uspelo urediti, pa je porok, da bodo naši bralci s tovrstnim poročanjem v prihodnje bolj zadovoljni. Naj sklenemo ta skromni zapis s srečanja v Novi Gorici z besedami tovarišice DUŠE FERJANČIČ iz Nove Gorice. »Za popularizacijo TV 15, tudi za pridobivanje novih naročnikov, bi bilo moč veliko storiti na sestankih borčevskih organizacij!« je dejala tovarišica Ferjančičeva. »S tako polnoštevilno zasedenimi sestanki, kot so borčevski sestanki na Primorskem, se lahko pohvali le redkokatera družbenopolitična organizacija!«

Pogovora v Novi Gorici so se udeležili tudi: SILVO TERŠEK, glavni in odgovorni urednik TV 15, upravnik JOŽE BLATNIK in novinarka MILENA ŠTRAJNAR

LOGATEC

Praznovanja v logaški občini ob letošnjih pomembnih obletnicah

Tudi občinski odbor ZZB NOV Logatec in krajevna združenja so se aktivno vključila v oblikovanje programa za praznovanje 40-letnice ustanovnega kongresa KPS, 40-letnice prihoda tovariša Tita na čelo KPJ in njegovega 85. rojstnega dne. Pri občinski konferenci ZK občine Logatec deluje glavni odbor, ki je zadolžen, da vodi vse priprave v zvezi s temi praznovanji v letošnjem letu. V njem sodelujejo tudi številni borci.

Poleg političnega poudarka bodo ta praznovanja tudi kulturno obarvana. Predvideni so literarni večeri, ki jih bodo vodili predvojni komunisti in na katerih bodo sodelovali partizanski pisatelji z revolucionarnim programom. Srečanja bodo po vseh krajevnih skupnostih v občini, sedem po številu. Proslave bodo organizirali tudi delovni kolektivi in šole, ves program pa bo vsklajen. Povsod bodo borci in rezervni vojaški starešine aktivno sodelovali.

Posebno mesto bo imela kurirsko pošta. Pripravili bodo tudi pohod po poteh Devetega korpusa Dolomitskega odreda. Še posebno pozornost pa bodo seveda posvetili sprejemu Titove štafete ter praznovanju dneva mladosti. Mladina in borci že pripravljajo množični program v ta namen.

Za dan vstaje pripravljajo v občini množični pohod mladine in pionirjev, borcev in starešin pa delavcev in občanov v partizanske Kalise, kjer bo ljudsko zborovanje posvečeno 40. obletnici ustanovnega kongresa KPS. Priredili bodo tudi velik partizanski miting kot med narodnoosvobodilno borbo.

Praznovanje krajevnih skupnosti Rovte bo avgusta povezano z otvoritvijo asfaltirane ceste Logatec-Rovte, ki je za te kraje še kako pomembna. Ob tej priložnosti se bodo spomnili požiga dveh vasi, Lavrovca in Podpeska, kot tudi streljanja talcev v Rovtah.

Za dan republike predvidevajo velike svečanosti po krajevnih skupnostih in v celotni občini. Sodeloval bo tudi garnizon v Logatcu, ki ves čas vzdržuje stike z borci in mladino. Še posebno bodo skrbno pripravili program za praznik JLA.

Logaška občina bo poskrbela tudi za primerno sodelovanje in udeležbo na centralnih proslavah v mesecu aprilu, na Čebinah in v Trbovljah. V zvezi s tem, se zavzemajo v občini za čim številnejši sprejem novih članov v ZK.

FRANC JERINA

v nekaj vrsticah

ŠEMPETER

Turistično društvo Sempeter je tudi letos podelilo priznanja in knjižne nagrade najuspešnejšim gojiteljem cvetic. Letos je dobilo priznanje deset krajanov. Pri urejanju kmečkega okolja pa sta se najboljše odrezala Stefan Ameršek in Franc Rojnik. Na fotografiji izroča predsednik TD Sempeter Ivo Kuhar priznanje za lepe cvetice Ivanki Gračner.

E. M.

PODNART

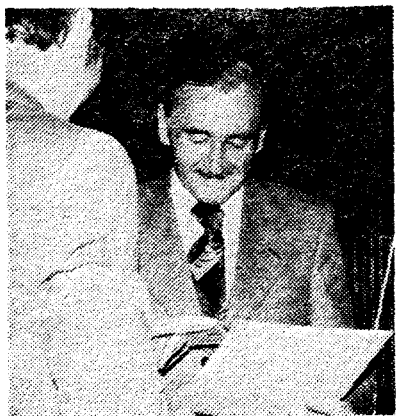
Konec januarja je bila v Podnartu seja vseh predsednikov družbenopolitičnih organizacij, društev in krajevne skupnosti. Na seji so se dogovorili za program prireditev v počastitev 40-letnice ustanovnega kongresa KPS in 40-letnice prihoda tovariša Tita na čelo KPJ ter njegovega 85. rojstnega dneva. Prireditve se bodo vrstile od začetka marca do 25. maja letos. V kulturnem domu v Podnartu bodo imeli tudi praznovanje dneva žena. Kulturni program bodo pripravili pionirji iz osnovne šole Osiše ter dramska skupina in moški pevski zbor Svoboda Podnart. Osrednja proslava s slavnostno sejo OO ZK in kulturnim programom bo 27. aprila v Kulturnem domu, kjer bo tudi razstava del slikarjev amaterjev. Sledil bo še koncert moškega pevskega zbora Svoboda Podnart, TVD Partizan pa bo pripravilo več športnih tekmovanj. Dramska skupina bo v tem času pripravila in uprizorila igro Boeing-boeing.

CIRIL ROZMAN

ŠEMPETER

Kulturno-umetniško društvo Svoboda Sempeter sodi med najuspešnejša kulturna društva v občini Zalec. Največji uspeh imata predvsem folklorna in instrumentalna sekcija. Uspešno pa delujejo še dramska in filmska sekcija ter knjižničarstvo. Letos je KUD Svoboda prevzelo mentorstvo tudi nad šolskim kulturnim društvom, tako da šteje društvo že okoli štiristo aktivnih članov. Za dolgoletno uspešno delo so prejeli nagrade šolsko kulturno društvo o. š. Sempeter, Slavka Peganc, Ludvik Drobnak, Franci Laznik, Boris Terglav, Amalija Javoršek, Robi Sredenšek in Ivo Kuhar (na fotografiji).

EDI MASNEC

JARENINA

Delo ZZB in skrb za časopis TV-15

Tudi v Jarenini so borci še aktivni in zvesti svoji organizaciji. V začetku tega leta so pregledali delo preteklega obdobja, ki pa ni tako majhno, če pomislimo, da so skrbeli prav za tiste dejavnosti in akcije, ki so za zvezo borcev osnovnega pomena, polega tega pa se še zavzemajo za razširitev kroga bralcev borčevskega časopisa TV-15. Zveza borcev je lani imela pet rednih sej in sestankov. Eden svečanejših dogodkov v preteklem letu je bil prav gotovo nakup društvenega prapora. Pri tem so poleg članstva sodelovala vsa društva in organizacije v krajevni skupnosti.

Praznovanje Dneva borca je bilo tudi svečano, saj so tisti dan odkrili spomenik Marjanu Bantanu-Stojanu. Za 22. julij so se odpravili na izlet na Ribnico na Pohorju. Izletnikov je bilo 52, iz vseh jareninskih organizacij. Za novo leto so borci obiskali starostnike in darovali šoli novoletno jelko.

To je le nekaj drobcev iz dela ZZB NOV Jarenina, ki že od nekdaj slovi kot trden slovenski kraj. Ob smrti Zorana Črnka pa se je pokazalo, da sta z bratom že leta 1942 organizirala tajno tiskarno, od koder so prihajali mnogi borci in borke v Lackov odred ali Pohorski bataljon.

MIRKO VAUDA

JAKOBDOV DOL

Novo odkritje

V lanskem letu je imela organizacija ZZB NOV dve seji, ki pa nista bili najboljše obiskani. Vzrok tiči v tem, da so člani že v visoki starosti in slabega zdravja. Obravnavali so probleme, ki jih prinaša s seboj problem borcev in seveda življenje v tem obmejnem kraju. bolj pa se delo razvija v času krajevnih praznikov, v avgustu. Takrat obujajo spomine na izdajstvo v hiši Alojza Bračka, kjer je bil tajni sestanek OF. Gestapovci so uprizorili pravi pokol, čigar smrtna žrtev je bil Ernest Golob-Peter, ostale pa so odpeljali v zapore in taborišča. Tudi Jakobov dol ima svojo herojsko zgodovino.

MIRKO VAUDA

RADOVLJICA

Ustanovili aktiv predvojnih komunistov in skojevcev

Na pobudo komiteja OK ZKS Radovljica so v okviru priprav za praznovanje 40-letnice prihoda tovariša Tita na čelo KPJ in 40-letnice ustanovitve KP Slovenije ustanovili aktiv preživelih predvojnih komunistov in skojevcev na območju radovljiške občine. Teh je po nepopolnih podatkih komiteja nekaj več kot dvajset. Žive v raznih krajih občine, med njimi je tudi španski borec Franc Prevc iz Radovljice.

Na uvodnem posvetu dne 26. januarja so se dogovorili, da bodo v aktiv vključili vse, ki jim zdravje dopušča, da bi aktivno sodelovali v pripravi in izvedbi prireditev in akcij ob jubilejnih praznovanjih. Izrazili so pripravljenost, da obiščejo šole, organizacije in delovne kolektive, kjer bi lahko posredovali svoje izkušnje in spomine na predvojno revolucionarno delo. Sodelovali bi tudi pri opisih dogodkov za izdajo spominske publikacije, ki bi vsebovala vse pomembne dogodke iz boja KP in delavskega razreda v predvojnem času in zapise o življenju in delu umrlih in preživelih revolucionarjev v radovljiški občini.

Udeleženci posveta so se zavzemali za idejo, da se v času jubilejnih praznovanj letošnjega leta postavijo spominska obeležja na Lancovem na območju Vošč, kjer je bila leta 1940 partijska konferenca za Gorenjsko, nadalje na rojstni hiši znane revolucionarke Marije Zumer v Gorjah, na Dacarjevi hiši na Črnicu, kjer je bila partijska tehnikarja za okrožje Jesenic, ter na zgradbi tovarne Iskra Otoče, nekdanje tekstilne zadrage, kjer

je bilo ilegalno zbirališče predvojnih komunistov.

O podrobnostih prevzetih nalog se bodo predvojni komunisti in skojevci dogovorili na naslednji seji aktiva, 11. februarja.

JOŠT ROJC

SUHOR

Občni zbor ZZB NOV Suhor

V Suhorju je bil občni zbor zelo dobro obiskan. Prišla sta tudi predsednik OO ZZB NOV Metlika tovariš Vinko Kepic in generalmajor Ivan Lokovšek-Jan, svetnik izvršnega sveta SRS Slovenije iz Ljubljane, kot pokrovitelj prapora ZZB NOV Suhor.

Organizacija šteje 179 članov. Najpomembnejši lanskoletni pohod je bil prav gotovo po poteh 14. divizije, iz Suhorja preko Hrvaške na Štajersko, ki se ga je udeležilo tudi veliko število Belokranjcev. Ogledali so si kulturno-prosvetni dom 14. divizije v Suhorju in tamkajšnji spomenik, kjer so položili vence.

Na seji so kritično obravnavali tudi izpad vaškega župnika na dan praznovanja, kar se ne sme več ponoviti. Nadalje so razpravljali še o borčevskih priznavalninah, ki niso izenačene. To seveda zbuja nezadovoljstvo med borci, kar v naši družbi ne bi smeli dopustiti.

FRANC PIBERNIK

NOVI SAD

Športne igre

Od 21.—23. januarja letos so bile v Novem Sadu prve športne igre civilnih invalidov druge svetovne vojne Jugoslavije. Iger so se udeležili športniki iz vseh republik in pokrajin. Pomerili so se v kegljanju, šahu, streljanju in roll ballu (zveneča žoga). Slovenska reprezentanca je štela 15 članov različnih stopenj invalidnosti. Ob športnem srečanju v Novem Sadu so se udeleženci poklonili tudi spominu 1000 naprednih rodoljubov, ki jih je sovražnik potopil v Donavi. Čeprav slovenski civilni invalidi še nimajo dolgotrajnih izkušenj in tudi ne primernih športnih objektov, so

za tovrstno udejstvovanje sila zavzeti. Na tekmovalstvu, kjer je zmagala reprezentanca SR Hrvatske, so Slovenci zasedli peto mesto med osmimi. Športniki so se na srečanju pogovorili tudi o reševanju njihove problematike, ki z zveznim zakonom še ni urejena. Srečanje je zelo uspelo.

VINKO BAVCON

GORENJSKA

Dvanajstič na Stol

Po uspešno izvedeni smučarski manifestaciji »Po poteh partizanske Jelo-vice« nas čaka še en spominski pohod,

pohod na Stol 19. in 20. februarja. Pod pokroviteljstvom časopisnega podjetja Delo in Ljubljanske banke je občinska organizacija ZZB NOV Jesenice zaupala tehnično izvedbo matičnim planinskim društvom iz petih gorenjskih občin in njihovim alpinističnim odsekom in postajam GRS. O Stolu in njegovih lepotahtah sta veliko pisala domačina in pisatelj Franc Finžgar in Janez Jalen, veliko pa vedo povedati o njem tudi alpinisti, posebno Pavel Kunaver. Oprema mora biti za plezanje primerna in upoštevajoča vse vremenske pogoje. Na pohodu naj bi veljala stroga marševska pravila, brez nepotrebnega in nevarnega prehitavanja. Glede na vreme je tehnično vodstvo pripravilo tudi dve poti. Udeleženci bodo dobili odgovarjajoče spominske znake, glede na to, kolikokrat so že bili na Stolu. Prenocitvena kapaciteta je slaba, zato nanjo ni računati, razen v res skrajnem primeru. Komemoracija bo pri Prešernovi koči in spominskem obeležju v nesopsredni bližini, v nedeljo. Pisarna pohoda bo v Karavli, nad Valvasorjevim domom. Organizator naproša vse, ki imajo množične posnetke prejšnjih pohodov, da jih odstopijo za kroniko in album spominskih pohodov na Stol. Zbirali jih bodo na občinskem odboru ZZB NOV Jesenice.

UROŠ ZUPANČIČ

● Zanimanje za knjigo o NOB in revoluciji

Kot povsod v večjih krajih in šolah, imajo tudi v občini Slovenska Bistrica pod Pohorjem svojo ljudsko knjižnico. Na policah je zbrala več kot 19.000 knjižnih enot z raznih področij branja. Posebno v zimskem času je knjižnica zelo obiskana, takrat prednjačijo med sosojevalci kmetje in zlasti mladina. V knjižnico je včlanjenih več kot 2500 članov. Povprečje izposoje na prebivalca je zelo visoko, saj si nekateri izposodijo tudi po več deset knjig na leto. Pri tem lahko predvidevamo, da jih preberejo še ostali družinski člani. Nadvse zanimiv pa je pojav, da narašča zanimanje za knjige s tematiko narodnoosvobodilne borbe in revolucije naših narodov. Bralci se žele sam seznaniti z dogodki, da tako lažje ocenjujejo tudi bitke, ki jih še danes bijejo nekateri narodi za svojo osvoboditev.

FRANJO HOVNIK

SLOVENSKA BISTRICA

RAZSTAVA SLIK „JUŽNO POHORJE“

V dveh salonih starega slovenskobistriškega gradu je stalna razstava slik in risb mariborskih višješolcev in njihovih profesorjev, katerih dela so nastala lani junija meseca na Pohorju.

Slike in risbe avtorjev Golje, Koresa, Krambergerja, Pandurja in drugih so v večini narejene na temo NOB, kar vzbuja med obiskovalci še posebno zanimanje.

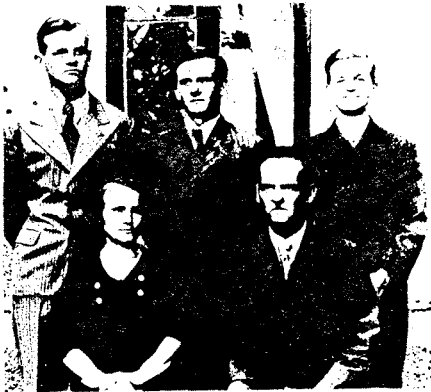
V treh tednih si je razstavo ogledalo že veliko število učencev osnovnih, poklicnih in srednjih šol pa tudi domačini so razstavo že obiskali v večjem številu.

T. U.

ANTON ŠUC, vodja upravnih prostorov v gradu, kjer je razstava, pravi, da so slehernemu obiskovalcu dela že priznanih mojstrov, kakor tudi njihovih učencev zelo všeč, kar seveda potrjuje velik obisk in pa knjiga spominov, v katero obiskovalci zapisujejo svoja mnenja o razstavi.

Danimir Matko-Matiček:

Na fotografiji je družina Pirc pred domačo hišo leta 1940. Oče Jože in mati Marija sta aktivno delala za NOB od junija leta 1941. Po aretaciji sina Jožeta in po odhodu sinov Francija in Cirila med partizane (marca leta 1942) sta bila aretirana in zaprta. Mati je umrla v zaporu, oče pa se je vrnil iz internacije po vojni. Močno izčrpan je kmalu umrl.

Prvi od leve proti desni je sin Jože, ki je bil pred aretacijo 11. marca 1942 sekretar okrožnega komiteja KPS za Notranjsko. Najprej je bil v zaporu v Trstu, pozneje pa v Ljubljani. Danes živi v Ljubljani.

V sredini je sin Franci, predvojni skojevec. Na Rakeku je bil prvi sekretar SKOJ — od junija 1941. Med partizane je vstopil 12. marca 1942 in je padel kot rajonski poverjenik VOS za Kočevsko reko.

Tretji od leve proti desni je sin Ciril, član SKOJ od junija 1941. Med partizane je vstopil 12. marca 1942 in je padel v jurišu pri napadu na grad Čušperk (v začetku junija 1942).

Rakek in njegova udarna četa (2)

Vodič Oswald je, namesto legitimacije, iz notranjega žepa suknjice bliskovito potegnila pištolo in oba z Italijanom sta istočasno ustrelila in se tudi smrtno zadeta zgrudila. Druga Italijana je ranil Branko, kar sta Branko in Oswaldov sin izkoristila za beg in vrnitev k svoji enoti. V bližini vasi Ravnik je bilo še več italijanskih vojakov, ki so takoj pohiteli na kraj dogodka in začeli požigati hiše. Dva vaščana so aretirali in ju odpeljali v internacijo. Enota Martina Kosa je po tem dogodku nadaljevala pot v smeri našega taborišča brez vodiča. Začelo se je mračiti. Visok sneg, lakota, izčrpanost in negotova smer sta jih prisilila, da so pod smrekami počakali jutro, ko jih je našla naša patrolja in jih pripeljala v naše taborišče. Preživeli se še danes z veseljem spominjajo, kako radostno in tovariško smo jih sprejeli. Po zaprisegi je ta enota odšla najprej proti Rogu, mi pa smo se že pripravljali na prve akcije.

Predno smo doživeli ognjeni krst, moram omeniti, da se nam je prva priložnost za borbo ponudila že dober teden po prihodu k partizanom. Z razgledne točke na Račni gori, kjer smo imeli preko dneva predstražo, nekakšno izvidnico, smo dobili od le-te obvestilo, da se po kolovozni poti v smeri našega taborišča pomika italijanska pehotna kolona, kakšnih 100 italijanskih vojakov, v popolni bojni opremitvi. Taborišče je bilo oddaljeno kakšna dva kilometra od naše izvidniške točke. Komandir Smeli je razen močnejše straže, ki jo je pustil v taborišču, pohitel s četo proti sovražniku. Naša predhodnica je pred izstopom iz gozda zaslislala glasno govorjenje in opazila Italijane na neki večji jasi. Bil je lep sončen dan. Sneg se je v dolini hitro talil, v gori, v gozdu pa ga je bilo

še preko pasu. Komandir je dal povelje za obkoljevanje. Očitno je bilo, da so Italijani tjakaj pravkar prispeli, saj niso imeli nobene straže. Njihov ropot in glasno vpitje nam je omogočilo, da smo se jim približali na 40—50 metrov.

Okrog jase so se bohotile debele, velike smreke z dolgimi košatimi in s snegom obdanimi vejami, ki so se pripogibale do tal. Že smo bili vsi na svojih mestih in čakali samo na povelje, da napademo z bombami in mitraljezi. Juriš bi naredil svoje. Že smo v svojih rokah videli težke in lahke italijanske mitraljeze — brede in drugo orožje, sovražnika pa potolčenega do zadnjega vojaka, ko je iznenada od komandirja Smelija prišlo povelje za takojšen odhod na zbirno mesto v najstrožji tišini. Tega nismo razumeli, ni nam šlo v glavo, nismo in nismo mogli razumeti, zakaj nismo napadli sovražnika, ko pa bi ga lahko popolnoma uničili. To smo dojeli in razumeli šele v taborišču, ko nam je komandir Smeli povedal, da je bilo iz pogovora italijanskih oficirjev razumeti, da so bili na slučajnem obhodu in da niso vedeli za naše taborišče. Prikazal nam je, kako bi se sovražnik ob tako strašnem porazu maščeval in znesel ves bes na nedolžno civilno prebivalstvo tamkajšnjih bližnjih vasi, v katerih je bilo toliko dobrih terenskih delavcev. Dobro se še spominjam Smeljevih besed: »Tovariši, res je, imeli smo priložnost dobiti velik plen, toda očuvali smo Knjižjo njivo in druge vasi in tamkajšnje ljudi, ki so za nas dragocenejši in pomembnejši kot plen!«

Pojavili so se prvi izdajalci, hlapci okupatorja, izmečki človeške družbe. Izdajali so svoje lastne ljudi, ki jim okupator ni prizanesel, sledile so aretacije za aretacijami, v ječe so gonili

staro in mlado, vse kar je bilo ovade no. Tudi nedolžnim niso prizanašali. Njihov cilj je bil iztrebiti slovenski živelj, čimprej in čimveč. To je bila njihova glavna naloga, to je bilo njihovo poslanstvo, ki so nam ga prinesli. Treba je bilo nekaj narediti, preprečiti morijo, ki so jo tako zajedalsko začeli. Politično vodstvo Osvobodilne fronte je svojim vojaškim enotam izdalo ukaz, med drugim tudi naši četi: »Kaznujte izdajalce, preprečite okupatorju, da bi zapiral izdane, točite sovražnika vsepovsod, na vsakem njegovem morilskem koraku!« In tako se je začelo.

Šestnajstega aprila 1942 so prejšnjim manjšim posameznim okupatorskim aretacijam sledile večje, na program so imeli masovne aretacije naših ljudi. Kot prva so aretirali dva politična delavca iz Prezida in ju odpeljali v smeri Čabara.

Naša četa je imela takrat postavljeno zasedo, v katero sta se pripeljala z motorjem s prikolico dva italijanska karabinerja, ki ju je patrolja ujela in zaslislala. Ko sta povedala, da so aretirana odpeljali že naprej v Čabar, ju je patrolja slekla, v njune uniforme pa sta se preoblekla Anton Korenčič-S Tarzan in Ivan Slabe-Lisjak in se z zaplenjenim motorjem, skupaj s komandirjem voda Dušanom Zorcem Martinom odpeljali do italijanske straže postojanke Čabar, od koder so se morali na žalost vrniti brez uspeha, ker so bili prepozni. Kmalu za tem, bilo je 19. aprila, so se s štirimi kamioni, polnimi vojaštva, v okoliške vasi Prezida pripeljali Italijani trpinčiti tamkajšnje prebivalce. Devet borcev Rakovške čete je pod vodstvom Dušana Zorca-Martina in Franca Bombača-Zorka pohitel v zasedo na Mojerje pri Prezidu.

(Se nadaljuje)

MIRKO BEZJAK – POLDE

Mirko Bezjak, s partizanskim imenom Polde, se je rodil leta 1910 v Gradcu. Po končanem šolanju se je izučil za krojaškega mojstra v Ptuj, kjer je imel tudi samostojno obrt, v današnji Jadranski ulici.

Mirko Bezjak, ko je bil aktivist

Kmalu po šolanju se je vključil v napredne kulturne organizacije v Ptuj. V »Svobodi« je aktivno sodeloval v dramskem odseku, aktiven pa je bil tudi v »Vzajemnosti«. Nato je bil še član obrtniškega društva, prostovoljnega gasilskega društva in Rdečega križa. Vstopil je v OF takoj ob njeni ustanovitvi. Član SKOJ je postal decembra leta 1929. Bil je odgovoren za kulturno propagando med delavsko mladino. Od leta 1933 do 1935 je bil član mestnega komiteja KPS v Ptuj, v letih 1935–1936 pa v Mariboru.

Po vrnitvi iz vojske je nadaljeval z delom v že omenjenih organizacijah in društvih. Veliko je delal s ptujskimi komunisti in z revolucionarji, med drugim z dr. Jožetom Potrčem, Jožetom Tackom, Jožetom Ilecom, Mirkom Centrihom, Osojnikom in drugimi. Seveda so ga kot člana KPS ves čas preganjali. Leta 1936 se je moral umakniti v Kamniške planine. Nato so ga leta 1940 zaprli v Uziško Požogo, kjer je spet srečal stare zrnance. Tik pred drugo svetovno vojno so vse izpustili.

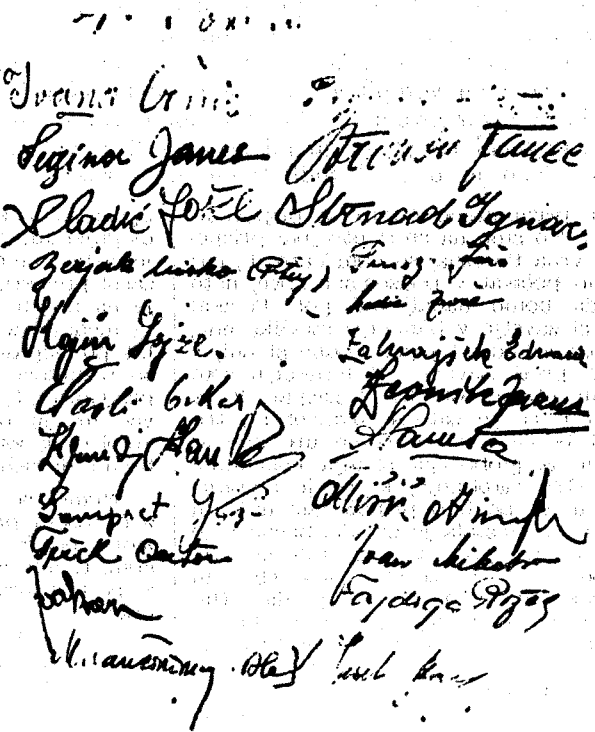
Leta 1941 naj bi ga ujel Gestapo. Bil je še pravočasno obveščen in je lahko pobegnil iz Ptuja. Tako je že junija leta 1941 prispel ilegalno v Ljubljano in se takoj povezal z OF na terenu Šiška. Postal je rajonski sekretar KP in OF kar je ostal vse do odhoda v partizane. Po nalogu KP je stopil leta 1943 v 10. SNOUB »Ljubljansko« na Golem pri Ljubljani.

Bil je politkomisar v 1. četi 2. bataljona te brigade. V svojem bataljonu je bil nato septembra leta 1943 izvoljen za delegata na Kočevskem zboru. Najdemo ga med podpisniki v spominski knjigi akademskega slikarja Božidarja Jakca.

Kljub dolgotrajnim in vsestranskim prizadevanjem pa še do danes ni uspelo odkriti, kakšna je bila njegova usoda po Kočevskem zboru. Najverjetneje je padel v prvi borbi na Kožljeku pri Cerknici na Notranjskem v oktobru leta 1943. Tam je namreč na krajevnem pokopališču partizansko gro-

bišče. Na spomeniku piše: »V trajen spomin dvanajstim borcem, enajstim neznanim, 10. SNOUB, 13. divizije, ki so padli v dneh med 8. in 10. oktobrom 1943 v boju proti nemškemu okupatorju.«

DRAGO BEZJAK

Mirko Bezjak med podpisi odposlancev Kočevskega zbora

V BOJ ZA NAŠO STVAR

Tršate, bolj majhne kot velike postave in z okrogloilčnim, vedno nasmejanim obrazom, na prvi pogled skorajda ne daje videza človeka, ki je prebrodil domala vso Scilo in Karibdo narodnoosvobodilnega boja. Njegova preprosta zunanost kljub dobrim petindvajsetim letom, kolikor si jih je naložil na pleča, še vedno izžareva neko mladostno svežino. Videti je, kakor da mu vsa tista leta trpljenja in gorja niso mogla do živga. Toda, ko privrejo iz njega spomini na tisto težko obdobje, povezani med seboj kot na filmskem traku in prežeti z neprikrito trpkostjo ter neposrednim, živim pričevanjem, ki ga tu in tam kljub rahli otožnosti zasoli tudi z zdravim humorjem, človek kaj hitro spozna, da ima pred seboj človeka, ki je v življenju resnično marsikaj skusil.

»Z NOB sem se seznanil že kmalu po kapitulaciji stare Jugoslavije,« pripoveduje. »V Horjulu, kjer sem tedaj živel (Adolf je sicer rojen v Metliki avgusta 1911) sem med prvimi začel zbirati in raznašati različne propagandni material in politično literaturo (med drugim Slovenskega poročevalca), pa tudi orožje in strelivo za prvo partizansko skupino v Lesu pri Samotorici.

Neposredno po sestanku rajonskega odbora OF Horjul, ki je bil septembra 1941 v horjulski šoli in na katerem je bila potrjena sestava odbora, pa mi je Franc Popit-Jokl (tedaj organizator NOB na območju Vrhnike) predlagal, da se vključim v vrste partizanov.

Takoj sem se povezal s kurjačem žage v Verdu pri Vrhniki, ki je sodeloval z OF, in preko njega vstopil v enoto Mirka Bračiča. Ta je tedaj štela vsega dvaindvajset mož, zaradi tega naše prve oborožene akcije, razumljivo, še niso dosegle tolikšnega razpona kot v poznejšem času.

V enoti pa še nisem bil mesec dni, ko so nas na nekem pohodu na Štajersko, v vasi Otave, nepričakovano napadli Italijani, in nas po hudem boju »razbili«. Ni mi preostalo drugega, kot da se vrnem domov. To pa v razmerah, kakršne so bile tedaj, še zdaleč ni bilo lahko. V naše kraje je pritisnila že huda zima, in vsepovsod so na nas prežali sovražni kovi vojaki in agenti. Le z največjimi težavami sem se preko Krime in Ljubljane »privlekel« domov; a ne brez posledic. Več kot mesec dni sem si doma zdravil ozeblino, ki sem jih staknil na tej težki poti.

Z vsem srcem predan narodnoosvobodilnemu gibanju, Adolf kajpak tudi doma ni mogel mirovati. Ponovno se je povezal z rajonskim odborom OF in, tako kot prve dni vstaje, pripravljaj razne akcije na domačem terenu. A ne dolgo. Aprila 1942 ga je poleg treh drugih tovarišev Italijanom ovadil oče Alojza Bastiča (ustanovitelj bele garde) in skupaj s Cenetom Logarjem, sekretarjem rajonskega odbora OF in celice KPJ Horjul, sta pobegnili na Koreno nad Horjulom. Tu sta se za krajši čas utaborila v manjšem šotoru, potem pa se je Adolf po zvezah pridružil Dolomitskemu odredu.

»V vrstah dolomitskih partizanov sem se udeležil zlasti bojov za Šentjošt nad Horjulom, Koreno, za

šolo na Logu in boja pri Gornjem Igu. Partizansko vojskovanje mi je bilo iz boja v boj bližje – postalo je del mojega vsakdanjega življenja.

Septembra 1942 se je naš 3. bataljon Dolomitskega odreda vključil v sestav Šerčerjeve brigade in z njim sem enoto menjal tudi jaz.

Življenje v partizanih je bilo neločljivo povezano z vlikimi težavami in napor. Zgolj volja je bila nemalokrat premalo – takšno življenje je zahtevalo celega človeka. Zgodilo se je, da so morali borec Šer-

Adolf Jeraj

čerjeve, med katerimi je bil tudi Adolf po italijanski ofenzivi pri Gornjem Igu (novembra 1942) preko Ljubljane. Nihče ni hotel prvi zabresti v vodo, hladno kot led. Končno se je Adolf odločno poglaval v valove in zaplaval na drugo stran reke. Tam je zgrabil za že pripravljeno vrvo splava, ki je bil ob nasprotnem bregu in na njem zvelkel tovariše na svojo stran. Ko je bilo na njegovem bregu že več borcev, so seveda tudi ti poprijeli za vrvo in tako je bil kmalu ves bataljon preko reke.

»Sicer pa sta bili moji pomembnejši bitki v Šerčerjevi predvsem bitka pri Robu in Lužarjih. V spominu mi je ostala zlasti slednja, kajti neposredno po njej smo se bili primorani spričo hudega pritiska sovražnikovega topništva, ki je tolklo po nas z Blok, umakniti na Mokro pri Krimu.

Spomladi 1943 pa me je komanda Šerčerjeve brigade, skupno s še šestnajstimi tovariši, poslala v Gradnikovo brigado na Primorsko. Vendar tudi tam nisem ostal dolgo. Še isto leto sem se po čudnem spletu okoliščin znašel v Prešernovi brigadi, ki je bila tedaj na Jelovici.

Adolf Jeraj, zdaj že izkušen borec, ki se je prekalil v številnih bojih, seveda tudi med Prešernovci ni odložil svoje puške. Skupaj z njimi se je boril pri Zirovskem vrhu in v drugih bitkah. Nenehno spreminjanje terena in menjavanje enot ga ni posebno motilo. A vendar: v napadu na italijanski konvoj pri Rakitni je bil ranjen. Na zaplenjenem italijanskem kamionu so ga odpeljali v partizansko bolnišnico v Kočevskem Rogu. Tam se je zdravil približno mesec dni, nakar je, malo pred nemško ofenzivo, že toliko okreval, da so ga izpustili. To mu je morda celo rešilo življenje, kajti po nemškem napadu na partizanske bolnišnice prenekateri ranjenec ni več ugledal belega dneva.

»Ko sem prišel iz bolnišnice, sem se ponovno pridružil borbenim enotam. To pot 1. bataljonu Čančarjeve brigade. Od tam pa so me že prav kmalu poslali naprej v oficerško šolo v Geršiče pri Metliki. Tu sem najprej opravil pešadijski tečaj, potem pa v bližnjem Črnomlju še tečaj za zveze. Odtlej se nisem več vrnil v borbene enote, kajti v šoli so me obdržali kot inštruktorja za pešadijo. Tako sem kot pešadijski inštruktor blizu rodne Metlike tudi dočkal osvoboditev.

Iz NOV je Adolf Jeraj odšel kot rezervni kapetan. Vendar pa to ni pomenilo, da je za vedno končal svoje revolucionarno delo. Nasprotno. S prav tako neuklonljivo voljo, kot je nekoč stopal v boj s sovražnikom na bojišču, zdaj kot družbenopolitični delavec na ideološkem polju skrbi za ohranjanje narodnoosvobodilne tradicije – revolucionarna izročila, ki bodo tudi bodočim pokolenjem govorila o pravičnem boju, ki ga je bil naš narod.

BRANKO VRHOVEC

Krvavi potok

Andrej Komac (po domače Paueri iz Čezsoče pri Bovcu je tudi eden izmed 35 borcev, ki so po čudnem spletu okoliščin ušli množičnemu zločinu pripadnikov 13. SS policijskega polka, zločinu v vasi Jesenica pod Poreznom marca leta 1945.

Njegova domačija stoji na Mlakah, ob vznožju Javorščka in Hunciča, pol ure hoje iz vasi Čezsoča. Tod se je srnjad že kar udomačila in se brezskrbno pase tudi v neposredni bližini Andrejeve domačije. Odmaknjenost od naselij, navezanost na dom, na domačo zemljo in ljubezen do lova so pglavilni vzroki za Adrejevo samotarsko življenje.

Ko sem vstopil v hišo, sem ga našel pri branju časnika TV-15. In brž je pogovor prišel na obujanje spominov iz časa narodnoosvobodilnega boja. Povedal mi je, da je bil borec v 2. četi 2. bataljona Kosovelove brigade. Tako je doživel tudi dramo na Poreznu.

Pa prisluhnimo Andrejevi pripovedi! ... Ko smo na smrt utrjeni prispe- li do vrha Porezna, so nam naročili, naj gremo počivat v podzemne rove, nato pa da bomo nadaljevali pot. Poiskal sem si zavetje v bunkerju številka ena, ki ima vzhod od jugozahodne strani, v smeri proti Ravnam. V Bunkerju sem zaradi utrjenosti takoj zaspal. V to kaverno se je zateklo dvajset ali trideset borcev. Okrog osme ure zjutraj me je iz globokega spanja nenadoma prebudilo streljanje, ki se je stopnjevalo in vedno bolj približevalo našemu bunkerju. Nastala je zmeda. Začeli smo se prerivati proti izhodu. Bilo je prepozno. Nemci so že stali pred vhodom v bunker in nas pozivali k predaji. Nastal je trenutek negotovosti in obotavljanja. Nemci so postajali nestrpni in so v rov zalučali nekaj ročnih granat. Mi smo z nahrbtnikom naredili zaporo, ki naj bi nam služila za obrambo. Smrad smodnika od eksplozij ročnih granat je v nas še povečal zmedo. Nemci so nas ponovno pozivali k predaji. Vdali smo se usodi.

Pred vhodom v kaverno so stali podoficir in trije ali štirje vojaki. Eden od njih je ležal ob mitraljezu, s cevjo

uperjeno v kaverno. Ko sem stopil z dvignjenimi rokami pred oficirja, mi je le-ta nameril pištolo v prsi in me začel preiskovati. Ko mi je odpel plašč, je na mojih prsih zagledal odlikovanje — medaljo za hrabrost. Odlikovan sem bil po uspešnem napadu in likvidaciji sovražnikove postojanke na Trnovem pri Gorici (januarja leta 1945). Esesovec mi je odtrgal odlikovanje in ga vrgel proti vzpetini. Takoj za tem me je brcnil, da sem padel po tleh.

Nemci so zahtevali, da smo polegali z obrazom proti zemlji. Zemlja je bila zmrznjena in ponekod še pokrita s snegom. Nismo se smeli niti ganiti. Nemci, ki so nas stražili, so bili grobi in napa- dalni.

Nekega tovariša, ki je kdo ve kaj prišel sosedu, je nemški vojak napadel s puškinim kopitom in ga začel udarjati po glavi.

Okrog druge ure popoldne so nam začeli z žico vezati roke na hrbtu in nas otovarjati z zaplenjenim orožjem. Meni so okrog vratu obesili pet ali šest pušk. Zemlja je bila zmrzla in v strmini je tu pa tam komu zdrsnilo, da je pri padcu potegnil za seboj še ostale v kolo-

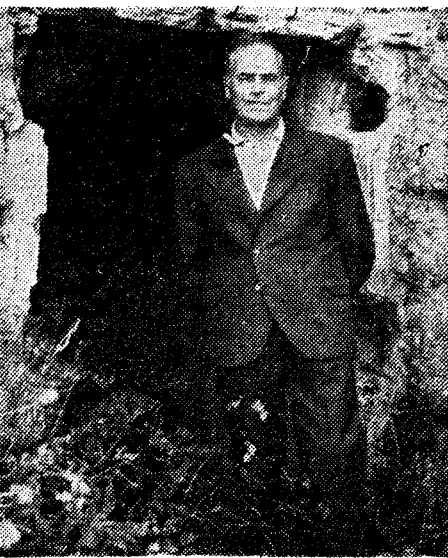
ni. Bili smo namreč zvezani tudi drug z drugim.

Utrujeni in lačni smo proti večeru prišli v vas Jesenica, kjer so nas zaprli v velik hlev. Vanj so nas spuščali enega za drugim. Med vrati nas je prešteval nemški vojak. V hlevu sem se ustavil tik za vrati in tako sem lahko slišal, da je vojak štel do 155.

Zvečer smo dobili po tri neolupljene krompirje. Čeprav se mi je zdela noč neskončno dolga, nisem mogel zaspiti. S tovariši smo se pogovarjali o borbi in gojili upanje na rešitev.

Zjutraj so nas nagnali iz hleva. Na- grnadi smo se na prostoru pred hle- vom. Eden izmed naših, ki je znal nem- ški jezik, je začel na ukaz klicati tiste, ki so bili večji kakega poklica. Spomi- njam se, da so se iz skupine glasno oglašali tovariši, ki so ga poznali in klicali: 'Pa še mene! Daj tudi mene!'

Našel sem se med tistimi nesrečniki, ki so se morali na ukaz nemškega ma- jorja vrniti v hlev. Toda oficir, ki je molče stal ob zidu, me je nenadoma zgrabil za rokav, me potegnil iz vrste in nagnal med tiste, ki jim je bilo na-

menjeno nadaljnje življenje. Takrat si seveda še pomisliti nisem upal, da bom ostal živ. Vse se je odvijalo zelo hitro. V bližini je bilo slišati streljanje in mali potok, ki je tekel tik ob hlevu, je bil vedno bolj od krvi rdeč.

Nas so odgnali proti Bukovemu. Se istega dne proti večeru smo prispeli do naselja približno šest kilometrov južno od Bukovega. Zaprli so nas v večji se- nik, v katerem smo prespali. Tam je major Schmitt izbral nekaj ujetnikov in jih odpeljal s seboj na pot proti Idriji. Jaz pa sem z večino tovarišev nadaljeval pot v Grahovo ob Bači. Tam so nas razvrstili pred neko hišo, kjer mislim, da je bil sedež komande posto- janke. Ko smo tako stali v vrsti, so nas belogardisti vlekli za dlake na bra- di in nas zafrkljivo spraševali, kdaj se bomo obrili.

Iz kleti, kamor so nas zaprli, so po enega vodili na zaslišanje. Zasliševala sta nemški in belogardistični oficir. Pred njima sem se izgovarjal, da sem bil partizan le dva meseca, pred tem pa da sem delal doma na kmetiji. Belo- gardističnemu oficirju sem moral po- kazati roki, da je videl, da sem res kmetoval.

Po zaslišanju sem vse bolj upal, da nas ne bodo ustrelili. Iz Grahovega ob Bači so nas naslednji dan odpeljali s tovornjaki na Most na Soči. Naslednji dan smo nadaljevali pot v Gorico. V goriških zaporih smo dočakali konec vojne ...

Vsako pričakovanje preživelih v tra- gediti na Poreznu in Jesenici je drago- cen delček resnice v mozaiku pričevanj, ki edina lahko neposredno in prepričli- vo (v pomanjkanju pismenih pričevanj) dvigajo zaveso resnice nad kopreno, ki pokriva vzroke, ki take in podobne tra- geditje povzročajo.

Zgodba Andreja Komaca je skoraj taka kot so zgodbe Rudija Vidmarja, Toneta Ravnika, Stanka Glaviča, Slavca Štefina, Stanka Lisjaka in drugih. Pa je vendar vsaka zase pretresljiv doku- ment sovražnikove krutosti in nečlove- škega ravnanja z ujetimi partizani.

DANILO SULIGOJ

Obisk pri Pepelovi mami

Partizanska mati iz Rakulka

Kdo izmed partizanov in aktivistov, ki jih je za časa NOB pot vodila preko Pivške kotline, ne pozna dveh vasic — Rakulka in Sajovč. Skriti sta med hribi, poraslimi z nizkimi gozdo- vi in povsem odmaknjeni od glavnih prometnih poti.

Že zelo zgodaj so tja začeli prihajati prvi partizani in skoraj v vsaki hiši so našli njim naklonjene domačine. Sprejeli so jih srčno in z radodarnimi rokami.

Na robu vasi Rakulk, tik pod gozdom, stoji Pepelova hiša. Trdna domačija je to in na njej sta gospodarila že pokojni oče Jože Kristan in mati Helena. Pet sinov in sedem hčera, za ka- tere med italijansko okupacijo ni bilo zaslužka, si je s trdim delom služilo kruh na tej kmetiji. Ko pa je v okoliških gozdovih počila prva parti- zanska puška, so se med prvimi odzvali klicu domovine. Sin Jože je kot italijanski vojak stopil v 3. Prekomorsko brigado. Padel je leta 1945, v bojih pri Mostarju. Gustelj se je pridru- žil partizanom, z njimi pa so sodelovali tudi vsi ostali v družini. Dekleta so bile neumorno te- renske delavke. Nekatere so odšle v ilegalo in drugod sejale, zlasti med mladino, upor proti okupatorju. Tudi oče in mati nista stala ob stra- ni. V hiši je bilo shajališče kurirjev in obvešče- valcev, zbirališče hrane in tudi bunker, skopan v neposredni bližini. Služil je za shranjevanje materiala, pa tudi kot zatočišče ranjencev.

Delovna in hrabra Pepelova mati je podpi- rala delo svojih otrok. Za vse je skrbela. Po- znala je vse, ki so prihajali v njihovo hišo.

To partizansko mater sem obiskala z dve- ma tovarišicama. Sedaj živi začasno pri svoji hčerki Mariji v Prestranku — na Gradu. Ima 84 let, ki jih kar dobro prenaša. Tistega dne je bila pri njej na obisku tudi hčerka Milka. Ob skodelici dobre kave je stekel pogovor.

»... Daj, mama, opiši tovarišicam tisti dogodek, ko si razorožila partizana,« sta jo vzbujali hčerki Marija in Milka. Vendar na materino željo, ki ji misel in beseda ne moreta več tako gladko steči, povzame prva besedo hči Milka.

»Takrat sem bila ilegalka v Istri, kjer sem de- lala po politični liniji za ženska vprašanja in mla- dino. Ob koncu leta 1944 sem dobila poziv z zahte- vo, da se javim v Sušici. Sprejel me je tovariš Vit- ko Hlaj, šef za južnoprimorsko okrožje. Povedal mi je, da moram v Postojno, kjer bom organizirala skrivališče (bunker) za tri člane VOS. Šlo je za Sama, Bojana in sedanjo ženo Vitka Hlaja iz Bor- šta pri Trstu.

V Postojni sem se povezala s še nekaterimi akti- visti, s katerimi smo določili mesto za bunker pri Pahorju — aktivistu iz Postojne. Ker pa je postal Pahor okupatorjem sumljiv, smo načrt spremenili in pripravili skrivališče pri Kruhu na Jamski cesti. Za prehrano pa je še vedno skrbel Pahor. Po opravljenem delu sva s tovarišem Hlajem določila dan in kraj mojega srečanja s Samom, ki je bil vodja skupine. Odpeljati bi ga torej morala v Po- stojno, do omenjenega skrivališča. Po dogovoru naj bi se sestala pri nas doma v Rakulku. To je mo- ralo biti sredi januarja ali februarja leta 1945. O tem srečanju nisem materi ničesar omenila. Bila sem prepričana, da bodo pripeljali tovariša Sama kurirji iz relejne postaje P-3, ki jih je mati že po- znala. Omenjenega dne sem se vrnila domov šele proti večeru. Na moč začudena sem bila, ko sem našla tovariša Sama, ki je sedel v kotu kuhinje, pri vratih aktivista iz domače vasi, ki je imel v ro- ki samokres, in mater, vso nasršeno pri štedilniku.

No, mama, kar povej kako je bilo. Sama to naj- bolje veš!« In mati je res začela pripovedovati:

»... Med deseto in enajsto uro se je nenadoma prikazal med vrati partizan, človek 35 ali 40 let. Obleden je bil v angleško častniško uniformo. Na glavi je imel titovko. Pozdravil je po naše, vendar v drugačnem narečju. Vprašal je, če je hčerka Mil- ka doma, če da ima z njo v tej hiši zmenek.

Prav nič se ga nisem razveselila. Ni bilo v na- vadi, da se bi oglašal en sam in tudi tiste, ki so prihajali, sem poznala. Tega pa ne! Tudi njegovo zanimanje za mojo hčer mi je bilo sumljivo, pa če- prav se je na vse načine trudil, da bi me prepričal, kako sta z Milko res dogovorjena ...! Pa mi je ši- nilo skozi misli, da je to lahko preoblečen belo-

gardist, da nas hoče prelisčiti in dobiti Milko v past.

Kakšna Milka, sem neprijazno odgovorila. Saj jo že dve leti nisem videla in niti ne vem, če je živa ali mrtva. Tisti človek mi je bil vedno bolj sumljiv. Zdela se mi je, da moram hitro ukrepati. Rekla sem mu naj sede, jaz pa sem hitro, kolikor so me noge nesle, stekla k najbližjemu aktivistu v vasi. Zanesljivemu Frkatovemu Edvardu sem v na- gliči vse povedala. Spotoma sva naredila načrt, kako ga bova razorožila in zastražila, dokler se ne bo vrnila Milka.

Edvard je takoj, ko je stopil v hišo, vprašal ne- znanca od kod je, kdo ga je poslal in kaj hoče od Milke. Ker pa je neznanec še vedno trdil, da ima z Milko dogovorjen sestanek, mu je Edvard segel v žep ...! Meni se je zdela, da je bil Edvard vse prepočasen. Skočila sem k neznancu, ga zgrabila za ovratnik, z drugo roko pa za prsi in rekla: daj, daj, hitro mu vzemi orožje!

Partizan pa je kar sam ponudil svoj samokres in njegova nebojevitost naju je nekoliko zmedla. Toda zdela se nama je, da sva pač v premoči. Edvard je sedel k vratom in skrbno stražil. Tudi sama sem pazila na vsak neznanečev gib. V naglici sem pripravila prigrizek za Edvarda, ker ni mogel domov na kosilo. Človeku pa, ki je kanil ujeti mojo hčer, seveda nisem dala ničesar.

Ure so tekle in šele pozno popoldne sem zasli- šala Milke korake. Vsi trije smo napeto čakali, najbolj pa midva z Edvardom. Bila sva pripravlje- na na vse, če bi bilo potrebno tudi na streljanje.

»Oprost, Samo, moji zamudi! Res nisem mogla priti prej,« sem zaslišala hčerin prijazni pozdrav. Od začudenja se mi je v glavi zavrtilo. Kar nekam nerodno mi je postalo, še posebno takrat, ko se je tovariš Samo obrnil k meni, rekoč: no, vidite; pa se je le vrnila živa in zdrava vaša hči, ki jo že dve leti niste videli! In je v smehu nadaljeval: »Nič ne de, Milka, če si zamudila. Pomembno je, da si prišla in me rešila ujetništva. Kdo ve, kaj vse bi se lahko še zgodilo z menoj?«

Ja, in še to je rekel, da bi se menda lahko osvo- bodil, pa vendar ni ničesar ukrenil. Samo gledal je in občudoval ta dva pogumna človeka ter si mislil, da bi bili veliko hitreje osvobodjeni, če bi bili vsi ljudje tako hrabri kot je bila Pepelova mati.

Milka je še povedala, da se je naslednjega dne Samo preoblekel v hlapca, s staro kamizolo čez ramo in velikim dežnikom prek hrbta, pritrjeno čez prsi s staro vrvjo in s culo v roki. Milka mu je vtaknila v cekar nekaj slanine in jajc ter 'e z njim napotila proti Postojni. Srečno sta prispela na dogovorjeni kraj.

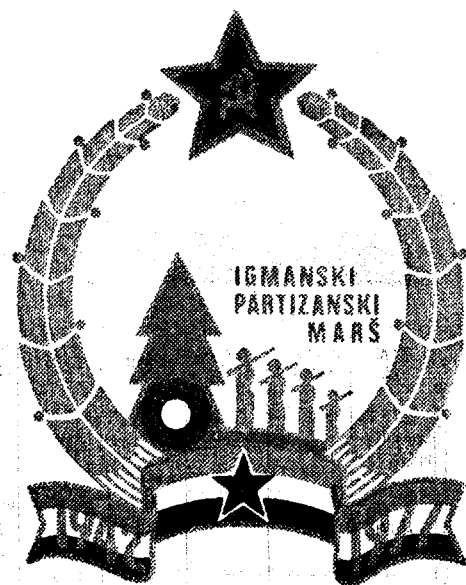
Še marsikaj o partizanskem življenju smo sli- šale od Pepelovih hčera in njihove mame, toda po- sloviti smo se morali. Mislimo pa, da se bomo še srečali.

MARICA MALNARŠIČ

Tristo planincev na Igmanskem maršu

PLAMEN UPORA

Nobenega dvoma ni; Igmanski marš 1. Proletarske brigade bo ostal eden izmed številnih primerov našega narodnoosvobodilnega boja in revolucije, ki navdihuje z nerazdružljivo povezanostjo borcev s svojim ljudstvom, neustrašnostjo in pogumom, brezmejno pripravljenostjo za samoodrekanje in visoke ideale v boju za svobodo in neodvisnost svojega ljudstva. Igmanski marš je zgovorno potrdilo nesebičnega tovarištva. V spomin na legendarni Igmanski marš 1. Proletarske brigade pred 35. leti in v počastitev dvojnega jubileja tovariša Tita (40-letne prihode na čelo naše Partije in njegovega 85. rojstnega dne) je bila tudi letos Planinska zveza BiH, s sodelovanjem JLA, organizator spominskega pohoda od Vogošča do Foče. Udeležili so se ga planinci iz vseh republik in pokrajin SFRJ.

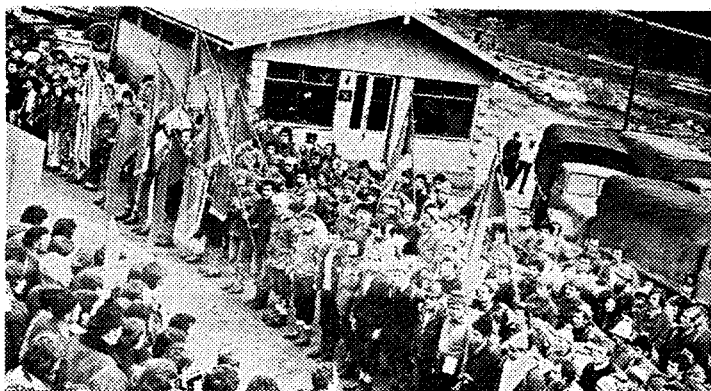

● Vod družine Pibernik

Bila je sredo, 26. januarja letos. Ze v zgodnjih jutranjih urah je začel dobivati Trg osvoboditve v Sarajevu ne navadno podobo. Iz najrazličnejših krajev Jugoslavije so prihajali planinci, predvsem mladi, da bi spoznali pot, ki so jo z izrednimi napori premagali borci 1. Proletarske brigade pred 35. leti, da bi spoznali ljudi v krajih, ki so nudili prvo pomoč 172 ozeblim tovarišem. Prihajali so, da bi se oddolžili spominu...

Okrog osme ure sta komandant »spominske 1. Proletarske brigade — Igmanski marš«, major Radivoje Jovanović in njegov namestnik Enver Mešanović začela razburljivo razpoloženo množico z raznobarnimi vetrovkami in čepicami ter nahrbtniki v bataljone. Tristo udeležencev pohoda je bilo kmalu razvrščenih v enote z istimi imeni kot so sestavljali 1. Proletarsko pred 35. leti: 1. in 2. Črnogorski, 3. Kragujevački, 4. Kraljevački, 5. Šumadijski in 6. Beograjski bataljon. Delegacija Planinske zveze Slovenije je bila z imenom »vod družine Pibernik« v sestavi 3. Kragujevškega bataljona. Med sedemnajstimi Slovenci na tradicionalnem Igmanskem maršu je bilo enajst uradnih predstavnikov PZS, najbolj

Za gostoljubni sprejem se je spominska brigada »Igmanski marš« oddolžila z gromkim ZDRAVO in pesmijo.

Lagator, rezervni polkovnik. Tokrat je po 35. letih spet premagal igmanske strmine.

»...Bili smo nekje pod Romanijo, ko se je začela druga sovražnikova ofenziva. Hudi boji in žrtve na Pijevacu, Han Pjesku in Bijelih vodah so nas močno prizadeli. Vrhovni štab je odšel čez Jahorino v Fočo še preden je bil sklenjen obroč. Glavnina 1. Proletarske pa je ostala v njem. Štab brigade je našel rešitev: tam, kjer sovražnik ni pričakoval naših vojakov. Odšli smo po isti poti, po kateri smo se mi danes vozili. Na njej je bila prva

Nekaj konj, ki so nam nosili orožje, smo rešili tako, da smo po ledenih tleh polagali odeje. Z izjemnimi napori smo prišli na vrh — na Veliko polje. Mnogi, ki nismo tako strašansko ozebli, smo bili lahko hvaležni našemu komandantu bataljona Peri Cetkoviću. Bil je kapetan v planinskih enotah in izkušen vojak in dober tovariš. Nikomur ni dovolil, da bi vstopil v toplo domačijo ali se ogrel pri ognju, dokler ga niso tovariši zdrgnili s snegom. To so bile nepopisne bolečine. Nekateri tega postopka niso poznali, pa tudi sla po toploti je bila prevelika; 172 tovarišev in tovarišic smo skupaj z domačini Presjenice in Kijeva prenesli in pripeljali s sanmi do Trnova. V tamkajšnji šoli je nastala ambulanta, od koder so ozeble odpeljali v bolnišnico v Fočo; tudi Slovenko Julijo Pibernik. Bila je bolničarka, izredna tovarišica, ki je tudi posebno lepo pela. Zaradi ozeblin je umrla v Foči. Njen sin Alban, Korčagin smo ga klicali, je izgubil mater, ko je imel komaj enajst let. Cez nekaj mesecev je v Sloveniji padel še oče...

Dajmo, tovariši, zapojmo! Med partizani smo peli tudi takrat, kadar nam je bilo najtežje,« je končal svojo pripoved tovariš Spiro.

● »Gostoljubne zasede«

In zadonele so pesmi. Najprej ena, zatem druga. To so bile borbene, narodne in zabavne pesmi v vseh jezikih, ki jih je slišati od Gevgelije do Triglava. Pesmi so se spletale v eno samo mogočno, enkratno simfonijo bratstva in enotnosti. Še posebno lepo so donele ob slehernem srečanju z gostoljubnimi domačini, ki so spominski brigadi postavljali »prijateljske zasede«.

Nepozabno je bilo v Presjenici. Ljudje so iz svojih domov prinesli k mostičku sredi vasi mleko, kajmak, kruh, pečeni in kuhani krompir ter nas vabili v svoje domove na kavico. Nekdanja aktivistka, sedaj 72-letna Milka Trn-

čić, je v Kijevu pričakala našo brigado kar s tremi cekarji spletenih nogavic iz domače volne in s košaro dobrot, ki jih je našla pod streho svoje skromne domačije. S solznimi očmi se je opravičevala: »Evo vam dečki! Ovo sam naplela kao januara četrdesetdruge. Drago mi je što idete stazama proletara. To su suze radosti, što vas vidim u tolikom broju, to su i suze strašnih, žalostnih uspomena...!«

Tudi prebivalci občine Trnovo so pripravili brigadi priskrben sprejem. Tudi rudarji v Miljevini so bili na moč gostoljubni. Za prenočišča so nam odstopili samske domove in šolo, delavsko restavracijo pa za nepozabno tovariško srečanje.

In potem Foča. To nekdanejše podeželsko mesto ob Drini se je razvilo v sodobno mesto, kjer so v spomin na igmanske rane in žrtve postavili življenjski spomenik — sodobno bolnišnico. K spominski plošči smo položili venec, se poklonili spomenu umrlih proletarcev ter odkorakali v mesto. Kljub dežju se je zbralo na ulicah veliko ljudi, ki so nam pripravili priskrben sprejem. Sredi mesta so organizirali miting. Od hiše do hiše so odmevale pesmi in koračnice. Komandant je dal raport o uspešno opravljenem poslanstvu tristo udeležencev spominske brigade, v kate-

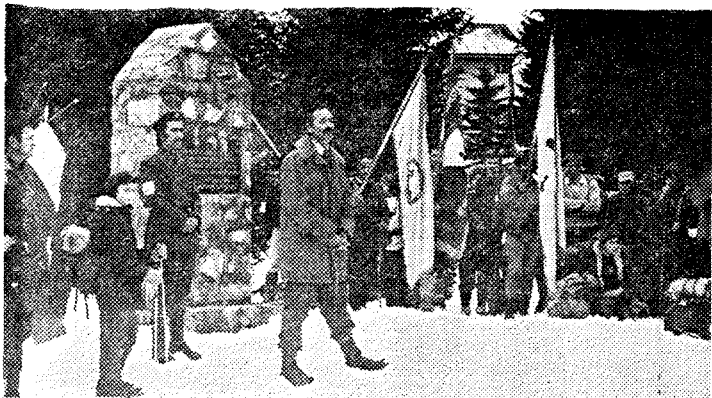

Tokrat so bili najmlajši »Igmanci« (od leve proti desni): 10-letni Aleksander iz Svetozareva, 9-letni Andrej iz Ljubljane in 14-letni Goran iz Leskovca. Z vztrajnostjo so dokazali, da so zvesti nasledniki Albina Pibernika in Perice Maksimovića najmlajših pred 35. leti.

ri je bilo 120 članov ZK. Ko je mladinka-prostovoljka teritorialne obrambe, prebrala v imenu vseh zbranih v zgodovinski Foči pozdravno pismo tovarišu Titu, je zadonelo na Trgu dolgotrajno ploskanje. Nepozabno doživetje je bilo tudi v hotelu »Zelen gor«, kjer so podelili značke in knjižice o prehojeni transverzali Igmanski marš.

V beležkah so se vrstili naslovi novih prijateljev. Pa vendar je ob takšnih srečanjih najbolj ganljivo slovo. Med poslavljanjem, ki jih spremlja pesem, je slišati želje, da bi postali pohodi čez Igman do Foče ne samo manifestativnega temveč tudi kadrovskega značaja, saj je bilo to tudi eno iz poslanstev 1. Proletarske brigade. Moralo bi biti tudi prav, da bi postali ti pohodi vsakoletni, da jih ne bi pripravljali samo vsakihi pet let kot je bilo doslej (gre za pohode, v katerih so udeleženi pohodniki iz vse Jugoslavije). Tako bi lahko v mozaiku spominov in negovanju tradicij NOB naših narodov in narodnosti vsako leto znova zažarel plamen spomina na Igmanski marš.

FOTO IN TEKST: STAS

delavskih v mladinskih odsekih iz petih Planinskih društev. Sest pohodnikov je bilo prostovoljcev, vsi pa smo s ponosom nosili ime družine Pibernik.

● S pesmijo premagane težave

Na poti do Vogošča, kjer je bila uradno formirana letošnja spominska brigada, smo se na preranem grobu Djemala in Raziye Bijedić poklonili spomenu in položili venec. Po slavnostnem spominskem govoru je preživel »igmanec« Raško Popović izročil zastavo te slovit 1. Proletarske brigade. Praporščakom so izročili zastave še predstavniki Planinske zveze Jugoslavije. Med vstopanjem v avtobuse, ki so nas prepeljali čez Sarajevsko polje, je več kot tisoč zbranih občanov občine Vogošče, med igranjem koračnice, vzklikalo in zaželelo srečno pot. Čeprav je bila pot dolga 140 kilometrov, ki jo je bilo treba prehoditi v štirih dneh — od Sarajevskega polja do zgodovinske Foče — sedaj ni bila tako naporna. Na srečo ni bilo premrzlo, snega pa je bilo na vrhu (na Velikem polju — na Igmanu) le toliko, da je simbolično spominjal na zimo.

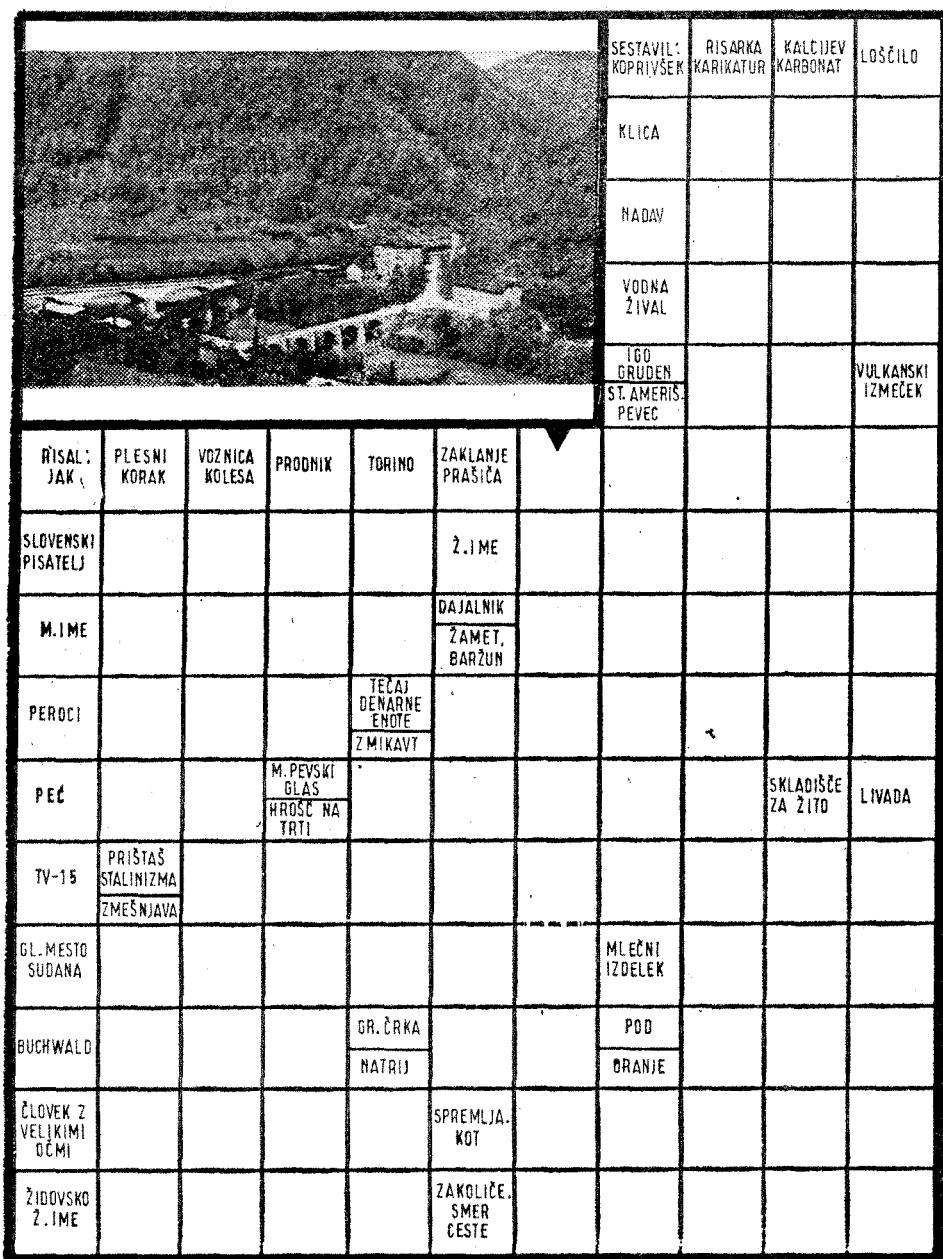
»Takrat ga je bilo več kot meter. Pa zameti. Živo srebro je zdrknilo pod 32 stopinj. Zaklepi na puškah so zamrznil. Da, strašanski mraz je bil takrat!« je spotoma pripovedoval pa tudi odgovarjal na vprašanja mladih Spiro

ovira potok Lepenac. Držali smo se za roke in se zelo počasi pomikali, da smo bili v temi kot vrsta dreves. Med hojo po zaledenem potoku je led pustil in naše, večinoma slabo obute noge, so dobile ledeni oklep. Potem pa še ta zasnežena strmina! In mraz, vam rečem, da je bil takšen, da smo slišali pokati stoletne bukke. Izčrpanost. Ljudje so dobivali privide. Nekateri so s porcijami pohiteli k drevesu, misleč, da je tam kotel s toplo hrano. Privide smo premagovali s pesmijo. Tiste, ki so najbolj trpeli, smo vzpodbujali s prigovarjanjem: daj, vzdrži še malo! Zdi se, da smo takrat vzdržali ljudje napore, ki bi jih niti žival ne mogla.

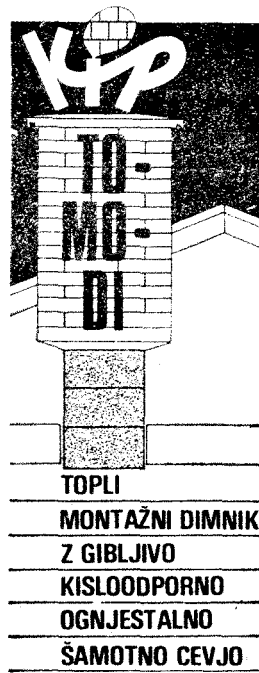
»Vod družine Pibernik« je uspešno opravil svoje poslanstvo. Pridobili so si novih izkušenj in sebojgatejši za mnoga spoznanja vrnil domov. Sneg in mraz sta tokrat zamenjala dež in blato, pa asfalt v dolini.

KRIŽANKA

SESTAVIL: KOPRIVŠEK						RISARKA: KARIKATUR		KALCIJEV: KARBONAT		LOŠČILO	
KLICA											
NADAV											
VODNA ŽIVAL											
IGO GRUDEN										VULKANSKI IZMEČEK	
ST. AMERIS. PEVEC											
RISAL: JAK		PLESNI KORAK		VOZNIKA KOLESA		PRODNIK		TORINO		ZAKLANJE PRAŠICA	
SLOVENSKE PISATELJ										Ž.IME	
M.IME										DAJALNIK	
										ŽAMET, BARŽUN	
PEROCI											
PEČ				M. PEVSKI GLAS						SKLADIŠČE ZA ŽITO	
				HROŠČ NA TRTI						LIVADA	
TV-15		PRIŠTAŠ									
		STALINIZMA									
		ZMEŠNJAVA									
GL. MESTO SUDANA										MLEČNI IZDELEK	
BUCHWALD						GR. ČRKA				POD	
						NATRIJ				ORANJE	
ČLOVEK Z VELIKIMI OČMI										SPREMLJA. KOT	
ŽIDOVSKO Ž.IME										ZAKOLIČE. SMER CESTE	

Uporablja se za peči in kotle od 4.000 do 100.000 Kcal/h

Informacije in strokovni nasveti:

Montažno industrijsko podjetje

61000 Ljubljana, Opekarska 13
Tel. 22-113 in 20-641, Telex: 31 420 YU KIP

Borci, invalidi, rezervni vojaški starešine!

Pri gradnji svojega doma se posvetujte s strokovnjaki Montažno industrijskega podjetja!

Gradbeno podjetje »TEHNIKA«

LJUBLJANSKE OPEKARNE

Vošnjakova 8 — Ljubljana

TOZD LJUBLJANSKE OPEKARNE

61000 Ljubljana, Cesta na Vrhovce 2
Telefoni: direktor 61-804, centrala 61-025, industrijska prodajalna 61-965 in 61-805,
Obrat: BRDO 61-802, INDOF 58-546
Tekoči račun: 80100 601-10077

VAM NUDIJO

Vse vrste opečnih izdelkov za nosilce, predelne stene in stropne, ter ostali gradbeni material — apno, cement, betonsko železo, dimne tuljave, Schiedel dimnike, betonske strešnike.
Iz nove tovarne Keramičnih ploščic v Račjem selu pa kvalitetne sinter glazirane in neglazirane keramične ploščice.
Informacije 61-965

Ce hočete razveseliti svoje prijatelje ali znance v tujini ali doma, jim naročite tednik

TV 15

naš tovariš

časnik za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij NOB. Letna naročnina znaša 140.00, za tujino pa 160.00 dinarjev. Kdor nam pošlje v letošnjem letu vsaj deset novih naročnikov, mu bomo poleg provizije 15.00 dinarjev za vsakega novega naročnika poslali še brezplačno eno izmed knjižnih izdaj Založbe »BOREC« iz Ljubljane, ki so izšle v 1976. letu.

Naš naslov: TV-15, uprava 61001 LJUBLJANA, p. p. 598, Miklošičeva 28/I.

Odrežite in nam pošljite v pismu

TV-15 NAROČAM NA NASLOV: _____

Naslov plačnika: _____

Podpis in naslov pošiljatelja _____

DELO

CASOPISNO
IN GRAFIČNO
PODJETJE LJUBLJANA

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine.

Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki.

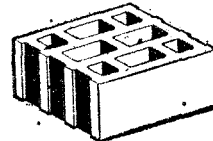
V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnica in plastificirnica.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«.

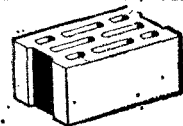
Tednik ITD, štirinajstdnevnik NASI RAZGLEDI, revija AVTO, revija STOP, revija JANA, ZABAVNIK

HITRO, KVALITETNO IN POCENI
BOSTE SEZIDALI SVOJO HIŠO
Z IZOLATIVNIMI GLINOPOR
ŽIDAKI!

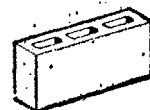
TLB 30 a
40 × 30 × 20 cm
MARKE 75
Cena: 17,30 din/kom

TLB 20
40 × 20 × 20 cm
MARKE 75
Cena: 14,57 din/kom

PLB 7
40 × 7 × 20
MARKE 50
Cena: 5,91 din/kom

V cenah je vključen prometni davek.
LEGOZIDAKE lahko kupite v Ljubljani pri
STANDARD INVESTU, Vodovodna 101

PRODAJAMO TUDI BETON VSEH MARK,
PO KONKURENČNIH CENAH!

STANDARD INVEST
LJUBLJANA, CELOVŠKA, c. 89
tel. 57-477.

Adolf Žolnir

Adolf Žolnir je umrl oktobra lani, v šestdesetem letu starosti. Julija 1944 se je vključil v Kamniško-zasavski odred, po osvoboditvi pa je ves čas do upokojitve delal v celjski cinkarni. Rojen je bil na Goriči pri Smartnem v Rožni dolini, dom in družino pa si je ustvaril na Ostrožnem pri Celju. Bil je nosilec reda dela s srebrnim vencem.

Krajani, posebno pa člani ZB in soborci, ga bomo ohranili v toplem spominu.

Miha Danijel

Na pokopališču v Prevaljah na Koroškem smo se decembra zadnjič poslovili od Mihaela Danijela, ki se je rodil leta 1919 v Črni na Koroškem. Z NOB je začel sodelovati leta 1942, po kapitulaciji Italije pa je skupaj z brati vstopil v NOV, kjer je ostal do konca vojne. Bil je borec 12. brigade, Cankarjeve brigade in zaščitne enote GŠ NOV in POS.

Po vojni je končal metalurško nadzorniško šolo in bil do upokojitve leta 1963 zaposlen v topilnici rudnikov svinca v Mežici.

Odlikovani je bil s tremi vojnimi odlikovanji in po vojni z odredom za delo.

Anton Bonča

Oktobra lani smo pospremili k zadnjemu počitku na poljansko pokopališče Pečevarjevega očeta Antona Bonča. Star je bil 76 let. Bil je eden izmed organizatorjev vstaje v Poljanski dolini. Leta 1943 je postal član KP. Bil je član prvoizvoljenega NOO za vas Hotovlje — njegov rojstni kraj.

Jože Gorjup

Na pokopališču v Lokovcu pri Čepovanu so se 21. decembra lani za vedno poslovili od Jožeta Gorjupa. Vse življenje se je ukvarjal s priložnostnim delom — koval je žebelje za čevljarke potrebe.

Leta 1943 je zbežal iz italijanske vojske in stopil med partizane v Gradnikovo brigado. Dvakrat je bil odlikovan za hrabrost in enkrat za zasluge za narod.

Zaradi posledic vojne je močno zbolel, pred leti celo ohromel. Na njegovi zadnji poti ga je pospremljalo veliko število njegovih nekdanih soborcev.

Avgust Bregar

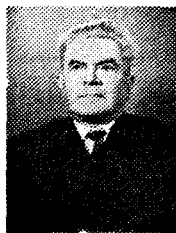
V 62 letu starosti je septembra lani umrl Avgust Bregar, blagajnik in aktivni član odbora ZB Ostrožno—Lopata pri Celju. Maja 1944 je pobegnil iz nemške vojske in se vključil v Kozjanski odred, kjer je ostal do osvoboditve. Tudi po letu 1954 je ostal aktiven borec za napredek domačega kraja. Za svoje delo pri krajevni skupnosti in v ostalih družbenih organizacijah je dobil pred smrtjo plaketo krajevnne skupnosti. Avgusta Bregarja bomo zelo pogrešali in se ga še dolgo spominjali.

Jože Berjak

Na novega leta dan je nenadoma preminil Jože Berjak iz Kremlja. Bil je borec Gubčeve brigade in nosilec dveh odlikovanj. Kot rudar in borec je prispeval pomemben delež k izgradnji naše domovine.

Pokopali so ga v ponedeljek, 3. januarja 1977 na Mirni.

Franc Tušar

V Poljanah pri Škofji Loki smo se za vedno poslovili od Franca Tušarja iz Hotovelj. Zaradi sodelovanja s komunisti ga je okupator že leta 1941 zaprl v škofovsko zaporo. Dve leti kasneje je postal član KP in NOO. Tudi po vojni je aktivno sodeloval v družbeno-političnih organizacijah v Poljanah.

Franciška Kumar

Decembra lani smo v Sp. Idriji položili k večnemu počitku partizansko mamo Franciško Kumar. Vsa njena številna družina je začela med prvimi v Kanomlju sodelovati za NOB. Zaradi tega so njo, moža tri hčere in sina odpeljali v internacijo v Italijo. Ob razpadu Italije so moža odpeljali v Mauthausen, od koder se ni več vrnil. Od dveh sinov ki sta bila med partizani, je padel Franc (leta 1944).

Skromen dom, ki sta ga z možem zgradila med prvo svetovno vojno, kjer je Franciška rodila deset otrok, je leta 1961 podril zemeljski plaz.

Stane Vrhovnik

Novembra lani smo pokopali v Smartnem pod Šmarno goro Stane Vrhovnika iz Tacna. Rodil se je aprila leta 1925 v Šošanju. Že leta 1941 so ga Nemci z družino vred izselili v Nemčijo in ga tam vtaknili v vojaško suknjo. Dve leti kasneje so ga v Franciji zajeli Angličani. Med njimi je pridobil oficirsko izobrazbo in se leta 1944 vrnil v domovino. Priključil se je partizanom. Bil je komandant minometalske čete, trikrat ranjen in dvakrat odlikovan.

Aleš Kloboves

Sredi decembra lani smo na poljanskem pokopališču pokopali Aleša Klobovesa. Bil je med prvimi organizatorji OF. Najprej je bil član gospodarske komisije za Poljane, od leta 1944 pa je bil vezist-telefonist na območju 9. korpusa.

Dušan Paravinja

Na ljubljanskih Žalah smo se 27. septembra lani poslovili od Dušana Paravinje, borca NOV. Rodil se je leta 1924 v Ljubljani. Ob okupaciji Ljubljane se je takoj po ustanovitvi OF vključil v terensko organizacijo Osvobodilne fronte Breg-Ljubljana. Od 1941—1943 je bil sekretar SKOJ in član trojke VOS. Prvega avgusta 1943 je bil ob demonstracijah pred sodiščem na Miklošičevi cesti v Ljubljani aretiran in obsojen na osem let strogega zapor. Iz italijanskih zaporov se je vrnil aprila 1944 v Ljubljano, kjer se je ponovno vključil v OF. Sosed — belogardist — ga je izdal in okupator ga je ponovno aretiral. Poslan je bil v kazensko taborišče v Nemčijo. Ko je dva meseca pred koncem vojne pobegnil, se je vključil v Kokrški odred, v katerem je dočakal svobodo.

Tudi njegova družina je sodelovala v NOB.

Tone Seražin

Pozno jeseni v letu 1976 so se člani ZZB NOV in ostali vaščani iz vasi Vrabče pri Sezani poslovili od uglednega aktivista Tonea Seražina iz Velikega Polja. Tudi on je bil med vojno žrtev sicer redkih izdajalcev v tem kraju. Meseca februarja 1943 je bil zaprt v tržaških zaporih. Mnogo gorja so mu prizadejala tudi razna italijanska taborišča. Po kapitulaciji Italije se je vrnil v domači kraj. Ves čas je ostal aktiven družbenopolitični delavec.

Franc Košir

Naša Zveza borcev iz Križ se je za vedno poslovila od Franceta Koširja iz Gozda. Komaj petdeset leten je odšel od nas in zapustil v naših vrstah globo vrzel — še posebno v svoji družini.

Za puško je prijel že leta 1943. Bil je borec Kokrškega odreda, Šlandrove brigade, ker je bil tudi težko ranjen. Po koncu vojne je bil v varnostni službi na Jesenicah in pozneje mladinski funkcionar. Ponovno ranjen v nogo ni zmozel več najzahtevnejših nalog in je bil invalidsko upokojen.

Vse življenje skromnega človeka, aktivnega sodelavca in priljubljenega krajana, ne bomo nikoli pozabili. Slava mu!

Apolonija Molari

Oktobra lani smo se za vedno poslovili od nekdane borke in aktivistke Apolonije Molari (Milnarjeve Lončke) iz Ludranskega vrha pri Črni.

Leta 1942 se je spoznala z Milanom Trtnikom, enim prvih borcev na Koroškem. Pozneje je tudi sodelovala s tovarišem Pavletom Zaucerjem—Matjažem. Kot aktivistka je v zgodnji pomladi 1943 sodelovala pri predpripravi za napad na Mežico. Spomladi istega leta je postala članica ustanovnega mladinskega aktivna v zgornjem delu Mežiške doline. Zaradi izdaje se je morala umakniti njena družina na osvobojeno ozemlje. Apolonija se je aktivno bojevala vse do osvoboditve. Svobodo je dočakala v eni izmed partizanskih bolnišnic. Bolezen jo je spremljala vse do prerane smrti.

Jože Vidmar

Na pokopališču na Otlici pri Ajdovščini smo se 30. decembra lani za vedno poslovili od našega Jožeta Vidmarja. Rodil se je leta 1923 na Kovku pri Ajdovščini. Februarja leta 1943 so ga Italijani mobilizirali v delavski bataljon. Po kapitulaciji Italije je vstopil v NOV. Bil je borec na goriški fronti, kjer so ga zajeli Nemci in odpeljali v taborišče v Nemčijo. Tam je ostal do osvoboditve.

Jože Vidmar ima veliko zaslug pri povojni obnovi porušene domače vasi.

Justina Kurinčič

Petinpetdeset let stara se je decembra lani nepričakovano za vedno poslovila od nas nekdane aktivistke in partizanke Justine Kurinčič—Tine iz Idrijskega. Bila je ena od petih sester, ki so med NOB aktivno delale na terenu, njihov brat pa je bil borec prekomorske brigade. Ko je imela Tina 22 let (po kapitulaciji Italije) se je vključila v bataljon Andreja Manfrede.

Po vojni je, dokler je ni zapustilo zdravje, delala v družbenopolitičnih organizacijah. Ohranili jo bomo v najlepšem spominu.

● Poziv pripadnikom delavnic Glavnega štaba NOV Slovenije

V imenu pododbora delavnic Glavnega štaba narodnoosvobodilne vojske Slovenije pozivam vse borce — pripadnike delavnic Glavnega štaba narodnoosvobodilne vojske Slovenije, 99D, puškarke in mehanične, ki so delovale v Starih žagah, da pošljejo svoje naslove Borisu Kosu iz Novega mesta. Enako prosimo tudi svoje umrli za naslove pripadnikov, ki so med vojno delali v omenjenih delavnicah.

Navedite tudi datum, od kdaj in do kdaj ste (oziroma so) bili člani delavnic!

Podatke potrebujemo za knjigo »Delavnice Glavnega štaba narodnoosvobodilne vojske Slovenije«.

Boris Kos
Skalickijeva 4, p. Novo mesto

● Iščem fotografijo, spomin na »higienski tečaj«

Ko sem prebirala reportažo »Nesrečni otroci so bili moja moč«, ki jo je napisal tovariš Silvo Teršek, so se v meni zbudili spomini. Da se vam predstavim: Marija Kristanc, partizansko ime Slovenka. Leta 1944, bilo je pozimi in bil je hud mrz, sem obiskovala »higienski tečaj« (Črna vlast na Hrvaškem) in takrat smo se slikale tečajnice skupaj z doktorico Filipovič in komisarom Ružo.

Če mi kdo lahko pošlje to fotografijo, da bi jo preslikala in imela za spomin, mu bi bila hvaležna.

Marija Kristanc,
Moše 40, p. Smlednik

● Iščem Miloša, doma okrog Podšinkovega turna ali Vodice

Iščem tovariša Miloša, doma neke neke okrog Podšinkovega turna ali Vodice. Ta tovariš je bil ranjen v glavo in jeseni leta 1943 so ga pripeljali na Vrhovje št. 2, kjer sem bila jaz doma. Terenski politični delavci so mi ga izročili na oskrbo in zdravljenje. Bil je hudo ranjen in brez zdravniške pomoči ne bi ostal živ. Poiskala sem zdravnika, takega, ki sem mu zaupala. Poklicala sem zdravnika Bohinca iz Cerkelj, ki se je moji prošnji takoj odzval, čeprav je bilo to tvegano. Od nas je Miloš odšel spomladi leta 1944, slaboten, a vendar toliko zdrav, da je lahko hodil. Zaupal mi je, da je študent. Po končani vojni, jeseni leta 1946, se je oglasil pri nas doma na Vrhovju in se mi zahvalil.

Na obrazu ima veliko brazgotino od krogle.

Na Silvestrovo sem ga, vsaj tako se mi je zdelo, videla na televizijskem zaslonu v »žetniku«. Ta se piše Miloš Mihevc. Če je on tisti partizan, ki sem ga zdravila, naj se mi javi na naslov: Marija Maleš, Viševca 1, p. Cerklje na Gorenjskem.

● Kdo so partizani in partizanke iz Zgornjesavske doline?

Malo je ohranjenih fotografij partizanov, ki so se bojevali v kotu blizu jugoslovansko-avstrijske in italijanske meje. Pričujoča fotografija je zagotovo posneta pred 8. januarjem 1944. leta. Ta zanesljivost izvira iz dejstva, da je zadnji desni, ki čepi, Justin Uršič iz Tunjic pri Kamniku, ki je kot partizan padel 8. januarja 1944. leta blizu Podkorena.

Na sliki so štiri ženske. Le ena je pokrita z ruto, druge so gologlave in zato verjetno sploh še niso bile partizanke, pač pa aktivistke ilegalke, ki so obiskale partizane. Morda je slika posneta decembra 1943. leta, ko je bil nad Srednjo vasjo mladinski sestanek?

Pri kranjskogorskih partizanih sta sicer bili partizanki Jelena Paunkovič z Bleda, Robičeva Malka, pozneje pa še nekatere, toda ti dve sta prišli v partizane po osmem januarju.

V času, ko je posneta ta slika, je bil sekretar komiteja KPS za okraj Kranjska gora Ivan Krivec (predvojni komunist), med vodilnimi političnimi delavci pa tudi književnik Ivan Jan-Srečko.

Bralce prosim za pomoč pri iskanju odgovorov na sledeča vprašanja: Kdo so osebe na sliki? Kje in kdaj je bila slika posneta in kdo jo je posnel?

Podatke pošljite na:

Jože Vidic
Povšetova 104 d
p. Ljubljana

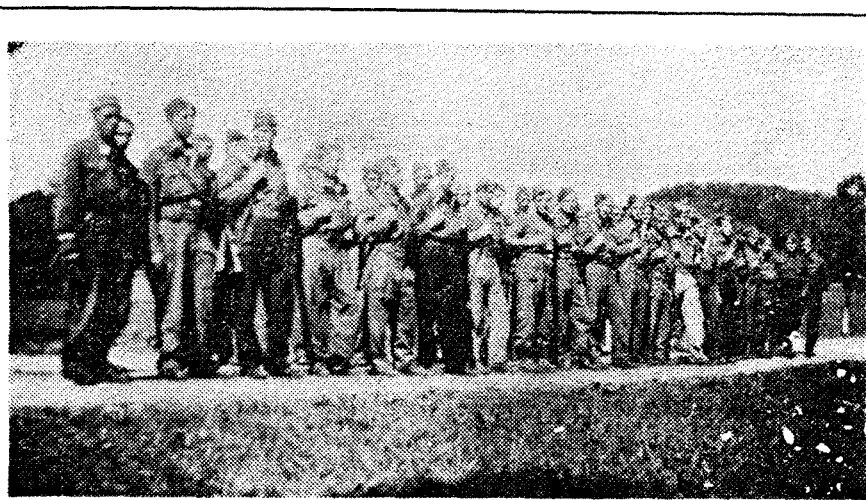
● Kdo se ga spominja?

V Budimpešti v kolodvorski restavraciji mi je stregel natak Keeskés Kálmán (Koloman), ki zdaj stanuje v Dunajvárosu. Ko je slišal, da z ženo govoriva slovenski, se je predstavil in povedal, da je bil v Sloveniji partizan in sicer v prvem vodju druge čete Šerčerjeve brigade.

Rad bi našel kogarkoli iz te enote, ki se ga spominja, tudi zaradi tega, da bi mu potrdil, da je bil v Sloveniji partizan.

Izrazil je željo, da bi mu posredoval naslove tovarišev, s katerimi je bil v tej enoti in morebitna pisma, ker sam zmore komaj kakšno slovensko besedo.

Svoj naslov sporočite na: Štefan Kuhar, K. Babnika 2, 61210 Ljubljana-Sentvid.

Na fotografiji je prva četa drugega bataljona Komande mesta Trst. Kdor je na sliki, naj se mi javi na naslov: Mira Orešek, Gorčica, p. Domžale.

● Iščem podatke o Lenartu Kralju

De 16. 3. 1945 je bil v Kočevju pri Vojskem hudo ranjen borec Jurišnega bataljona 31. divizije Lenart Kralj, rojen 27. 3. 1925 v Trebčah, 21. 3. 1945 pa je v oblišnici Franji podlegel hudim poškodbam.

Prosimo vse, ki nam posredujejo še druge osebne podatke o padlem Lenartu oziroma o njegovih svojcih, da le-te sporoče na naslov: Zdravko Vidrih, 61000 Ljubljana, Ulica Majde Vrhovnikove 24, da bi jih lahko objavili v romansirani kroniki »Ognjeni plaz« pisatelja Toneta Svetine, ki bo izšla pri Založbi Borec.

Odbor borcev Jurišnega
bataljona 31. divizije

● Tovariši, skupaj smo bili v podoficirski šoli v Semiču!

Iščem tovariša, s katerim se bil skupaj v podoficirski šoli v Semiču — od februarja do aprila leta 1945, ko smo prekinili solo in odšli na položaje k Novemu mestu. Takrat si bil ranjen v glavo in sicer pri Meniški vasi v okolici Dolenjskih Toplic. Ležal si v nezavesti na pokopališču, kjer smo te tovariši našli šele drugi dan. Imel si črne lase, malo skodrane in mislim, da si bil Štajerec. Potem smo te peljali v Srednjo vas v bolnišnico. Bilo je to neke sredi aprila leta 1945.

Če boš prebral te vrstice, mi piši na naslov: Matija Jatafžič, Griblje 71, 68332 Gradac.

● Iščem neznanega borca na fotografiji

Poleg številnih enot jugoslovanske armade je v bojih za osvoboditev Trsta sodelovala tudi II. brigada VDV (Vojske državne varnosti). Deset dni po osvoboditvi mesta, to je bilo 10. maja 1945. leta, so štirje vedevejci v studiu radia Trst pripovedovali radijskim poslušalcem o svojih vtisih oziroma doživetjih v zaključnih bojih za osvoboditev mesta.

Drugi z leve proti

desni je Tine Zaletel (tegač menda oficir na razpeloženju), tretji z odlikovanjem na prsni je poveljnik 5. bataljona II. brigade VDV Matija Suhadolnik-Luka, ki zdaj živi v Kranju. Ime prvega in četrtega ni znano. Luka se spominja le to, da sta na radu nastopila kot predstavnika skojevske organizacije bataljona. 5. bataljon II. brigade VDV so imenovali »Gorenjski«, ker je bil

ustanovljen 5. V. 1944. leta na Martinj vrhu v Seški dolini od razgor miranih skupin gorenjskih vosovcev. Ob ustanovitvi je bil to 1. bataljon, čez nekaj mesecev pa so ga preimenovali v peti bataljon. Po leti 1944. leta, ko je bataljon v sklopu brigade deloval in se bojeval na Primorskem, so v 1. bataljon vključili veliki Primorcev, iz bataljona pa so v druge enote IX. korpusa morali oditi vsi tisti, ki so prišli v partizane kot nemški vojaški dezerterji.

Sako bi rad objavil v knjigi, ki jo pripravljam in zato prosim bralce, ki bodo prepoznali neznanega borca na sliki, da na uredništvo TV-15 pošljejo njuni imeni.

Jože Vidic
p. Ljubljana

● Kdo bi prevzel organizacijo srečanja tovarišic, ki so obiskovale strojepisni tečaj v Črnomlju?

Ze pred leti sem se srečala z nekaterimi soborkami, s katerimi sem skupaj obiskovala strojepisni tečaj v Črnomlju. Vsaka je izrazila željo, da bi se neke sestale. Tečaj je organiziral organizacijski odsek za prosveto pri predsedstvu SNOS v Črnomlju. Tudi nekaterih priimkov tovarišic se še spominjam. Sedaj je večina poročenih, zato naj pošljejo svoje naslove na: Marta Vinter, Prijateljstva, p. Ljubljana. Morda se bo po objavi tega pisma tudi kdo odločil, da prevzame organizacijo tega srečanja — morda borčevska organizacija v Črnomlju — ali pa katera izmed nas.

Predavateljici sta bili Danica Hudales in Nada Senica, spominjam pa se tudi naslednjih tečajnic: Marije Kocuvan iz Slovenskih goric, Milene Purger iz Tržiča, Mare Justič iz Loke pri Zidanem mostu, Pepce Štajer iz Loke pri

Črnomlju, Hele Petje iz Šmartna pri Litiji, Ivanke Malovrh iz Polhovega Gradca, Pavle Papis iz Koželja pri Sezani, Pepce Poje iz Babnega polja, Marije Klasinc iz Dravskega polja, Marije Maličnik iz Ljubnega ob Savinji, Milke Markovič iz Dolenjskih Toplic, Minke Goluf iz Celja, Marije iz Notranjske, Jožice iz Črnomlja.

Čas hiti in vedno manj nas je, pa bi bilo lepo, če bi se spet srečale!

Marta Vinter
Prijateljstva,
p. Ljubljana

● Iščem bolničarko Ivico

Iščem bolničarko Ivico, ki je delala v bolnišnici Ajdovec v Kočevskem Rogu. Mogoče se še spominja dveh partizanov, ki sta bila hudo ranjena v glavo. Rus je čez nekaj časa umrl, jaz pa sem po čudnem naključju ostal živ, čeprav s tujkom v glavi. Če je še med živimi, naj se oglasi na naslov: Ivan Gašperšič, Prešernova 40, p. Ilirska Bistrica.

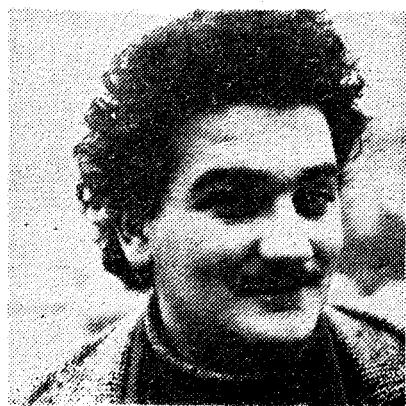

Na fotografiji so terenski politični delavci, borci v Podsmledniškem... Če je kateri izmed tovarišev in tovarišic, ki so na fotografiji, še živ, prosim, če se javijo na naslov: Stanko Jamnik, Vikrče 16, p. Šmartno pod Šmarno goro.

V pestrih vrstah aktivnosti posameznih konferenc Zveze socialistične mladine Slovenije so ponekod namenili dobršen kos pozornosti tudi vprašanju občasnega zaposlovanja mladih. Čeprav ni težko ugotoviti, da je v večini primerov mladinska organizacija zaživela polno družbenopolitično življenje, ponekod le ugotavljajo, da je v njenih vrstah preskromen odstotek organizirane mladine. Tako nekateri razločneje vidijo tiste skupine mladih, ki se zadržujejo v javnih lokalih, dan za dnem kot bi bili del inventarja, ki se malce otopelo pomikajo po cestah, ždiyo ob hišnih vogalih in kadar niso na delovnem mestu, razmišljajo kaj bi počeli.

V eni zadnjih številkih našega časnika smo obljubili, da bomo dodali sestavku, v katerem smo v nekaj obrisih prikazali delo občinske konference ZSMS iz Ajdovščine, piko na i. Pravzaprav smo tudi omenili tamkajšnji Mladinski servis — dijaško borzo dela kot jo nekateri pikro imenujajo.

Zdi se, da pritisne v poletnih mesecih v Ajdovščini takšna vročina in da tako vražje potegne burja, da odpihne dragoceno, v večini primerov nekvalificirano, delovno silo. Da se v tem prijetnem mestu veliko dela in da je predvsem sezonskih delavcev pogosto premalo, so že pred leti ugotovili tudi v mariborskem mladinskem servisu. Le-ta je omogočil, da so se mladi zaposlovali širom po naši republiki, torej tudi v Ajdovščini. Preden je bil ustanovljen mladinski servis v Ajdovščini, so se tod v večji meri zaposlovali tudi mladi ljudje iz naših sosednjih republik. Domačinom so postali dragoceni prijatelji in dobri delavci. Toda z ustanovitvijo

Obisk mladinskega servisa
v Ajdovščini

Vse več jih je,
ki jim pomeni
čas zlato

Leon Kalin

mladinskega servisa, so lahko prenekateri občasna delovna mesta tod okrog zapolnili mladi iz tega območja. Faniye in dekleta, ki so dopolnili petnajst let in ki so se v času počitnic vrnili iz Ljubljane ali drugih mest, kjer so študirali, so se lahko zaposlili v Fruktalu, Mlinotestu...! Naj povemo, da samo v Ljubljani obiskuje srednje, višje in visoke šole 300 mladih iz Ajdovščine in neposredne okolice.

Mladinski servis v Ajdovščini je bil ustanovljen pred dvema letoma. Če je bil eden od vzrokov za njegovo ustanovitev pomanjkanje občasne delovne sile v poletnih mesecih, je bil med vzroki brez dvoma tudi problem vzdrževanja posameznih aktivnosti v okviru dela občinske konference ZSMS. Mladi so namreč ugotovili, da bi lahko provizijo, ki bi nastala ob delu mladinskega servisa, koristno uporabili.

Ko sem vprašal Ivana Mermoljo (člana predsedstva ZSMS v Ajdovščini in vođa mladinskega servisa) po osnovnem namenu servisa, je poudaril vrsto prednosti, ki jih imata pri takšni obliki zaposlovanja delovna organizacija in mladi človek. Pri takšni zaposlitvi ni potrebna delavska knjižica. Potrebno pa je skleniti s podjetjem civilno-pravno pogodbo, ki zagotavlja mladim vse pravice iz naslova delavca v rednem delovnem razmerju. Poleg vrste ugodnosti pa podjetjem recimo ni potrebno plačevati običajnih davkov, lahko si že vnaprej zagotovijo v letni sezoni potrebne delovne moči, lahko se oprejo na odgovornost tistih, ki delovni organizaciji priporočijo mladinko ali mladince.

Leon Kalin, predsednik sveta servisa, je z zadovoljstvom poudaril, da so lani zaposlili iz ajdovske in goriške občine že približno 600 mladih v tamkajšnjih delovnih organizacijah. Njihova povezava, s posameznimi kadrovskimi službami, je vse boljša. Letos je bilo več primerov, da so se mladi zaposlovali že med šolskim letom (ob sobotah in nedeljah!) in na tak način pomagali delovnim organizacijam in svojem, tradicionalno dijaško suhemu žepu. Povprečni mesečni zaslužek tako zaposlenih v ajdovski občini se giblje okrog 300 starih tisočakov.

No, prenekatero zadevo s tem v zvezi bo potrebno v prihodnje izpopolniti — tudi sam postopek pri zaposlovanju. Nekatera podjetja so še vedno preslabo obveščena o delu mladinskega servisa in o obojestranskih koristih.

In rezultati takšnega načina dela? Spet bi lahko začeli tisto mnogo-krat prevrteno o cestah in gostilnah, kjer da ni več toliko onih, ki ne vedo kaj bi s prostim časom. Ugotovitve bi lahko poglobili, da se mladi hitreje neposredno vključujejo v procese dela in medsebojnih odnosov, ki jih delo narekuje in pogojuje. Nenaue zadnje pa materialna korist (provizija)! Letos bodo s tako zasluženim denarjem opremili mladinski prostor v Ajdovščini, za kar bo treba odšteti menda sedemnajst starih milijonov. Pozneje bodo z denarjem pomagali posameznim mladinskim organizacijam v krajevnih skupnostih. Sicer pa določa način uporabe teh sredstev statut in tarifni pravilnik.

Niti za ene niti za druge dela ne bo zmanjkalo. Letos se bo mladinski servis iz Ajdovščine usmeril še na tolminsko in idrijsko območje. In spet bo več tistih, ki jim bo pomenil čas zlato.

SILVO TERŠEK

RAZVIJANJE IN NEGOVANJE
REVOLUCIONARNIH TRADICIJ
V OGLEDALU NAŠEGA ČASA

kramljanje

»Saj ne vem, kako in komu naj naslovim besede, ki sem jih zapisala v tem razmišljanju...«, piše Alenka iz Grosupljega. »Toda vi, draga Milena, ki me poznate že toliko let, boste vedeli, da sem to, preprosto povedano, morala napisati. Srce me je gnalo!«

Objokovanja ne maram, pa vendar moram priznati, da mi je bilo ob prebiranju tvojega nič predolgega pisemca, draga Alenka, hudo. Tudi sama sem poromala nazaj, v tiste dni, ko smo s »TV za mladino« ubirali prve korake in skupaj s teboj prisluhnili tem nenavadnim spominom, ki jih je treba doživeti, da jih lahko povsem razumeš.

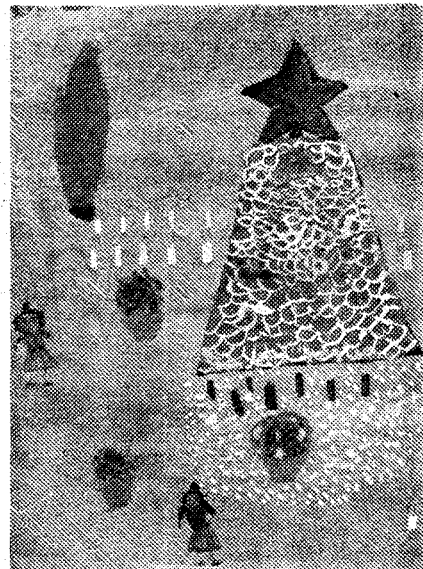
Za danes se, dekletce iz Grosupljega, kot sem te mnogokrat imenovala, posloviva z željo, da bi tvoje vrstice prebrali vsi, ki so jim bile namenjene.

Že dolgo hranim risbico Mateje Rautner iz Zagaja, ki nam jo je poslala ob že objavljenem sestavku, posvečenem trem padlim Denžičevim fantom. »Fotografij nisem dobila,« piše Mateja v spremnem pisemcu. »V šoli sicer imamo album, v katerem so življenjepisi borcev in tam sta tudi sliki Ladislava in Janca, Alojzove pa ni. Ker sta fotografiji trdno prilepljeni, se ne upamo poškodovati albuma. Vaši proš-

nji žal nisem mogla ustreči in sem zato narisala tole risbico.«

Tudi tako si se, draga Mateja, lepo oddolžila spominu padlih Denžičevih fantov. Saj smo risbico, kot vidiš, objavili v današnjem kramljanju.

In zdaj prošnja, namenjena Miheli in Anici iz Oplotnice: Bi lahko še enkrat obiskali tovarišico Brečo Veber in jo poprosili za fotografijo padle sestre Minke? Morda bi napisali tudi sestavek, posvečen samo njej. Se vama ne zdi, da bi o partizanki Sonji, ki je odšla v boj za svobodo s sedemnajstimi leti in ki

je padla kot borka legendarnega Pohorskega bataljona, morali še pisati?

Lepo pozdravljeni!

Milena

Naša Ljubljana — mesto heroj

Ali čutiš, bela Ljubljana, utrip hvaležnosti in ponosa v naših mladih srcih?

Ljubljana. Verjetno nisem ne prva in ne zadnja od tistih, ki so pisali o tebi. Za nekatere si mesto megle, za druge mesto učenosti, za tretje nedosegljiv cilj. Nekaterim je vseeno, če te poznajo ali ne. In vendar si — naša bela Ljubljana! Tisoče znojnih kapelj je v tvojih zidovih in kri po tvojih cestah. Veliko se je spremenilo od tistih dni... Samo v krošnjah tvojih dreves vsako leto cvete pomlad, kot je cvetela tistega majskega dne, ko si bila osvobojena.

Ljubljana. Pogovarjam se s tvojimi zidovi, s tistimi, ki so stali takrat, ko so se prvič zakresle hiše in ko je mir zmotilo brnjenje letal. Pogovarjam se z zidovi, za katerimi so oči gledale v medlo svetlobo in so nohti grebli v omet. Pogovarjam se s tvojimi zidovi, za katerimi so sedeli ilegalci in si zaskrbljeno gledali v oči. Pogovarjam se s starimi drevesi, pod katerimi je nekoč tekla žica in katero je neke temne noči prerezal fant.

Ne eden, veliko jih je bilo, ki so te ljubili, pogumnih in poštenih!

Heroji so vsi, ki so vedeli, kaj storiti, ko je prišla vojna. Heroji so tisti, ki so razumeli, da morajo umreti. Heroji so vsi tisti, ki so tiskali časopise v kletih stavb, v katerih je imel sovražnik svoje pisarne. Heroji so fante in moške, dekleta in žene, ki so v noči pobegnili v gozdove. In ko je prišla svoboda, so se vrnili, nosili so ti zastave in cvetje so posipali po tvojih ulicah, obvezovali so ti rane, te razveseljevali.

Postali so heroji dela, zate, ki si mesto heroj!

Ljubljana. Se še spominjaš dni, ko so za zamreženimi okni tvojih hiš sedeli ljudje. Bilo jih je tisoč in več, ki so morali umreti. Si ti kriva, Ljublja-

na? Si kriva zato, ker nosiš slovensko ime? Si kriva, ker so te zgradili Slovenci? Nisi. Tisti, ki so sedeli za zidovi, so to vedeli, pa so vklesali v svoja srca samo eno misel: Svoboda! Svobodo Ljubljani, Sloveniji, Jugoslaviji, svetu! Drugi so sedeli v temačnih sobah in se dogovarjali za akcije. Kolikokrat je le malo manjkalo, da bi jih odkrili in kolikokrat so bili rešeni v zadnjem trenutku. Se še spominjaš kanglic z dvojnimi dnom in žice, ki je tekla mimo hiš, čez barje in čez gozd? Vem, da tega ni moč pozabiti in tudi prav je tako.

Vsakdo, ki se je odločil, da bo šel čez žico okupirane Ljubljane, je tvegaj svoje življenje!

Zdaj pa, leto za letom, v majskih dneh, s pesmijo na ustih in s ponosom v srcu, tudi z žalostjo v skritem kotičku srca, stopamo po poteh okupirane Ljubljane... Ni nam treba oprezati za vogali. Mirno gledamo v svet, smejimo se, srečni smo. Vsakdo, ki je zagledal luč sveta v tvojem naročju, je lahko ponosen. Kajti ti si herojsko mesto, naše mesto. In vsakdo ni tvoj otrok.

Ali čutiš, bela Ljubljana, utrip hvaležnosti in ponosa v naših mladih srcih?

MARJANA BOŽIČ

TV 15
NAŠ TOVARIŠ

Kdo bi lahko pozabil

Kadar si zaželim, da bi se vrnila najlepša leta moje mladosti, tedaj poromam po spominih, vezanih na »TV 15 za mladino«

Lepi poletni dnevi so že davno mimo in ti zimski so tako turobni, pusti. In včasih se mi zazdi, da se počasi prav tako poslavljajo tudi najlepša mlada leta. Res je, priznajmo si, čisto drugače občutiš in doživljaš mladost tedaj, ko se ti življenje odvija za šolskimi zidovi. Toda žal, tista najlepša leta so minila in zdaj imam v mislih samo eno bodrilo, da so pač minila in da naša družba potrebuje ljudi, ki moramo s pridom uporabljati to, kar nam je dala šola. To bo tudi najlepša, najbolj iskrena hvala za vse lepe trenutke vsem, ki so nam omogočili doseči zeleni poklic, ki so nas učili biti — človek.

In vendar: Kadar si zaželim, da bi se vrnila najlepša leta moje mladosti, tedaj poromam po spominih, vezanih na »TV 15 za mladino«. Torej ne le po tistih, ki so vezani na šolo. Ne! Ampak tudi in predvsem po tistih prijetnih uricah, ki sem jih pustila prav naši mladinski strani. To pa so, naj zapišem še enkrat, eni izmed mojih najlepših spominov.

Tu je spomin na tisti zimski dan, ko sem, prvošolka, na tistem temnem hodniku v Beethovnovi ulici, kjer je takrat domovalo vaše uredništvo, po dobrem letu dopisovanja, želela seči v roke Mileni... »Kje bi jo dobila?« sem vprašala prvo, ki sem jo srečala, pa sem segla v roko njej, tovarišici Mileni.

Potem so tu spomini na živahno Stajerko Vesno, ki je kar ne morem pozabiti. Pa bi se vsaj še oglasila lahko, mar ne? Tu je prav tako živ spomin na vedno nasmejeno Ilonko, Marto, nekoliko bolj resno Martino, pa Ladko in Jelko s Cerkljanskega, Zorko z Vipavskega in Celjanko Darjo, ki je menda postala že kar Ljubljancanka. (Če ni tako, bo že protestirala, saj to Darja presneto dobro zna!). Z Mirjam in z Natašo smo bile na vseh srečanjih tako srečne! In ti, navihana Lučka, tudi že nisi več šestošolka, ki sošolcem skriva čevlje, mar ne? Veš, kar prehitro si odrasla! In kje si ti ostal, ponosni Koprčan Davide Ernestini, ki si pri svojih devetih letih s pisano in z govorno besedo toliko obetal? Gorazd in Slavko sta pač fanta naše generacije in tudi Lilijana iz Mojstrane že krepko stopa na našo pot, pa razumem, da se bolj malo oglašajo.

Oh, kako lepi znajo biti spomini! In med njimi ima svoje mesto tudi Tatjana Jermol s Tolminskega. Dolgo sva si dopisovali, do lani... V pozabo tudi ne tona spomin na Marjančo Šarlahar iz Dolenjskih Toplic in na njena pisma, čustvena in globoka. In na Jano iz Bistrice ob Sotli, takrat drobceno dekletce, tiho in prijetno.

Radovednost mi ne da miru in pogosto se vprašujem, kam vodijo vse te naše poti.

A nikar ne mislite, da so to edini lepi spomini! Tu so še ljudje, ki so mi poklonili toliko prijetnih, čeprav včasih ob obujanju spominov tudi žalostnih uric, pa življenjskih resnic. Še danes

me, verjemite mi, bogatijo! To so ljudje iz domačega kraja, ki jih še srečujem. V meni je spomin na Ružo Poličevo in na Rodetovo mamo, na tovariša Novaka in Tesarja... Ni jih več med nami, ostali pa so v naših spominih, ostali so na straneh »TV 15 za mladino«.

Kako bi le mogla pozabiti na Janez-kovo mamo, ki je sama prišla, da vendar nekomu izpove bolečino srca. Kadar slišim za ime dr. Franje Bojc-Bidovčeve, se spomnim njenega toplega nasmeha, toplih besed. Prav nič drugačen ni spomin na sestri Bogdano Stritarjevo in Nado Vidmarkovo. Še vedno hranim novoletno čestitko, ki mi jo je narisal Dore Klemenčič-Maj in rdečica mi preplavi lice ob spominu, kako nerodna sem bila, saj sem se k njemu napotila na željo tovarišice Milene, kar tako, nepripravljena. Mudilo se je, bilo je za praznično številko! Toda vsaka šola nekaj stane, pravijo, in prav to izkustvo mi je pozneje mnogokrat še kako prav prišlo. Da se povrnem k spominom: Še vedno se tudi vračam k pisnom, ki mi jih je napisala tovarišica Marta Gromova!

Oh, bo verjetno ob mojem sestavku spet vzdihnila tovarišica Milena in dejala, da tudi služba Alenke ni spremeni-la. V tolažbo: Zapisek bi ne bil tako dolg, kot moj današnji zapis o spominih! Toda, zapiski so tako suhoparni, spomini na naša srečna skupna leta pa vendar ne morejo biti takšni. Mar ne, tovarišica Milena?

ALENKA TRONTELJ

Kako je fašist kradel petelina

Med vojno so prišli italijanski fašisti kot okupatorji tudi v Ozalj.

Enemu izmed njih se je zaho-telo približati. Splazil se je do sosedovega kokošnjaka, zgrabil petelina in hotel z njim pobeg-niti. Sosega ga je opazila, se pre-strašila in zbežala v hišo. Ta prizor je videla tudi moja praba-bica. Začela je kričati in ga pso-vati: »Vrag je zašel v tebe, pusti petelina!«

Fašist je spustil petelina in odšel.

To mi je pripovedovala moja stara mama.

Tekst in risba:
VESNA MATKO

Pogovor z učiteljico

Med devetinšestdesetimi borci Pohorskega bataljona, ki so padli, je bila tudi moja sestra Minka

Obiskali sva tovarišico Bredo Veber, ki je na lastni koži občutila vojno gorje in jo prosili, da nama pove nekaj o teh dneh, tako usodnih za našo domovino.

»Kako je bilo?«

— Sovražnik je hotel ljudem vzeti domovino, staršem otroke in onemoglim starcem prostor na zapečku. Tu di naši vasi Oplotnici niso prizanesli. S tanki so pridrveli k nam. Pobjali so naše ljudi, jih izganjali v taborišča.

»Kaj se je zgodilo z vašo družino?«

— Tudi našo družino so odpeljali v taborišče. Naju s sestro posebej, starše ter brata pa zopet posebej. Nama s sestro se je posrečilo uiti, starša sta se vrnila sama.

»Vaša sestra je bila borka slavnega Pohorskega bataljona... Nam lahko poveste kaj o njej?«

— Moja sestra Sonja je odšla k

partizanom s sedemnajstimi leti. Bila je dobro dekle.

»Se kakšnega dogodka posebej spominjate?«

— Nekega večera ponoči je potrkalo na okno. Hitro smo vstali in odprli. Bil je Šarh. Rekel nam je: »Nič se ne bojte, zdajle bo hudo počilo!« In res! Partizani so takrat minirali progo.

»Vaše sestre ni več... Kako ste sprejeli vest, da je padla?«

— Med devetinšestdesetimi borci Pohorskega bataljona, ki so padli, je bila tudi moja sestra Sonja. Da, Sonja je bilo njeno partizansko ime!

Poslovili sva se. Čutili sva, da bi nama tovarišica Breda rada še in še pripovedovala in verjetno bo naša neizkušnost pri vpraševanju kriva, da je zapis tako skromen.

MIHELA ŠOLAR
ANITA JEROT

naslovljeno na tv 15 za mladino

Kurirske zveze...

Kaj bi vam povedala? Če razmišljam o narodnoosvobodilnem boju, za našo zgodovino tako pomembnem razdobju, odgovor na malo prej postavljeno vprašanje ni lahko dobiti. Vsak izmed nas je marsikaj doživel in spominov, bogatih in pretresljivih, je toliko, da jih ni moč niti bežno predstaviti v tako kratkem sestavku.

Morda bi se za trenutek pomudili pri kurirskih zvezah, ki so prepredale tudi celotno novomeško področje.

Bilo je več točno določenih krajev, kamor so se dostavljala in kjer so se sprejemala sporočila. Navadno smo tam dobivali in oddajali tudi literaturo, ki je prihajala iz Ljubljane, zahvaljujoč številnim požrtvovalnim tovarišicam in tovarišem ter ne nazadnje dobri organizaciji Osvobodilne fronte na železnici, že v začetku narodnoosvobodilnega boja. In kakšna je bila ta literatura? To je bil Slovenski poročevalec, glasilo Osvobodilne fronte, razni letaki in drugi časopisi, brošure. Pa ne le iz Ljubljane, tovrstno literaturo so tiskali in razmnoževali tudi v novomeški tehniki! Delala je pred okupatorjevim nosom, na primer v hotelu Metropol, ki so ga Italijani zasedli takoj po prihodu v Novo mesto. Verjetno se boste čudili in vprašali, kako je bilo to mogoče. Povedati je treba, da je imelo Novo mesto že od prvih dni okupacije izredno dobro organizirano narodnoosvobodilno gibanje. Vsaka ulica, vsaka četrt je imela svoj odbor Osvobodilne fronte, organizacijo Narodne zaščite mladine, KP in SKOJ.

Seveda je bilo to delo, kakor tudi prenašanje sporočil in literature, skrajno tvegano in zelo težavno. Mimo straž in strogega nadzora spraviti toliko papirja, potrebnega za tiskanje, ni bila lahka stvar. Potem je bilo treba to natisniti, razmnožiti in spet odnesti iz hotela, mimo straž in sovražnikov, ki jih je kar mrgolelo, vse tja do tistega mesta, kamor so ga prihajali iskat junaške kurirke in junaški kurirji, pogosto stari toliko, kot ste vi zdaj.

To je bila igra z življenjem: Okupator in domači izdajalci so bili stalno na preži in kogar so dobili, so ga ne le pretepli, njegova pot se je navadno končala v ječi, z mučenjem in s smrtjo!

Danes bi skušala predstaviti naše mirnopske zveze z Novim mestom.

Glede na dobro organizacijo Osvobodilne fronte v rajonu Mirna peč in, razumljivo, prirodno lego, železniško zvezo in potovanje dijakov — vozačev, je bila zveza rajonskega odbora Osvobodilne fronte Mirna peč z Novim mestom, točneje z okrognim odborom Osvobodilne fronte, vsakodnevnega. Preko Mirne peči so tekale kurirske zveze v sosednje rajone: Nemška vas—Ponikve, Trebnje, Dobruš in Zuzemberk, od časa do časa tudi v Prečno, Toplice in Zuzemberk. Zelo redne so bile naše zveze s partizanskimi taborišči, postojankami; Frato, Malim in Ostrim vrhom poleg Brezove rebi. Pogosto smo sprejemali tudi partizane iz Novega mesta, Sentjerneja, Sentruper-ta, Mokronoga, Trebelnega in celo iz Ljubljane.

Mnogokrat se je zgodilo, da se je kateri od naših članov komaj dobro vrnil in že je moral ponovno na pot. Pošto so prenašali člani odborov in komitejev pa tudi najmlajši, učenci prvih in drugih razredov meščanske šole. To bi bili učenci in učenke današnjih petih in šestih razredov osemletke, včasih pa tudi mlajši. Zelo spretno, vestno in požrtvovalno so opravljali svoje delo in še danes so vredni vsega občudovanja. V mojem spominu so ostali kot junaki poseb-

ne vrste in nanje me vežejo zares lepe, iskrene tovariške vezi.

Ne bom pripovedovala o tem, kako uspešno so opravljali kurirska pota člani rajonskega komiteja Komunistične partije Slovenije Jože Sali, Jože Povše, Maruša in Katja, njen brat Jože ali pa Ado Osterc. O tem delu bi lahko mnogo več povedali sami! Rada pa bi omenila tri-peresno deteljico, kakor smo jih kli-cali, Dragico, Dorico in Majdo, ki so se vsak dan pozile z vlakom iz Mirne peči v Novo mesto in kadarkoli je bilo potrebno, prenesle pošto ali pa literaturo.

Tudi njih povprašajte, kako je bilo v tistih dneh, in ne bo vam žal!

Najvažnejša, centralna točka za zbiranje, je bila pri Koširjevih, sredi mesta, na trgu. Stara ugledna meščanska družina se okupatorjem ni zdelala sumljiva, čeprav so vsi njeni člani sodelovali v Osvobodilni fronti. Koširjeva Meta, profesorica po poklicu, je bila že pred drugo svetovno vojno članica okrožnega komiteja Komunistične partije Slovenije. Italijani so se tako zanesli na to družino, da so v njihovo hišo naselili

Fotografijo Mara Rupena-Osolnik iz dni našega narodnoosvobodilnega boja so nam posodili v Muzeju ljudske revolucije v Ljubljani

celo enega svojih oficirjev. Poleg njegove sobe pa so se neprestano vrstili obiskovalci iz domala vseh rajonov novomeškega okrožja, ki ni bilo prav majhno, saj je segalo od Gorjancev do Tihobaja in Tevč.

V Barboričevi trgovini, prav tako sredi mesta, je neumorno delovala tovarišica Roza. Tudi k njej so pošiljali svoje hitre sle naši rajonski odbori Osvobodilne fronte. Mimogrede naj povem, da sta se nekoč, bilo je leta devetnajstoenaštiridesetega, prav pri tovarišici Rozi srečali mirnopska učenka Majda in njena mati kot kurir šentpeterskega rajona. Z isto nalogo in na istem kraju, v Barboričevi trgovini.

Slednje dovolj zgovorno dokazuje, kako množična je bila naša narodnoosvobodilna borba!

Spominjam se tudi, kako sva z Marušo (Milko Saje-Kresetovo) prenašali literaturo pozimi devetnajstoenaštiridesetega — devetnajstodva-inštiridesetega. Ko sva že mislili, da je nevarnost mimo in da se lahko oddahnemo, se je nenadoma v vlakcu pojavila italijanska patrulja in začela ne samo legitimirati, ampak tudi preiskovati potnike! Kaj nama je preostalo drugega, kakor da sva se z italijanskimi vojaki ljubeznivo pogovarjali, pa sva jih nekako zamotili.

Menda še nikoli ni bila pot od Češnjice do mirnopske postaje tako dolga kot takrat!

To je le nekaj drobnih utrinkov iz mogočnega dogajanja med narodnoosvobodilnim bojem... Povabite še druge udeležence tega boja za svobodo, da bi povedali svoje spomine na vojne dni, pa zapišite jih in predvsem ne pozabite na tiste, ki jih ni več med nami. Kajti prav žrtve narodnoosvobodilnega boja in revolucije nas obvezujejo, da po svojih najboljših močeh čuvamo svojo domovino, svobodo in neodvisnost naše socialistične Jugoslavije. Ponosni na preteklost, smo dolžni graditi sedanjost in prihodnost naroda, ki je za zmago nad fašizmom dal vsakega devetega državljana svoje sicer majhne, vendar ponosne in junaške domovine.

MARA RUPENA-OSOLNIK
(Zapisano za glasilo Osnovne šole Katje Rupena iz Novega mesta)

besede in dejanja

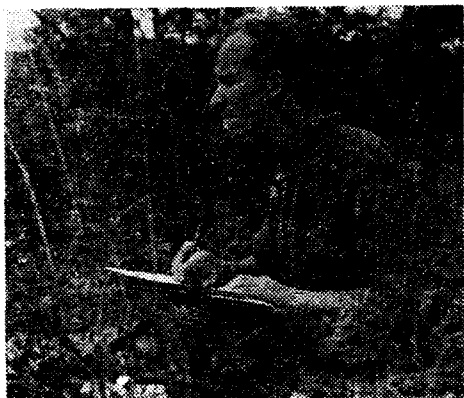
● Kaj je prinesla »Arenina« hranilnica

Trikotna industrija »Arenina« iz Pulja že dolgo poznajo tudi zunaj meja naše domovine. Pri nas je ta delovni kolektiv, ki zaposluje okrog osemsto žensk iz Pulja in Pazina, znan po mnogih priznanjih z modnih sejmov. In medtem, ko se proizvodi »Arenine« prodajajo širom po svetu, od ZDA do Sovjetske zveze, znotraj tovarne že šest let obstaja interna hranilnica, ki ji lahko zavidajo vse naše banke. Preko modrih hranilnih knjižic z znakom »Arenine« vsi zaposleni že od leta 1971 prejajo osebne dohodke, a po poravnavi svojih potreb so kolektivu na razpolago pustili več kot pet milijonov prihranjenih dinarjev. In ko Ivan Škrišnjarić predstavlja korist, ki jo prinaša tovrstno varčevanje, ne pozablja na številke. Z lastnim varčevanjem so zmanjšali potrebe po kreditih tudi do ene tretjine. Cilj jim je, da bi bila »Arenina« popolnoma neodvisna. Če bi ne bilo tega varčevanja, bi morali samo v tem letu banki v imenu obresti dati okrog 600.000 dinarjev. Namesto tega so svojim varčevalcem v obliki obresti izplačali okrog 400.000 dinarjev in kolektivu prihranili kar 200.000 dinarjev za stroje, opremo in druge potrebe. Tako v poslednjih petih letih, zahvaljujoč internemu varčevanju, »Arenina« ni jemala novih kreditov.

VJESNIK — 30. I. 1977

● O slavlencu — tiho

Tradicionalna nagrada za likovno umetnost iz Sklada Vladislava Ribnikara je očitno prišla v prave roke! Hkrati pa je to tudi pravi trenutek, da povemo, kako nenavadno nepriznani je ta veliki slovenski slikar v sredstvih javnega obveščanja, medtem ko se o njegovem imenu in njegovem delu z velikim spoštovanjem piše v tujih likovnih krogih in sredinah.

France Mihelič med NOB

Se vam ne zdi, da je moč v tem našem ravnodušnem odnosu spoznati neke vrste nevhvaležnost do umetnika Franceta Miheliča, katerega delo nas je tako uspešno predstavilo doma in v svetu.

VUS — 29. I. 1977

● Moč vzora ima posebno vrednost

Izkušnje iz narodnoosvobodilne vojne, po strategiji in po taktiki, po tem, kako je bila organizirana in vodena, po tem, koliko je bilo v njej primerov kolektivnega in posamičnega herojstva, a hkrati internacionalizma, ljudske poštenosti, pravičnosti in solidarnosti, po tem, koliko je bila izraz hrepenenja po svobodi in človekovem boljšem jutri, po pravičnejši družbi v svetovnih in zgodovinskih merilih, ostajajo brez primere — je na seji zvezne konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije poudaril Kostja Nadj, predsednik zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije.

BORBA — 27. I. 1977

● Pismo

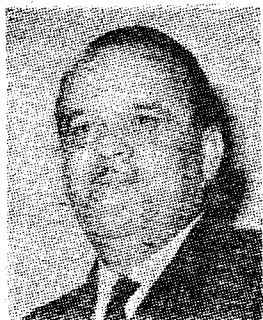
Osemnajstletnik iz Sevojna je v svojem »pisnu židane volje«, v katerem je poskušal razložiti inuke mladega sveta, med drugim zapisal.

»Pusti nas, Nin, kuštrave in z izliza-nimi kavbojkami, smešne v želji, da bomo s svojimi osemnajstimi leti bolj pametni od vseh, in naivne, če želiš (zakaj ne?!), pusti nas, da skupno s tvojimi spoštovanimi sodelavci Bulatovičem, Bajecom, Biličem in drugimi, tudi mi malo zasledimo tvoje strani! Pusti nas, pa četudi bi se nam smejali. Če so se fantje s prav toliko leti mogli bojevati z ramo ob rami s starejšimi tovariši in so tudi dobro vedeli, zakaj to delajo, bomo zmogli tudi mi, bržkone, zdaj, v svobodi, da se poravnamo v vrsti s tistimi, ki hočejo dalje, ki vidijo dalje. Vsaj domišljije imamo na pretek!«

NIN — 30. I. 1977

● O liku borca — komunista

— Dolžnost in obveznost borcev-komunistov je, da vztrajajo v boju za uresničenje ideje, za katero so se borili vse svoje življenje. Biti morajo vzor, kako je treba delati in izvrševati obveznosti. To je dolžnost vseh članov borčevske organizacije, vseh borcev narodnoosvobodilne vojne in revolucije.

Ivan Maček —
Matija, narodni heroj

Nikoli ne smejo dovoliti, da jih zapluskajo valovi malomeščanstva, da se opustijo, da bi bili odsotni iz boja, ki so ga začeli pred vojno in zmagovito nadaljevali v narodnoosvobodilnem boju in revoluciji.

CETVRTI JUL, 1. II. 1977

● V žepu staršev veliko rok

Sola v naravi je bila sprva zamišljena bistveno drugače: učenci so se učili predvsem plavanja in podobno — dokler se ni to povsem izrodilo. Zdaj morajo, denimo, smučati v Kranjsko goro, čeprav je morebiti sneg tudi na Golovcu. To seveda veliko stane, da o dragi smučarski opremi niti ne govorimo! Pa še to: vsako leto izhajajo novi učbeniki, otroci morajo imeti halje, vsakdo dvojne copate, pa malico v šoli in naročeni morajo biti na dve reviji in tako dalje. Za vse to, seveda, ne krivimo prosvetnih delavcev, je dejal France Popit v revirjih, kajti na žepe staršev pritiskajo predvsem založbe, turistične agencije, pa tudi »kleinburger-sko« usmerjeni starši. In kako lahko vse to plačuje tisti, ki nima kdove kolikšnega osebnega dohodka pa dva, tri otroke... Zatorej: zakaj molčimo o stvareh, ki so povsem nesprejemljive?!

KOMUNIST — 31. I. 1977

● Predavatelji in »predavatelji«

Vlastimir Stamenković je v okviru razprave o instrumentih davčne politike za to leto predlagal svetu beograjske skupščine, da bi predavatelji, ki na delavskih univerzah, političnih tečajih in šolah predavajo predmet »marksizem«, uživali beneficirano davčno stopnjo za to svoje delo. Predavatelje drugih predmetov, je dodal Vlastimir Stamenković, ne bi bilo treba blažje obdavčevati. Predlog, razumljivo, ni bil sprejet.

EKONOMSKA POLITIKA — 31. I. 1977

● Viski naš vsakdanji

Kaže, da uvoz tujih pijač še nikoli ni bil večji in še nikoli tako malo nadzorovan, kar je hkrati pripeljalo do tega, da so se za uvoz tujih pijač trošile tudi devize, namenjene otroški hrani. Po podatkih iz lanskega leta smo popili 1.500 hektolitrov viskija in 21.435 hektolitrov vodke v skupni vrednosti trideset milijonov dinarjev!

VEČERNJE NOVOSTI — 31. I. 1977

Adolf Pušnik

(4)

NASTANEK IN RAZVOJ STALINIZMA

Decembra 1934. leta je bil na zahrbtn način od strani NKVD ubit Kirov, sekretar leningradske partijske organizacije, nekaj dni zatem je bilo ustreljenih 117 vodilnih komunistov Leningrada. Devetdeset jih je bilo obsojenih na dolgoletne zaporne kazni, več tisoč pa izgnanih v sibirsko kazenska taborišča.

To je bil tragičen uvod v strahotno likvidacijo najboljših sovjetskih komunistov in borcev Oktobra. Prvo veliko čistko je Stalin izvedel v času od 1936—1939, drugo pa od 1946—1949. leta. Že avgusta 1936 je bilo ustreljenih 16 najvidnejših voditeljev partije, med njimi Zinovjev, Kamenjev, Smirnov, Bakajev in drugi. Novembra istega leta so bili v Novosibirsku ustreljeni vodilni komunisti Sibirijske, naslednje leto pa še trinajst starih in uglednih boljševikov ter Leninovih sodelavcev.

V letu 1937 je bil likvidiran vrh Rdeče armade: Gamarnik (načelnik glavne politične uprave), maršal Tuhačevski, maršal Jegerov, general Kalebški idr., skupaj trinajst najvišjih vojaških voditeljev. Po ocenah zgodovinarjev je Stalin likvidiral od 15—20 milijonov sovjetskih ljudi ter s tem postal, poleg Hitlerja, največji in najpoglejši politični zločinec dvajsetega stoletja in sodobne zgodovine nasploh.

Faktografska in politična dejstva, metode ter rezultati stalinizacije, nepopolna politična in ideološka demagogija in hinavščina, vse to je bilo v tem procesu tako neskončno daleč od marksistično-leninistične doktrine in idealov svobodne družbe ter človekovega dostojanstva, da je med njima zija nepremostljiv prepad.

● STALINOV POGLEDI NA KITAJSKO REVOLUCIJO

Sporna vprašanja med Stalinom in KP Kitajske lahko razdelimo na naslednje točke:

1. Stalin je smatral, da je za uspeh kitajske revolucije neizbežno nujna zveza KP z nacionalno buržoazijo oziroma Kuomintangom.

2. Zastopal je stališče, da mora biti Kuomintang vodilna sila v koalicijski Narodni fronti, KP pa naj se le temu popolnoma podredi.

3. Moskva je trdila, da se mora kitajska revolucija razvijati prvenstveno v mestih in industrijskih središčih, nikakor pa ne na podeželju. Narodna fronta, ustanovljena 1937. leta kot protijaponska politično vojaška zveza med Kuomintangom in KP, je imela za cilj pozabiti (oz. s strani KP odložiti) razredni boj in revolucijo ter s skupnimi močmi zatreti in izgnati japonskega okupatorja. Potemtakem je Stalin podpiral kitajsko buržoazijo in fevdalce, ne pa edino napredno in revolucionarno silo, komunistično partijo, ki je kmalu zatem po razpadu Narodne fronte morala voditi dve težki borbi: razredni boj oziroma revolucijo in proti japonskim okupatorjem.

Poleg tega so se kitajski komunisti ves čas morali trdo boriti še za avtentičnost in neodvisnost ideološke in politične fiziognomije svoje revolucije še na tretji fronti: proti Stalinu in stalinizmu.

Teoretsko in politično popolnoma zgrešeno je bilo Stalinovo stališče o revoluciji v mestih, a ne na podeželju.

Znano je, da je Mao Ce-tung na podlagi sociološke analize takratne

kitajske družbe prišel do spoznanja, da je daleč prevladujoča družbena in politična sila kmečko prebivalstvo, surovo izkoriščano in ponižano, delavski razred pa je bil šibak in maloštevilčen — okrog 2,4 milijona delavcev ali komajda 0,5 odstotka celotnega prebivalstva (450 milijonov).

Očividna je torej Stalinova velika napaka in pristop k ocenjevanju družbenih in političnih silnic ter sestavi kitajske revolucije. Seveda je jasno, da je bil takšen njegov odnos rezultat in posledica stalinizacije sovjetske družbe in politike ter velik, neprikrit strah pred notranjo in mednarodno samostojnostjo in izvirnostjo kitajske revolucije. Toda o tem kasneje.

Stalinovo gledišče, da mora biti Kuomintang vodilna sila slabe in majave koalicije Narodne fronte, a ne KP, je imelo kar preveč jasev in prozoren cilj, namreč dušiti in razvoji KP ter revolucije, njen dokončen poraz od strani kuomintangskih in japonskih armad. Pri tem pa je Stalin povsem zanemarjal in spreledal, da je imela KP kot zavezniške na svoji strani čas in prostor ter ogromno bazo in zaledje za svojo rastočo moč.

Ob tem je bil zanimiv tudi neizprosni idejni in politični boj med večinskimi krilom in vodstvu KP pod Mao Ce-tungom, ki je odločno nasprotovalo Stalinovemu vmešavanju v revolucijo in njene koncepcije ter frankcionaskim, manjšinskim krilom partije pod Vang Mingovim pokroviteljstvom.

Se nadaljuje

Lenin pred spomenikom Marxa in Engelsa

»TV-15« izhaja vsak redni — izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 kot glasilo Zveze združenih borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin SR Slovenije

Uprava in naročniški oddelček »TV-15«, Miklošičeva 28, pp 598/XI., 61000 Ljubljana; Tekoči račun 50100-678-45195 pri SDK Ljubljana telefon 320-486

● Glavni in odgovorni urednik: SILVO TERSEK
● Novinarji: NEVA MUŽIČ, MILENA STRAJNAR, TONE URBAS, LEOPOLD VERBOVSEK, MILAN VOGEL
● Tehnični urednik: SINE KOVIČ
● Tajnica uredništva: MARA OKORN
● Telefon uredništva: 327-780
● Letna naročnina 140 dinarjev, za inozemstvo 160 dinarjev, posamezna številka v prosti prodaji 3 dinarje

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo »TV-15«, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana. Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za Informacije (S SR Slovenije) št. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV-15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

● Tisk in klišei: CGP Delo, Ljubljana; Titova 35